This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by

Hawaii State Archives

KANAWAI

I KAUIA E

KA MOI, E KAMEHAMEHA III.,

KE ALII O KO HAWAII PAE AINA:

UA HOOHOLOIA

E NA 'LII AHAOLELO A ME KA POEIKOHOIA,

I KA MAKAHIKI IWAKALUAKUMAMALUA O KONA NOHO AUPUNI ANA, A I KA LIMA O KONA NOHO KUOKOA ANA.

A. D. 1847.

UA HUIPUIA MAI

NA OLELO AE I KE KUOKOA ANA,

A ME

NA KUIKAHI ME KO NA AINA E.

BUKE II.

Honolulu, Oahu:
MEA PAI PALAPALA A NA MISIONARI AMERIKA.
1847.

3. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO OIHANA LUNAKANAWAI NO KO HAWAII PAE AINA.

MOKUNA 1.

KE ANO O KA HOONOHO ANA I NA AHAHOOKOLOKOLO, A ME NA RULA I PILI IA LAKOU.

PAUKU 1. I ke akoakoa ana o na'Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na makaainana o ko Hawaii Pae Aina, noonoo lakou i ka mea e akaka'i, a pololei hoi na hana a na Lunakanawai, na mea hoi i oleloia ma ke Kumukanawai, a me na hana e pau ai ka pilikia nui o keia Aupuni, a me na hana e ko ai na kuikahi o ko na Aina e i hanaia mamua a e hanaia mahope paha, a me na mea ku like i ka aoao, a me ke aloha o na Aupuni, a hooholo lakou i keia manao. E hoakakaia kekahi Oihana, a ke hoakakaia nei, a e kapaia kela Oihana, o ka Oihana hoonohonoho Oihana Lunakanawai no ko Hawaii Pae Aina.

PAUKU 2. Oia Oihana, a me na Lunakanawai, a me na Luna e ae i pili ilaila, e kaawale aku lakou ma na mea a pau, a kaawale hoi na Oihana Kuhina i hoakakaia a hoonohonohoia ma ke Kanawai 1, a me ke Kanawai 2, a keia Kanawai e olelo ai. Aole loa e hiki i ke Alii ma kona ano Alii ke hoanoe i na manao, a me na olelo, a me na uku a ua poe Lunakanawai la e hooholo ai, aole hoi i ka na Luna e ae i pili i keia Oihana, aole hiki i ke Alii ke hana i keia, aole hoi e hiki ia ia ke hoole i na manao, a me na olelo, a me na uku i hooholoia e lakou ma ke ano e ae, ma kona ano Lunakanawai kiekie wale no, me ka ae mai hoi o ka nui o lakou. Aole nae e manaoia ua papa keia olelo i ko ka Moi kala maoli ana i ka hala o ka mea uhaki i ke Kanawai, e like me kona manao ana he pono; a e hana no oia ia mea ma kona ano Alii hooko no ke Aupuni, mahope nae o ka hoahewa io ana a kekahi o na Ahahookolokolo. Aole hoi i papa keia olelo i ke Alii, ina oia ka mea hoopii no ka waiwai, a no ka hewa paha, ina manao oia e haalele, hiki no, a ina manao oia e haawi i palapala hoole hoopii, hiki no, e like me ka mea i manaoia ma ka Apana 5 o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina.

PAUKU 3. Eia wale no na kumu manao a me na ana a na Lunakanawai e noonoo ai i na manawa a pau i ko lakou hookolokolo ana, o ke ano o ke Kumukanawai o Hawaii nei, a me ke ano o ke Kanawai i kapaia, "He Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii," a me ke ano o ke Kanawai i kapaia, "He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina," a me ke ano o keia Kanawai, a me ke ano o ke Kanawai waiwai, a me ke ano o ke Kanawai no ka hewa, a me ke ano o na Kanawai, a me na olelo hooholo, a me na olelo paa i hooholoia mamua a kau me ka noa ole, a me na Kanawai e kau mahope aku nei, a ma ia mau ano e hooholo ai na Ahahookolokolo i na olelo a me na uku, a me na olelo hoopai, na Aha hoi i oleloia iloko o keia Kanawai. E manao nae lakou i na pono, a me na kuleana i loaa i ke Aupuni a me na kanaka mamuli o na Kanawai, a me na olelo hooholo, a me na olelo paa i kauia mamua i Kanawai ma ke ano kupono i ke Kumukanawai a hoolaha nuiia, a ina i hoonoaia mahope, ua paa no ia mau pono, a me ia mau kuleana, a ua mau aku no ka hoomalu ana o ia Kanawai i kela mau pono a me kela mau kuleana, a e manao mau na Ahahookolokolo ia mea. Ma na Ahahookolokolo kakau, na na Lunakanawai e noonoo o lakou wale no, i ke kupono ana o ke Kanawai i ke Kumukanawai, a pela no na olelo hooholo a me na olelo paa i hooholoia a kauia e na'Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia me ka ae mai o ka Moi. A pela no na kauoha a ka Poe Kukakuka Malu, a me na leta hoolaha a me na Palapala sila nui, a me na Palapala ao, a me na Kanawai no ka poe lawe hana, na olelo hooholo, a me na olelo paa a ka Moi e hana'i mailoko ae o kekahi o na Waihona Kuhina, a me kekahi Luna nui, me ka ae mai, a me ka ae ole mai o ka Poe Kukakuka Malu, a o na Kuhina paha.

Hiki no i na Ahahookolokolo kakau ke hai aku i ka ole, a me ka noa loa o ke Kanawai, a me ka olelo ae like, a me ka olelo paa, a me ka Palapala sila nui, a me ka olelo ao, a lakou e ike ai i ka lakou nana ana, ua kue i ke Kumukanawai, a i ke kuleana o na kanaka, a ua kue paha i ke Kanawai o ka honua, a me ko na Aupuni, a ua kue paha i na kuikahi i hanaia me ko na Aina e.

Na lakou e noonoo a hooholo i ka olelo no na mea a pau i pili i na pono, a me na olelo hooholo, a me na olelo ae like; ina no ke Aupuni, oia; ina no ko na aina e, oia no hoi; ina no ke kanaka, oia kekahi. Ina he Ahahookolokolo kakau, e hooholo lakou i ka olelo i ku i ka hoomaikai i na Aupuni e, a e hoomanao hoi i ke Kanawai o na aina e, ke pili i na hana i hanaia malaila. Hiki no ia lakou ke hoohoio i ka olelo no na hihia a pau, ina o ke Aupuni ma ka aoao hoopii, a hoopiiia paha; a ina he hihia iwaena o na kanaka, i pili i ke kohe, a me ka hana hewa i kekahi, a pili i ka waiwai lewa, a i ke kuleana aina a me na pa; aka, aole hoole iki keia olelo i na Kanawai mua i hoakaka i ka hana a ka Poe Hoona'umukuleana aina.

Hiki no ia lakou ke hookolokolo a hooholo i ka olelo no na hewa a pau, a me na kolohe, a e hoopai aku e like me ka olelo ma ke Kanawai.

PAUKU 4. O na olelo a me na manao i hooholoia e na Ahahookolokolo kakau, a kakau ole paha, ina aole hoopii hou ia, e paa mau loa no ia, a e pili no i na aoao a elua ma na mea i oleloia, a e lilo no kela olelo a lakou i hooholo ai i Kanawai no keia Aupuni. a e hooko na aoao a elua i kela olelo, a na ka Ahahookolokolo e koiako aku pela.

O na olelo a me na manao a elua hapakolu o na Lunakanawai kiekie e hooholo ai, e lilo no ia i Kanawai maoli no ke Aupuni, a e like no ka paa ana o ia Kanawai no ka hihia, a me ka ninau i hoopiiia imua o lakou me ka ka Poe Ahaolelo o na'lii, a me ka Poeikohoia e hooholo ai, a aponoia e ka Moi. E lilo no kela mau olelo i hooholoia e na Lunakanawai kiekie i Kanawai paa loa maluna o na Ahahookolokolo a pau loa, ma na mea a pau, a me na pilikia, a me na hakaka, a me na hihia, a e hiki no i na aoao a elua, o ka hoopii, a me ka mea pale aku, e holo mamuli o ua mau olelo la i hooholoia, a e malama no na Ahahookolokolo ia mau olelo. E hiki no hoi ma na Ahahookolokolo kakau e hoike i na olelo a me na manao i hooholoia ma na aina e a me na Kanawai hoi i pili i ka waiwai, ina i manaoia ua pono io, a pololei, a ku e ole i na Kanawai a me na hana o keia Aupuni, a ina hoikeia kela mau mea, e manao no na Ahahookolokolo malaila. Ina hooholoia kela mau manao e na Ahahookolokolo o keia Aupuni a aponoia e na Lunakanawai kiekie. alaila e komo no ia iloko, a hui maoli no me na pono kahiko o ko Hawaii Pae Aina; a e lilo no ia mau mea i mea nui iloko o ke Kanawai no ka waiwai. E hiki nae i na'lii Ahaolelo a me ka Poeikohoia me ka ae mai o ka Moi ke hooponopono, a hololi hou, a hoonoa loa i kela mau manao, a me ko lakou mau aoao, a me kela mau olelo, ina kau lakou i Kanawai pela, a hoolaha aku, a e pili no ia Kanawai i na mea a pau i hanaia mahope iho o ke kau ana.

PAUKU 5. Eia ka mea e hiki ai i kela a me keia Ahahookolokolo ke hana maloko o ko lakou mau wahi iho, a malalo hoi o na dala i oleloia mahope nei. ina e noho ana ka mea i hoopiiia ma ko lakou wahi, a ua hanaia paha ka hewa malaila. Ina hana kekahi i ka hewa, a i ke kolohe paha ma ke kauwahi a kupono i ka hoopai a me ka uku, oia ka mea e hiki ai i ka Ahahookolokolo kupono o ia wahi e like me ka olelo o keia Kanawai ke hana aku ia ia no ka hewa, a no ka hoopoho ana i ko kekahi. Pela no ina he hihia waiwai, a noho ka mea i hoopiiia, a e waiho ana paha kona waiwai maloko o ia wahi, hiki no i kolaila Ahahookolokolo kupono ke hana, a ina

aole hoopii hou aku ia, hiki no ia lakou ke hooholo a hooko maoli, a haawi i ka palapala ohi i ka waiwai.

PAUKU 6 Aole loa e hiki i kekahi kanaka ke lilo i hoike nona iho; aole hoi e hiki ke koi aku i ke kanaka ke hoike ma ke ano hoohewa ia ia iho. Aka, ina hai mai ke kanaka i kona hewa iho, hiki no ke manao aku he oiaio. Eia hoi kekahi, i ka hookolokolo waiwai ana, e hiki no i ka mea i hoopiiia ke ae maoli mai i kona aie ana, a pela e hooki ai i ka hookolokolo ana.

PAUKU 7. I ka hookolokolo waiwai ana i na manawa a pau, ina he hookolokolo jure, eia wale no ka lakou e olelo ai, o ka oiaio a me ka ole o na hana i hoikeia imua o lakou e na hoike. Aole hiki ia lakou ma ia hookolokolo ana ke olelo no ke Kanawai i pili ia mau hana, aole hoi e hiki ia lakou ke olelo no ke ano o kekahi Kanawai, a no ke ano o kekahi olelo hooholo, a olelo ae like, aole hiki ia lakou ke olelo no ka pono o na Ahahookolokolo ke hana i ka mea i haawiia mai ia lakou, aole hoi na ka poe jure ka olelo no ke kupono ana o kekahi Kanawai i ke Kumukanawai; aka, o ka Lunakanawai, a o na Lunakanawai paha, na lakou wale no e olelo ia mau mea, ke laweia na hihia imua o lakou, a na lakou e ao aku i ka poe jure i ke ano o ke Kanawai kahi i pili ai na hana a lakou i hooiaio ai.

PAUKU 8. O ia mau Ahahookolokolo kakau, a o na Lunakanawai a me na Luna e ae e pili ana; e hiki no ia lakou ke hoopai koke aku i kekahi, a i kekahi poe paha, ke kolohe ma keia mau hana;

1. O ka olelo kuamuamu a hoino paha imua o lakou, a ina he hoohaunaele paha, a he hoowahawaha, he kue paha i ka wa e hookolokolo ai imua o ko lakou alo; o ka mea e keakea ai i ka lakou hana, a e lilo ai hoi lakou i hoowahawahaia.

2. O ka hana uhauha, o ka walaau, a o ka hoohaunaele o ka mea e keakea ai i ka hookolokolo ana.

3. O ka hookuli i ka olelo i hoopukaia a i ka mea i kauohaia paha e lakou e like me ke Kanawai.

4. O ke kue maoli ana i kekahi olelo i hoopukaia e lakou e like me ke Kanawai.

5. O ka hoole maoli ana i ka hoohikiia i hoike a mahope o ka hoohiki ana paha, o ka hoole ana i ka hai pololei mai, ke nieleia mamuli o ke Kanawai.

6. O ka hoopuka i ka olelo hoolaha paewaewa nui a wahahee paha no ka lakou hana ana.

O ka hoopai ana no keia mau hana hoowahawaha, e hiki no ke hoouku aku, aole nae e oi aku i na dala elima haneri, a i ole ia e

hiki ke hoopaa ia ia iloko o ka hale paahao, aole nae e oi aku i na la he kanakolu; a ma ia mau hoopai elua paha, aia i ka manao o ka Ahahookolokolo. O ka poe i hoopaiia no ka hoowahawaha ma kekahi o ia mau mea ma keia Pauku, e hiki no ke hoopii okoa a e hookolokolo ia ia no kana hana ana ke piliia i ka hewa e like me kekahi Kanawai e ae.

PAUKU 9. Hiki no i na Ahahookolokolo kakau ke ninau aku a maopopo ke akamai a me ka pono o ka noho ana o kekahi kanaka o ka Moi, e hoolilo ia ia i loio ma ko lakou Ahahookolokolo, e hoohiki mai nae e hana pono i ka lakou hana. E noho ua poe loio nei malalo o na Ahahookolokolo nana lakou i hoolilo, a e hiki no i ua Aha la e hoouku, a hoopaa i ka halepaahao, a hoopau i ko lakou noho loio ana, ke hoopii mai kekahi, no kona poino ia lakou i ka hana pono ole ana, a no ka uku ole i ke dala i loaa ia lakou ma ka hoopii waiwai ana. A loaa i ua poe loio nei ka palapala hoolilo, alaila, o lakou wale no ke hele imua o ia mau Ahahookolokolo, i kumu a i hope, a i kokua no hai, ka mea hoi i kii ia lakou no ka hoopii, a no ka hoopiiia paha, ina no ka waiwai, a no ka hewa, a no na mea hui paha. Hiki no ia lakou ke koi aku i ka uku a me ke koina no ka lakou hana i ka hoopii, a i ke pale ana paha, e like me ka mea i hoakakaia mahope nei, e auhau mua ia nae e ka Lunakanawai, a e huiia kela koina me ka aie i oleloia iloko o ka palapala ohi. Ina loaa ole i kekahi mea ka palapala hoolilo na ka Ahahookolokolo, aole hiki ia ia ke hele imua o ia Aha, i Hope, a i Kokua, a i Koo no kekahi mea e ae. Aole loa e manaoia ua papa keia olelo i ke kanaka hoopii a me ka mea i hoopiiia ke manao oia nana iho e olelo kana imua o na Ahahookolokolo i hoonohonohoia ma keia Kanawai, me ke kokua ole ia mai e ka loio. Eia hoi kekahi; e hiki no i kela a me keia Ahahookoloholo kakau i hoonohonohoia ma keia Kanawai ke ae aku i kela loio keia loio ke hana imua o lakou, ma kekahi hookolokolo ana ina nae i loaa ia ia ka palapala hookohu ma ka Ahahookolokolo o ka aina e, e noho like ana me keia Aupuni.

PAUKU 10. Ina hoonohoia kekahi i Hope, a i Kokua, a i Koo paha e like me keia olelo, alaila, na na no e malama ia aoao, a holo ka olelo, a ohiia ka waiwai paha, aka, aole hiki i kekahi Hope, a Kokua, a Koo paha, ke haawi i ka hana i na mea koho, aole hiki ia ia ke hoopau wale i ka hana i haawiia mai ia ia, ke haawi ole mai kona haku ia ia i palapala e hiki ai ke hana pela.

PAUKU 11. Eia ka olelo hoohiki a na loio e hoohiki ai mamua o ko lakou lilo ana i Hope, a i Kokua, a i Koo no na kanaka; penei,

——— Hale Ahahookolokolo ——— Mokupuni o ——— ko Hawaii Pae Aina ——— Hoohikiia o ——— a olelo mai la e kokua oia i ke Kumukanawai, a me na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, a e hana pololei hoi i na hana a ka Hope, a Kokua, a Koo imua o ua Ahahookolokolo la, e like me ka mea e hiki ai ia'u.

Kakauia ka inoa, a hoohikiia imua o'u i keia la ——— o ——— 18 —

Pauku 12. O ka palapala hookohu, e haawiia i ka Hope, a me ke Kokua, a me ke Koo; penei ke ano,

——— Hale Ahahookolokolo ——— Mokupuni o ——— ko Hawaii Pae Aina ———

Ua hoike mai o ——— imua o'u, a ua loaa ia'u he kanaka akamai oia, a ua pono kona noho ana, a nolaila, ke ae aku nei au ia ia e hana imua o keia Ahahookolokolo i ka hana a ka Hope, [a Kokua, a Koo] oiai e pono [ana] kana hana ana.

Na ko'u lima i hana a kau hoi i ke sila o keia Ahahookolokolo i keia la ——— o ——— 18 —

Peresidena o na Lunakanawai.

Pauku 13. Eia ka hana a ka Hope ma ke Kanawai, nana no e hoomaka i ka hoopii, a nana no e hoakaka ma ka palapala, a pale aku paha i ka hai imua o ka Ahahookolokolo kahi ana e hana'i; a nana no e hooponopono ia mau mea i ka manawa hoomaha, a i ka wa hookolokolo, i makaukau hoi ke hookolokoloia mai. Eia ka hana a ke Kokua ma ke Kanawai, e hele imua o ka Ahahookolokolo i ka wa e hookolokolo ai, a nana no e hana i ka ka hoopii, a i ka mea pale aku paha imua o ka Ahahookolokolo a o ka jure paha. Aka, o ka mea Koo wale no ke hana i na hana a pau ma na Ahahookolokolo kau like.

Pauku 14. E hiki no i na Ahahookolokolo kakau ke hoakaka aku i ka manawa, a me ka loihi o ke ao ana o ke kanaka i mea e hiki ai ke hoolilo ia ia i Hope, a i Kokua, a i Koo, a na lakou e hai i na rula, i mea e pono ai ia mau Luna ma na hana a lakou e hana'i, na rula hoi i kue ole i na olelo mahope nei.

Pauku 15. O na Ahahookolokolo i hoonohonohoia ma keia Kanawai, elua no ano. Eia ka mua, e ko ke Aupuni poe Ahahookolokolo kakau, a he sila ko lakou, a hiki no ke hoopii mua ia lakou, a hiki no ke hoopii mai kekahi Aha e ae ia lakou. Eia ka lua, o na Ahahookolokolo kakau ole no na Mokupuni, a sila ole, a ia lakou ka hookolokolo mua wale no e like me ka olelo malalo. Eia na Lunakanawai o na Ahahookolokolo kakau ole, o na Lunakanawai a na Kiaaina i hoonoho ai ma ko lakou mau Mokupuni iho mamuli o ka olelo ma ke Kumukanawai, ka poe hoi i noho malalo o ke Kiaaina, a na ke Kiaaina e hooko i ka lakou olelo; aia no nae

ka hana o ka hooko ana i na Makai ana e hoonoho ai mamuli o ka olelo ma ka Apana elima i kapaia, "He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina." Eia na Lunakanawai maluna o na Ahahookolokolo kakau, o na Luna i pili i ke Aupuni mai o a o, aole na luna i pili i ka Mokupuni hookahi.

E lilo na Ahahookolokolo kakau i kaulahao mai ka Aha malalo a hiki iluna i na Lunakanawai kiekie, ka poe i kupono i ka hoololi hou i na mea a na Aha malalo i hooholo hewa'i, a hana pono ole paha. E hiki no i ua mau Ahahookolokolo kakau la no ke Aupuni, ke hookolokolo, a hooholo pololei i ka olelo e like maoli no me ka ke Kanawai i olelo ai, ke Kanawai hoi i hilinaiia, a uhakiia paha e kekahi aoao, e ka hoopii, a e ke pale aku paha, ke laweia kekahi hihia imua o ia mau Aha. E hiki no hoi ia lakou ke kaulike, a e ho'alualu i na mea kakauha o ke Kanawai, ke oolea hoi na huaolelo, a e hooholo i ka olelo pono maoli, e like me ka manao nui o ia Kanawai, aole like loa me na hua. A hiki no i kela mau Ahalunakanawai, ke imi i mea e pale ai i na ino i haule i na Kanawai, a olelo ole ia ma na hua, ua oleloia nae ma ke ano nui, e imi nae lakou ma ke ano e pono ai ka noho ana, a ma ke ano ku i ka manaoio o ka naau; e like hoi me ka mea i oleloia mahope nei.

MOKUNA 2.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU OLE NO NA MOKUPUNI.

HAAWINA 1.

AHAHOOKOLOKOLO HAAHAA.

PAUKU 1. I mea e pono ai na Ahahookolokolo, e maheleia ka Mokupuni o Hawaii penei,

1. Kona. 2. Kau. 3. Hilo a me Puna. 4. Hamakua. 5. Kohala.

E maheleia o Maui penei,

1. Kahakuloa a me Kaanapali. 2. Lahaina, Olowalu, a me Ukumehame. 3. Mai Waikapu a Waihee, a mai Hamakuapoko a Kula. 4. Honuaula. 5. Hamakualoa, Koolau, Hana, Kipahulu, Kaupo, a me Kahikinui. 6. Ka Mokupuni o Molokai. 7. Ka Mokupuni o Lanai.

E maheleia ka Mokupuni Oahu penei,

1. Ewa. 2. Honolulu a me Waikiki. 3. Koolaupoko. 4. Koolauloa. 5. Waialua. 6 Waianae.

E maheleia hoi ka Mokupuni o Kauai penei,

1. Kona. 2. Halelea. 3. Koolau 4. Puna. 5. Mai Wahiawa a Kapaa. 6. Ka Mokupuni o Niihau.

PAUKU 2. E hoonoho na Kiaaina i hookahi Lunakanawai a keu paha, aole nae e oi aku mamua o ekolu ma kela Apana keia Apana i oleloia maluna, o kela Kiaaina keia Kiaaina ma kona Mokupuni iho. E hoike mai oia i ko lakou inoa i ka Moi, mailoko ae o ke Kuhina Kalaiaina, a i kona hope paha, a e hoike ae no hoi i na kanaka ma ka palapala hoolaha. E hiki no i na Kiaaina nana lakou i hoonoho ke hoopau i ko lakou noho ana, ke hoopiiia lakou, a hoike pono ia mai ke kolohe, a o ka hui ana me kekahi, a o ka hooholo ana i ka olelo hewa maoli, a o ka hana paewaewa, a me ka pono ole, a o ka hana ino maoli ana i kekahi kanaka, a i ke Aupuni paha. E kapaia lakou, Lunakanawai Apana.

PAUKU 3. E hiki no ia mau Lunakanawai Apana ke hookolokolo a hooholo no na hihia waiwai a me na aihue a pau, ina aole oi aku ka waiwai i hoopilikiaia a o ka waiwai i aihueia paha mamua o ka haneri dala hookahi, a no na hana eha a me na uhauha a me na moe kolohe a me na hewa e ae i oi ole aku ka hoopai ana i ka haneri dala hookahi, ina nae i noho mau ka mea i hoopiiia ma ko lakou Apana, a i ole ia, ua loaa paha malaila ia manawa, ina paha he haole kekahi, a he kanaka maoli kekahi, me ka pono nae o ka hoopii ana mahope, aka, ma ka Apana o Lahaina, a me Honolulu, aole e hiki i ua mau Lunakanawai la ke hookolokolo i na hihia o na haole. E hiki no hoi ia lakou ke hoopuka i palapala hopu, i mea e hopuia'i, a hookolokoloia na mea hewa a pau, ke hlo ole ia lakou ka hana, a maopopo ma na olelo a na hoike he oiaio ka hewa o ka mea i hopuia, alaila, e hoopaaia i ka hale paahao, i hookolokoloia oia ke hiki aku i ke kau hookolokolo o ka Aha koikoi, a i ole ia o ka Aha kaapuni. Ina hopuia kekahi mea pela, pono i ka Lunakanawai nana i hana a hoopaa ia ia, e hoike mai i ka Peresidena o na Lunakanawai e hookolokolo hou ana i ua mea hewa la, i na olelo i hoikeia mai imua ona, i kumu o ka hoopaa ana ia ia.

PAUKU 4. Aia no i ua mau Lunakanawai nei na mana a pau e pono ai, a e ko ai ka hana i pili ia lakou ke hana, aka, aole manaoia e hana keia mau Lunakanawai mamuli o na rula paa wale no, i ko lakou hookolokolo ana, aole ma na hihia waiwai, aole hoi ma na hihia kolohe, aole hoi manao e kakau i ka olelo e ae i ka olelo nui i hooholoia e lakou iwaena o na mea hihia a oia wale; aole nae i pili keia i na Lunakanawai i oleloia ma ka Haawina 2, o keia Mokuna.

PAUKU 5. E hiki no ia lakou ke kii aku i na aoao elua a me na hoike ma ke kauoha wale no, a ma ka palapala e like me ko lakou manao, a e noonoo lakou ia hihia e like me ka pono maoli, a e hooholo i ka olelo e like me ke Kanawai.

PAUKU 6. Ina hoopii, e hiki no ia i kekahi aoao, a me kekahi, o ka mea manao ia ia iho ua hoopoinoia oia, e hana nae maloko o na la he umi mahope iho o ka hookolokolo mua, i kekahi o na Lunakanawai kaapuni, i ka mea nae e noho ana ma ia Mokupuni e hoopii ai ma kona keena, nana no e hookolokolo hou, a kakauia ka olelo a na hoike imua ona, a nana no e hooholo i ka olelo hou, me ke jure ole e like me ka pono maoli iwaena o na aoao elua e hooholo ai, a e malamaia ke kope o ka olelo a na hoike, a me ka olelo a pau o ia hookolokolo ana ma ia hoopii.

PAUKU 7. Ina manao kekahi aoao ua hoopoinoia oia i ka olelo i hooholoia e ua Lunakanawai la, e like me ka olelo o kela Pauku, hiki no ia ia ke hoohalahala no ka oiaio ole o na mea i olelo wale ia paha, no ka pono ole o ka hoopili ana i ke Kanawai, a e hoopaa pololei ka Lunakanawai i kela mau huaolelo hoohalahala, ma ka palapala e paa'i, a e hooiaio no hoi i kela olelo ke noiia mai oia pela. Alaila, hiki no i ka mea i manao ia ia iho, ua poino oia i ka olelo i hooholoia nona, ke uku i ke koina no ka hookolokolo ana, a e haawi mai i iwakaluakumamalima dala hou, no ka Ahahookolokolo kaapuni, alaila koi mai e kakauia ua hihia la ma ka Moo hihia hookolokolo kaapuni, a ma ka Moo hihia o na Lunakanawai kiekie paha, ke hiki i ka manawa e hookolokolo nui ai. Ina no ka pono ole ka hoopili ana i ke Kanawai ka hoohalahala ana, alaila, na na Lunakanawai wale no e hui i ko lakou hookolokolo ana, aole jure, aka, ina no ka oiaio ole o na olelo i oleloia no ka hana ana, ina nolaila ka hoohalahala ana, alaila, e like ka hookolokolo ana me na mea a lakou i hookolokolo mua'i, a hiki no ke hoonohonoho i jure.

HAAWINA 2.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO HAAHAA MA LAHAINA, MAUI, A MA HONOLULU, OAHU.

PAUKU 1. O kekahi o na Lunakanawai Apana i hoonohoia no ka Apana 2 o Maui, e lilo oia i Lunahoomalu no ke kulanakauhale o Lahaina, a o kekahi o na mea i hoonohoia no ka Apana 2 Oahu, e lilo oia i Lunahoomalu no ke kulanakauhale o Honoluiu ma ua Mokupuni la. E kakau no lakou ma ka pepa, a e malama ia palapala hoakaka loa i ka lakou hana, ia hookolokolo ana, a me na olelo i hooholoia. Hiki no ia lakou ke hookolokolo mua i na poho a me na hewa i hanaia ma ka moana loa, a ma na kai hoi malalo o ka malu o ka Moi. Hiki no ia lakou ke hookolokolo i na hihia iwaena o na'lii moku, a me ko lakou kanaka iho, ina he moku Hawaii, a moku haole paha, aole nae no ka feloni, aka, ina i hanaia ka feloni ma ka moana loa, hiki no ia lakou ke hookolokolo mua, a hoomau i ka olelo hoike no ia mea, a ina i akaka hiki no ke hoopaa i ka mea i

hana, a hooiaio hoi i na olelo hoike, i hoakaka i ke kumu o ka hoopaa ana, i mea e lawe aku ai i ka aina e, ke laweia ka mea hewa i kona aina iho. Hiki no ia laua wale no ke hookolokolo ma ko laua mau apana i na hihia i ku e i ka malu, ke oi ole aku ka waiwai hoopilikiaia i ka haneri dala hookahi, ina he haole ma kekahi aoao.

Hiki no i kekahi o laua a me kekahi ke hookolokolo i ka hewa i hanaia ma kona Mokupuni iho, a pela no e hiki ai ke hookolokolo mua no ka hoopaa, a no ka hookuu aku paha. O ke ano o ko lakou hookolokolo ana i na hihia waiwai a me na hewa, e like no ia ma na mea a pau me ka olelo i oleloia maloko o keia Mokuna, a ina oleloia kekahi hookolokolo a hoomaopopo ole ia ke ano o ka hana ana, alaila, na lakou e noonoo i ke ano kupono mamuli o ka olelo nui, aole hoi ma ke ano kue i ke ano nui o na mea e ae.

Pauku 2. Ina hele mai kekahi i na Lunahoomalu a haawi mai i na koina, alaila, ina maloko o kona Apana, e hoopuka no oia i palapala kii i kekahi aoao i hoopiiia e hele mai e hoike i ka mea e pono ole ai ka hooholo ana i ka olelo mamuli o ka mea nana i hoopii mai. Ina aole hele mai ka mea i kiiia pela i ka la, a me ka hora, a me kahi i oleloia iloko o ka palapala kii, alaila, ina hoohiki mai ka Makai, ua haawi pono ia ka palapala kii i ka mea i hoopiiia, a ina he palapala hoaie ke kumu o ka hoopii, a ina i hala ka manawa hookaa, hiki no i ka Lunakanawai ke hooholo i ka olelo, e like me ka palapala, a me na dala poho, no ka hiki ole mai, a imi i hoike hou aku. Aka, ina he mooaie noloko mai o ka buke, alaila, e hoolohe ka Lunakanawai i na hoike o ka aoao hookahi, a ninaninau aku i kekahi hoike koikoi a hoike mai oia i ka oiaio o kela aie, alaila, e hooholo ka Lunakanawai e like me ia hoike ana, no ka mea, aole i hele mai ka mea i hoopiiia. Ina he palapala i ae like ia, a he palapala e ae paha ke kumu o ka hoopii, a he olelo waha paha, alaila, e kiiia ka mea aie, a ina hele ole mai i ka manawa i oleloia'i, e ninaninau aku ka Lunakanawai i na hoike o kekahi aoao, a e hooholo i ka olelo e like me ke kupono o ia hihia, no ka mea, ua kiiia ka mea aie, a hele ole mai. Ina i hele mai ka mea i hoopiiia, a hoole i ka oiaio o ka aie, alaila, e ae aku ka Lunakanawai e lawe mai i na hoike i mea e hoakaka'i i ka ole o ka aie, a hiki no ke haawi i manawa, a e hoopanee, a e kii aku i na hoike ma ka palapala kii, a e koi aku ia lakou e hele mai, a i ole, e hoouku, a nana no e hooholo i ka olelo iwaena o na aoao elua, a ina hoakaka mai ka mea i hoopiiia, o ka mea hoopii kekahi mea aie, alaila hoohalikelike, a e hooholoia ka olelo ma ka pololei.

Pauku 3. Ina hoopuka kekahi o ia mau Lunakanawai i ka palapala kii i ka mea aie mamuli o ka palapala i ae like ia, a mamuli o ka olelo o ka waha malalo o ka haneri dala hookahi, penei wale no e kakau ai na hua o ia palapala;

Na kekahi Makai maloko o ka Apana —— ma ka Mokupuni o ——— ko Hawaii Pae Aina.

Ua kauohaia aku oe e kii ia —— ina loaa maloko o keia Apana e hele mai imua o'u ma ——— ke hiki aku i ka la —— o —— e hookolokolo no ke koi ana a —— i —— dala E hai aku no hoi oe ia ——— ina hele ole mai oia i kahi, a i ka la a me ka hora i oleloia'i maluna, alaila, e hooholoia ka olelo mamuli o ka kekahi aoao wale no, no kona hiki ole mai.

Na ko'u lima i hana i keia la ——— o ——— 18 —

Lunakanawai hoomalu no ka Apana.

Pauku 4. E malama no kela mau Lunakanawai i buke kahi e kakau ai i na hihia a pau a lakou e hookolokolo ai, a e malama pono i ka olelo a na hoike, na mea hoi e akaka'i ke kumu o ka hooholo ana i ka olelo. I ka hoopau ana i na hihia waiwai, eia ka olelo hope e hooholo ai, o ka olelo e hoakaka ana i ka nui o ke dala a kekahi a me kekahi e uku ai. A i ole uku dala, e hoakaka no i ke ano o ka hooholo ana, ina mamuli o ka hoopii, no ka hiki ole mai o ka mea i hoopiiia, a no ka olelo a na hoike paha; ina hoi mamuli o ka mea i hoopiiia ka olelo i hooholoia, e hoakaka no ka hiki ole mai o ka hoopii, no na mea i hoikeia mai paha.

Pauku 5. Mahope iho o ka hooholo ana i ka olelo no ka hihia waiwai, e kakali ka Lunakanawai i kanahakumamawalu hora, a ina aole haawiia mai na dala hookahi haneri i mea e kaa'i ka lilo i ka hoopii hou ana, alaila, ina noiia mai oia pela e ka mea i ko, e hoopuka ka Lunakanawai i palapala ohi i ka waiwai o ka aoao i pio; penei ke ano o ia palapala,

Na kekahi Makai o ka Apana o ——— ma ka Mokupuni o ——— ma ko Hawaii Pae Aina.

Ua kauohaia'ku oe e ohi i ka waiwai lewa, ——— ina he waiwai e waiho ana ma kou Apana, a i ole, i kona waiwai paa hoi, a e hoolaha aku i ka lohe i kanakolu la e like me ka olelo ma ke Kanawai, alaila, e kuai kukala i ua waiwai la, e like ka nui me ka mea kupono i ka olelo a'u i hooholo ai nona i ka la ——— o ——— 18 —— a e kimo aku i ka mea i oi aku ke koho ana a loaa mai na dala ——— a me ——— a me na koina o keia Aha kekahi, a me ka uku hoopanee i kupono i ke Kanawai, mai keia la aku ka helu ana, a o kou koina kekahi, a me ka lilo i ka ohi ana, hoolaha ana i ka lohe, a me ke kuai ana. E hoihoi pono mai oe i keia palapala, me kau olelo hoakaka i kau hana ana, i kakauia ma ke kua, a me ke dala kekahi i loaa ia oe, mamua aku o ka pau ana o na la he —— mai keia la aku, o hihia auanei oe.

Na ko'u lima i hana i keia la —— o —— 18 —

Lunakanawai hoomalu no ka Apana.

Pauku 6. Ina hoopii mai kekahi a hoohiki imua o kekahi o ia mau Lunakanawai, no kekahi aie, a no kekahi olelo ae like, a hoakaka, ua hanaia ma ke ano kolohe, a wahahee paha, a mamuli o

ka olelo huna, a hoopunipuni paha, e ka mea aie mai, a i ole ia, ua aie pono mai ka mea aie, a ua ae pono mai kekahi mea, a mahope iho imi i mea e pakele ai i ka hookaa, a o ka hooko paha, a imi ma ka wahahee a me ke kolohe, a me ka hoopunipuni me ke kumu ole hoi; a ke huna nei i kona waiwai, a hoolilo i kekahi mea e ae i mea e pakele ai i ka uku, a ua kokoke paha e lawe i kona waiwai mawaho o keia Apana, (a ina hiki ole i ka Lunakanawai, hoomalu ke hana.) ua kokoke paha e lawe i ka Mokupuni okoa, a ke pee nei paha o loaa ia ia ka palapala kii, a ua kokoke paha e haalele i keia Moku, ina hoohiki kekahi kanaka e hana ana oia i kekahi o keia mau mea, alaila hiki no i ka Lunakanawai ke hoopuka i palapala hoomalu i ka waiwai o ua mea aie la pela, ke hoopii mai hoi ka mea nana ka aie; penei ke ano o ia palapala,

Na kekahi o na Makai o ka Apana —— ma ka Mokupuni o ——— ma ko Hawaii Pae Aina.

Ua kauohaia'ku oe e hoomalu i ka waiwai, o ——— ke loaa ia oe iloko o keia Apana, a e malama me ke kakali i kekahi olelo hou a keia Aha, (a e kakali paha i ka olelo a ka Aha kaapuni o keia Mokupuni, e like me ke kupono,) no ka mea, ua hoopii mai, a ua hai mai hoi me ka hoohiki o ——— i mea e hookaa'i i ka aie, (a i mea e hooko ai i ka olelo paha) i oleloia'i ua kupono ia —— ke uku ia ——. A hoomaluia ka waiwai, alaila, e kii aku oe ia ——— ke loaa oia ia oe ma keia Apana, (e hele mai e pale aku i ka olelo hoopii a me ka olelo koi a —— imua o ka Aha Kaapuni no ka Mokupuni o —— ma —— i ka la —— o —— e hiki mai ana.)

Malaila oia e hoike ai i kela manawa, i ka mea e hooholo oleia'i ka olelo kue ia ia, a i ka mea hoi e ohi oleia'i ka waiwai au i hoomalu ai, a kuai'a'ku i mea e kaa'i ka aie, a me ka uku hoopanee, a me na koina.

E hai aku hoi oe ia ——— ina aole oia e hele i kahi, a i ka la, a me ka hora i oleloia'i maluna, alaila, e hooholoia ka olelo kue ia ia mamuli o ka kekahi aoao, no kona hele ole mai.

Na ko'u lima i hana i keia la ——— o ——— 18 —

Lunakanawai hoomalu no ka Apana.

Pauku 7. Ina hoopii mai kekahi e like me ka olelo ma kela Pauku, a hoohiki wahahee, me ka ike pono aole kumu no kela koi ana, alaila, ina hoakakaia mai kela hewa ona, e kau maluna ona na eha, a me na uku o ka hoike wahahee.

Pauku 8. Ina hoopii mai kekahi a hoohiki pela imua o kekahi o na Lunakanawai Apana a oi aku ka aie mamua o ka haneri dala hookahi, alaila, e hoihoiia ka palapala kii, a me ka palapala hoomalu i ka Ahakaapuni, a i ka Ahakoikoi paha, [i ka la mua o ka hookolokolo ana,] a na ka Makai e haawi aku ia mau palapala [i ka Makai nui o ka Mokupuni, a nana no e hoihoi] i ka Ahahookolokolo. Ina me ia ke ano, aole pono i ka Lunakanawai ke hoopuka i ka palapala hoomalu, a haawi mua mai ka hoopii iloko o kona li-

ma, i palapala hoopaa me ka uku poho no na dala e like ka nui me ko ka Luna manao he pono me ka hope hookahi a keu paha, e like me ko ka Lunakanawai ike ana he pono; menei ke ano o ia palapala, a me na olelo maloko,

E ike auanei na kanaka a pau ma keia palapala, owau o ——— ka mua a o ——— ko'u hope, ua hoopaa loa ia maua no ——— no ka uku poho;

E uku no kekahi o maua ia, a i ole, o maua elua, a nolaila ma keia palapala, ke hoopaa nei maua ia maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua, ke malama ole ia keia mau olelo malalo.

Ua hoailonaia ko maua mau sila a ua hanaia i keia la —— o —— 18 —

Eia ke ano o keia olelo maluna, i keia la ua noi aku o —— i palapala hoomalu i ka waiwai o —— ka mea i hoopiiia, a ua hanaia ka palapala kii, a me ka palapala hoomalu ma ke ano hoihoi mai i ka Aha i ka mua o ka manawa hookolokolo e hiki mai ana ma ———

Nolaila, ina hele mai ua kanaka hoopii nei a hoakaka i ka oiaio o kana olelo hoopii, ke hiki i ka manawa e hoihoi ai ua palapala la, a ina aole hoopauia kela palapala hoomalu e kekahi Lunakanawai koikoi ma kona keena iho, mamua o ia manawa, alaila, lilo keia palapala i mea ole. A i ole pela, alaila, hiki no ke hooko i keia palapala maluna o maua, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua, no na koina a pau, oia hana ana a ka hoopii, a me ka mea i hoopiiia, na koina o ka Ahahookolokolo, a me ko ka Ilamuku a me ke poho o ——— ka mea i hoopiiia.

Na ko maua mau lima i hana a kau i na sila o maua i ka la a me ka makahiki i olelo mua ia maluna.

———
———
———

PAUKU 9. Ina nonoi kekahi i palapala hoomalu i ka waiwai malalo iho o ka haneri dala hookahi, alaila, e hoihoiia ka palapala kii, a me ka palapala hoomalu maloko o na la he umi mahope iho o ka hoike ana i ka palapala kii, a i ka Lunakanawai nana i hoopuka aku, a nana no e hoolilo ia i mea ole, ke hoakaka ole ka mea hoopii i ka oiaio o kana olelo noi i ka wa e hookolokolo ai no ia aie, aka, ina i hele ole mai ka mea i hoopiiia, a hele mai paha a hoomaopopo mai ka mea hoopii i ka oiaio o ka aie, alaila, hiki no ke ohi i ka waiwai i hoomaluia, ke noi mai oia pela, a e hoolahaia ka lohe, alaila kuai kukala aku, e like me na mea e ae, hiki no ke hoopii hou aku, aole hoi e nele ka mea e, ina he kuleana kona iloko o ia waiwai.

PAUKU 10. Penei wale no e hooko ai na palapala hoomalu i hoopukaia, e kau no ka olelo hoomalu maluna o ka waiwai i kuhikuhiia, aole e laweia ma kahi aku o ka mea i hoopiiia no ka mea e ae, no ka hoomalu wale no. O ka Makai nana e hoomalu e kakau

oia i na mea a pau ana e hoomalu ai, a e hui ke kope me ka palapala hoomalu i hoihona.

Ina he aina, a me ka waiwai paa ka mea i hoomaluia, e kau oia ma kahi e ike nuiia'i maluna o ua aina la, i palapala hoike; penei,

Ua hoomaluia keia wahi mamuli o ka palapala a ——— ka Lunakanawai hoomalu ——— a e hoihoiia ka palapala i ka la —— o ——— no ka hoopii ana o ——— no na dala ———

Ua kakauia i ka la —— o —— 18 —

———

Ina noiia'ku kekahi Lunakanawai koikoi ma kona keena, a hoopau oia i ka palapala hoomalu, a hele ole mai paha ka mea hoopii, ke hiki i ka la i oleloia'i no ka hana, a ina hiki ole ia ia ke hoakaka i ka oiaio o ka aie, a ina hoakaka ka mea i hoopiiia he aie like ma kekahi aoao i mea e kaa'i, alaila e hoopau ka Makai i ka palapala i kauia maluna o ua aina la. Ina he waiwai hiki ke lawe, alaila, e kau ka Makai i palapala hoakaka ma kahi e ike nuiia'i i kokoke i kahi o ka Lunakanawai; penei,

Mamuli o ka palapala i hoopukaia e ——— ka Lunakanawai hoomalu ——— e hoakaka ana i ka hookolokolo ——— i ka la ——— o ——— no ka hoopii ana o ——— no na dala ——— mamuli o ia palapala, ua hoomalu au i mea e kaa'i ia aie, ke hooiaioia keia mau waiwai i oleloia malalo ———

Ina he kuleana ko kekahi kanaka o keia Apana iloko o ia waiwai, ua kauohaia'ku oia e hoakaka mai i kona kuleana iloko olaila mamua o ka pau ana o ia la i oleloia maluna, a i ole, alaila, ua nele oia ke hoopukaia ka palapala ohi ia waiwai.

Ua kakauia i keia la —— o —— 18 —

———

Ina he mau mea hoihoi i ka Aha kaapuni a i ka Aha koikoi ka palapala kii a me ka palapala hoomalu, alaila, aole o keia palapala hoike a ka Makai wale no, e kau no hoi ka Makai nui o ka Mokupuni i palapala like me ia, ma na wahi ike nui ia ekolu ma ke kulanakauhale kahi e hookolokolo ai ua Aha la.

Pauku 11. Ina ohi ka Makai i ka waiwai mamuli o ka olelo i hooholoia e kekahi Luna, penei no e ohi ai, e lawe maoli no ka Makai i ka waiwai i ohiia, a nana no e malama, nana wale no e kiai, a maluna ona ka hewa ke lilo, a aia no ia ia ka lawe aku i ka waiwai i kahi e, ke manao oia e lawe i mea e malu ai, a i makaukau hoi i ke kuai ku kala aku. Pela no e kakau ai ka Makai i na mea i ohiia, a e hoolaha aku i ka ike ia ohi ana, a me ia kuai ana, i kanakolu la mahope iho o ka ohi ana; penei hoi e hana'i, e kau oia ma na wahi ike nui ia ekolu i ka palapala e hoakaka ana ia mea, ke pai ole ia kekahi Nupepa maloko o ia Apana, a ina ma Honolulu, e hai oia iloko o ka Nupepa Polunesia no na la he kanakolu; penei, ka olelo pai,

Mamuli o ka palapala ohi a ———— ka Lunakanawai hoomalu ———— i hoopuka'i e like me ka olelo i hooholoia no ———— ka mea i hoopiiia no kona aie ia ———— he ——— dala, ua ohi au a e kuai ana hoi i ka mea i oi aku ke koho ana ke hiki aku i ka la ——— o ———— i ka hora ———— ma ———— i keia mau waiwai hoi ———— Oia ka'u e kuai ai ke hookaa ole ia mamua ka aie i hoo-holoia, a me ka uku hoopanee, a me ka lilo i ka hoopii ana, a me ko'u koina a me ko'u mau hapahaneri.

PAUKU 12. A hiki i ka la kuai a me ka hora i oleloia ma ka palapala, alaila ma kahi i oleloia'i, e hoike aku ka Makai i ka waiwai i ohiia, i mea kuai, a e kimo aku oia ia me ke paewaewa ole i ka mea i oi aku kona koho ana, a e haawi aku ka Makai ia ia i palapala hoakaka i ke kuai ana; penei,

I keia la ua kuaiia keia mau waiwai no ——— ka mea i oi aku ke koho ana no ia waiwai, he ——— dala a me na keneta, nolaila, ua lilo pono kela mau mea nona. Ua hanaia hoi ma ke ano kuai Makai, mamuli o ka palapala ohi, e like hoi me ka olelo o ke Kanawai. Eia na waiwai, ———

Ua hanaia i keia la ——— o ——— 18 —

Na ka mea hoopii e uku no keia palapala.

PAUKU 13. Ina ohi ka Makai i ka waiwai o kekahi a hoole mai kekahi mea e aku ia ohi ana, aole ka mea aie, alaila, hiki no i ka Makai ke koho i umikumamalua kanaka paewaewa ole, i jure nana e hooholo i ka olelo no ka mea nona ia waiwai. Aole nae e paa na aoao elua ma ia olelo. Aka, ina olelo ka jure, aole pili ka waiwai i ka mea aie, alaila, hiki i ka Makai ke hookuu aku i ua waiwai la i ohiia. Ina nae i haawiia mai i ka Makai e ka hoopii ka palapala hoopaa i mea hoopakele ia ia i ka hewa no ka ohi ana, alaila aole hiki ia ia ke palapala ia mau hua ma ka palapala ohi, e kuai aku no oia ia waiwai me ka manao ole i ka olelo a ka jure.

PAUKU 14. I ke kuai ana pela mamuli o ka palapala ohi, aole oi aku ka mea lilo mamua o ke kuleana o ka mea i hoopiiia i ka wa i kuaiia'i, a ina i kuai aku ka Makai i ka waiwai o hai i pili ole i ka mea i hoopiiia, nona ia hewa a e uku no oia i ka mea ana i hoopoino aku ai, ke hoopii mai oia, a hiki no i ka mea nona ka waiwai ke hoihoi aku mamuli o ka palapala hoihoi.

PAUKU 15. Ina loaa i ka Makai ka palapala ohi, a palapala hoomalu, hiki no ia ia ke hoole, aole ohi, aole hoomalu ke haawi ole mai ka hoopii i palapala hoopaa i mea e pakele ai ka Makai ke hewa ke kuhikuhi ana, a me ka ohi ana, a poino o hai, i palapala

hoopaa hoi i mea e pakele io ai ka Makai; penei ke ano o ua palapala hoopaa la, ke hanaia,

E ike auanei na kanaka a pau ma keia palapala ia maua ia ——— ka mua, a ia ——— kona hope, ua hoopaa loa maua pakahi ia maua iho, ia ——— ka Makai no ——— ma ka Mokupuni o ——— ko Hawaii Pae Aina, no na dala ——— poho ——— No ka uku pono aku ia ma keia palapala, ke hoopaa nei maua ia maua pakahi, a ia maua pu, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua kauia ko maua sila, a ua hanaia hoi i keia la —— o —— 18 —

Eia ke ano o ua palapala hoopaa nei, o —— ka Makai, e ohi ana (a e hoomalu ana paha) i ka waiwai o ——— ka mea i hoopiiia i mea e kaa'i ka mea a'u e koi aku nei ia ia, e uku mai ia'u Nolaila, ina hoopii kekahi mea e ae no kona komo hewa ana ia waiwai, a hoohewaia ka Makai no ka ohi ana (a hoomalu ana paha) a lilo ia ia ka uku no ke poho, alaila ua pili keia palapala hoopaa, i mea e poho ole ai oia, a hiki no ke ohi noloko mai o ko maua waiwai pakahi, a waiwai hui paha, e like ka nui me ka nui o kona poho, a i aole pela, alaila lilo keia palapala i mea ole.

Na ko maua mau lima i hana a kau hoi i na sila o maua i ka la a me ka makahiki i olelo muaia'i maluna.

—— —— (Sila)
—— —— (Sila)

PAUKU 16. Ina haawiia ka palapala hoopaa e like me keia, hiki no i ka Makai i loaa kela palapala ke koi aku i ka uku ana, penei nae e hana'i; e kiiia na mea nana ka palapala e hele mai e hoike kumu, a e hoakaka i ka oiaio o na inoa ma ka palapala, alaila e auhauia ke poho e like ka nui me ka na hoike e olelo ai, ua uku ka Makai a me ka uku hoopanee, a me ka lilo ma ia hihia ana, a me na koina no na palapala kii, a me ka uku no ka poino, aole jure ma keia hana ana; a hiki no ke hoopuka i ka palapala ohi no ka waiwai hui o na mea i hoopaaia i ko kekahi paha, na ua Lunakanawai la e hoopuka e like loa no me ka hana ana i ka mea aie maoli.

PAUKU 17. Ina nonoi aku kekahi kanaka i kekahi o ua mau Lunakanawai la me ka hoohiki hoi i ke kumu e manao io ai ka Luna, e huna hewa ana kekahi maloko o kona Apana i ka waiwai o hai, a o kona iho paha, ma ke ano e poino ai kekahi, a ina haawiia mai ka palapala hoopaa no ka mea i hoohuoiia, a waihoia i ka lima o ka Lunakanawai, e like me ka mea hoakakaia ma ka Pauku malalo, alaila, hiki no i ka Lunakanawai ke hoopuka i ka palapala huli i ua kanaka la i hoohuoiia, a me kona wahi, a e lawe hoi i ka waiwai i hunaia e ia, a e malama mamuli o ka olelo o ke Kanawai, a me ka olelo i oleloia'i iloko o ka palapala noi, a na ka Lunakanawai e nana i ke ku ana o ia hana i ke Kanawai, a me ka pono. Penei ka olelo o ua palapala huli la,

Na kekahi Makai o ka Apana ——— ma ka Mokupuni o ——— ko Hawaii Pae Aina.

Ua hoike pono mai o ——— ia'u me ka hoohiki i ka oiaio, ke huna nei o ——— e noho la maloko o keia Apana ma ke ano hewa, (a maanei no hoi e hai ai i ka waiwai ke hiki ke hana pela) a no ——— kela waiwai, (a no kekahi mea e paha) a ua manao oia e hana a puka i ka mea i hoike, (a i kekahi mea e ae paha ana i olelo ai) a ua haawi mai o ——— i palapala hoopaa, me na hoike i aponoia i mea e lilo ai ia ia ka uku aku ia ——— no na poho a pau, a me na koina, a me na lilo i loaa i kana hana he komo hewa i ka waiwai o ——— a ina hooholoia pela.

Nolaila, ua kauohaia'ku oe e huli i ke kino, a me ka pa o ——— i ike oe i ua waiwai la, a ina he mea ia e pono ai, e wahi i na laka a me na puka, a me na mea e paa'i a ina kue mai kekahi, e hoopaa no ia ia, a pau ua kanaka la, a me kona pa, i ka huliia. A loaa ka waiwai, e malama pono i mea e hiki ai ke hana e like me ka mea pololei ia ——— ma keia mea. Ua kauohaia'ku no hoi oe e hopu ia ——— a e lawe koke mai ia ia i o'u nei, e pale aku i kela olelo, i oleloia no kona huna (hewa ana ma ke ano kolohe, a aihue e like me ka mea oiaio,) na ——— i olelo.

E hoihoi pono mai oe i keia palapala me ka hoakaka pu mai i kau hana ana no ia mea, a e wikiwiki hoi.

Na ko'u lima i hana i keia la ——— o ——— 18 ———

Lunakanawai hoomalu.

PAUKU 18. O ka palapala hoopaa no ia mea, e like ke ano me ko ka mea i koiia mamuli o ka Pauku awalu o keia Haawina i ka wa e hoomaluia'i ka waiwai; menei nae na hua hope,

Eia ke ana o keia palapala. I keia la ua noi mai o ——— ka mua, i palapala huli i (ka pa, a me ke kino, a me ka pa e like me ka mea oiaio) o ——— e noho la maloko o keia Apana, me ka hoohiki, (ua huna hewa ia me ka wahahee, a me ke ano aihue, e like me ka oiaio) i ka waiwai o ——— (e like me ka mea nona ka waiwai) me ka manao, a me ka makemake (maanei e hai ai i kona manao i ka huna ana) e hooneleia o ——— (a maanei e hai ai i ke ano o ka poino.)

Nolaila, ina he mea pono ia ——— ke koi mai i uku, a i koina, a i pani lilo, no ke komo hewa ana i kona waiwai mamuli o ia palapala huli, a hooholoia pela, alaila, e ko no keia palapala maluna o maua elua i hoopaaia, a maluna o ko maua waiwai hui, a me ka waiwai o kekahi, a e like ka nui o ka uku me ka mea i oleloia maluna, a hiki no ke ohi mamuli o ka palapala ohi.

Na ko maua lima i hana, a kau hoi i na sila o maua i ka la, a me ka makahiki i olelo mua ia maluna.

——— ———. (Sila.)
——— ———. (Sila.)
——— ———. (Sila.)

PAUKU 19. Aole hiki i ua mau Lunakanawai nei, ke hookolokolo i ka hihia no ka hoino inoa, a me ke pai ana i ka olelo hoino, a no ka olelo hoohilahila, a no ka hoopii kolohe, a no ka haalele i ka

olelo ae mua e mare, no ka paa hewa ana iloko o ka hale paahao a no ka hoowalewale ana i ka wahine ano pono e moekolohe. Aole hiki ia lakou ke hooki i na mea i mareia, aole hookama i na keiki pooole, aole hoonoho i na kahu, aole hooiaio i na kauoha a me na hoike ana, aole haawi i na palapala hooko kauoha, a hooponopono waiwai hooilina, aole hoi mahele e i ka waiwai no na wahine kanemake. Aole hoi e hiki ia lakou ke hookolokolo i kekahi hihia i haiia ma ke Kanawai, he karaima, ina haawi ke Kanawai na ka jure e hookolokolo, aole hoi kekahi he kolohe kupono i ke jure ke hookolokolo e like me ka olelo mahope nei. Hiki no ia lakou i ko lakou hui ana ke hookolokolo jure ole, no ka ae ana maluna o ka malu nui, no ka hoohaunaele, no ka hakaka. no ka hoohiki ino i ke Akua, no ka ae ana maluna o ka malu o ka la Sabati, no ka hoohaunaele ana i na kula Aupuni. a me na kula pualu, a me na ekalesia, a me ka hoomana i ke Akua, no ka hoopau ana i ka waiwai kula, a me ka waiwai o na anaina pule, no ka hana ino ana, a me ka hoopau ana i na palapala hoike i kauia maluna mamuli o kekahi Kanawai o keia Aupuni, no ka ona rama, no ka hana hilahila, no ka moekolohe o na mea mare ole ia, no ka malama ana i ka waiwai i aihueia, no ke kue ana i na Kanawai dute, ina aole oi aku mamua o na haneri dala elima, a no ka aihue uuku, oi ole aku mamua o ka haneri dala hookahi. E hoolohe no nae lakou i ka olelo o na aoao, a hiki no ke hoopii mahope.

Pauku 20. Hiki no i na mau Lunakanawai la, ke hoopuka i palapala hopu no ka hewa, a e ninaninau, a e waiho i ka hale paahao no ka hookolokolo kaapuni a no ka hookolokolo keikoi paha, i na kanaka hoopiiia e na mea hoike pololei, no na karaima a me na hewa i oleloia ma na Kanawai o keia Aupuni a ua hoopaiia ma ke Kanawai no ka hewa.

Pauku 21. I na manawa a pau, ina hoopukaia e kekahi o ia mau Lunakanawai ka palapala hopu no ke kolohe, a me ka hewa paha e like me ka olelo ma kela Pauku maluna, mamuli o ka olelo a kekahi mea ike ia mea, e hoohiki ke kanaka ua ike oia, a i ole he kumu pono e manao ai ua hanaia kela kolohe, a o kela hewa, a ina hiki ia ia, e hai mai no oia i ka inoa o ke kanaka, a o kona ano paha, a me kahi i uhakiia o ke Kanawai pela, a me na inoa o na hoike, ina he hoike i ikeia; penei e kakau ai ia palapala hopu,

Na kekahi Makai o ka Apana ——— ma ka Mokupuni o ——— ko Hawaii Pae Aina Mamuli o ka hoike ana a ——— ana i hooiaio ai me ka hoohiki, ua kenaia ku oe e hopu a paa i ke kino o ——— ke loaa ia, a e lawe mai ia ia imua o'u ma ko'u keena ma ——— iwaena o ka hora ——— o kakahiaka, a me ka hora ——— o ke ahiahi maanei (e pale aku ai i ka olelo no kona karaima a kolohe paha, a hoakaka mai paha i kumu e pono ole ai ka hoopaa ana ia ia no ka hokolo-

kolo mua ana o ka Ahakoikoi, a Kaapuni paha e like me ke kupono) Ua kenaia'ku no hoi oe, mahope iho o ka hopu ana ia ——— e ku aku i keia mau hoike ——— e hoakaka'i i ka hewa ke loaa ia oe. E hoihoi pono mai no hoi oe i keia palapala, me ka hoakaka pu mai i kau hana ana ma keia mea.

Na ko'u lima i hana i keia la ——— o ——— 18—.

Lunakanawaihoomalu.

PAUKU 22. E hiki no i ka Makai nana e hooko i na palapala hopu nei, ke hana me ka ikaika nui, a hiki i ka pilikia loa i mea e koi io ai. Hiki no hoi ia ia ke huli, a lalau aku a lawe i kela mea keia mea i pili i ka mea i hoohuoia, a hoopiiia i ka wa i hopuia'i, i mea hoike, a i mea e hoakaka io ai i kona hewa, a i mea e hiki ai ke huli pela, e lilo no keia palapala hopu i palapala huli; aka, aole e manaoia ua papa keia Pauku, a me na Pauku mamua i na Makai, a me na Luna e ae o keia Aupuni nona ia wahi, i ka hopu ana i na kanaka a lakou i ike ai, ua hana i ka hewa a me ke kolohe, a me na mea ino. Hiki no ia lakou ke hana me ka palapala ole a ka Lunakanawai a me ka Ahahookolokolo i oleloia ma keia Kanawai. Aka, i na manawa a pau, ina aole mea hoike mai me ka hoohiki, a hopu wale ka Makai i ke kanaka, e manaoia o ka Makai ka hoike.

PAUKU 23. I na manawa a pau, ina hopuia ke kanaka no ka hana i hoakakaia ma ke Kanawai he karaima a no ke kolohe kupono i ke jure ke hookolokolo paha, alaila, o ka Lunakanawai nana i hoopuka i ka palapala hopu. a o ka Lunakanawai paha i kahi i hanaia'i ka hewa, i ka wa e laweia mai ai oia imua ona, alaila, e noonoo pono oia ina paha e hoohewa mai ke jure o ka Ahakaapuni a o ka Ahakoikoi paha i ua kanaka la ke hoonohoia, a ke loaa ole ka hoike ma kela aoao.

E kakau no ka Lunakanawai i na olelo a na hoike i kela ninaninau ana, a me na inoa o na hoike. A ina manao oia aole kumu e paa'i ke kanaka, alaila, e hooku aku oia ia ia a e kau no hoi ia ma ka mooolelo i malamaia ma kona hale; aka, ina manao oia he kumu no e hoohewa'i ka Ahakaapuni ia ia ke loheia ka olelo a na hoike, a me na mea e ae, alaila, e hana oia a kau i kona inoa malalo i palapala Lawe a e haawi i ka Makai nana e hopu i ka mea i hoohuoia. Penei na hua o ia palapala,

Na ——— a na kekahi Makai e aku maloko o keia Apana ——— o ka Mokupuni ——— ko Hawaii Pae Aina.

No na mea i hoikeia mai ia'u a kakauia maluna, ua manao au, he kumu e manao ai ia ——— ka mea i hopuia no ——— (mamuli o ka hoike ana a ——— a he mea e like me ka oiaio) (e hoakaka hoi i ke ano o kona hoohiki ana imua o ka Lunakanawai) e hoahewaia oia ke hoopiiia no ua hewa la. Ua kenaia'ku oe e haawi i ua mea la ia ——— i ka Makai nui o ka Mokupuni o ——— a i kona hope, pono ia ia

mamuli o keia palapala e hoopaa ia ia iloko o ka hale paahao o keia Mokupuni, a hiki i ka manawa e hookolokolo ai ka Ahakoikoi a o ka Ahakaapuni paha i hookolokoloia oia, a i kela manawa e lawe oe ilaila i keia palapala me ka hoakaka pu i ke ano o kau hana ana ma keia mea.

Ua hanaia malalo o kuu lima i keia la ——— o ——— 18 —

Lunakanawaihoomalu.

PAUKU 24. Ina loaa ole i ka Ahakaapuni a koikoi paha he kumu pono e hookolokolo ai i ke kanaka i hoopaiia a ina he kumu no, a hoopii hou ole ia nae i ka hookolokolo mua ana o ia aha, a hoopaneeia paha, a ina hiki ole ke hooiaio i kekahi hewa i oleloia, a ina olelo mai ke jure, aole oiaio kekahi hewa i oleloia iloko o ka palapala hoopii, a ina like ole ka manao o kekahi jure, i hoonohoia e hookolokolo ia ia, a pela ka lua o ke jure, alaila, e lilo ia i mea e kuuia'i ua mea la i hoopiiia, a e like hoi me ka palapala papa i ka Ilamuku, a me ka Makai nui, a me kona hope, aole kaohi hou aku i ke kanaka mamuli o kela olelo hoopii.

PAUKU 25. Aole hiki i kekahi o ua mau Lunakanawai la, ke hooholo i ka olelo no kekahi hihia a ke Kanawai i olelo ai na ke jure e hookolokolo, aole ka hihia waiwai, aole ka hihia no ka hewa, aole hoi e hiki ia laua ke hoonoho i mea e ae nana e wehewehe. E hiki nae i na mea hoopaapaa ma ke Kanawai ke koho i mau mea paewaewa ole nana e olelo iwaena o laua, no na hihia waiwai a pau, malalo nae o na haneri dala elima i kupono i ua mau Lunakanawai la ke hookolokolo, a ae mua na aoao elua ke hoolilo i na olelo a na mea i hookoia i olelo na ka Ahahookolokolo, alaila, i ka wa e hiki mai ai ia olelo, a hoikeia mai ka oiaio o ka olelo i ae muaia, e hoopaa loa ia olelo a na mea i kohoia i hoohoio ai no na dala, a e hoopuka oia i ka palapala ohi. E ukuia aku nae ka Lunakanawai.

PAUKU 26. Hiki no i kela kanaka keia kanaka i aie i kekahi i na dala i emi mai i na haneri elima, i hoopiiia, a hoopii ole ia, ke hele maoli i kona kino iho, a o kona hope i hoolilo pono ia a imua o kekahi o ia mau Lunakanawai a ae aku i ka aie ana i ae aku ai a e pili kela aie i kona kino iho, a i kona waiwai no hoi no ia aie a no na koina. A pono i ka Lunakanawai i na manawa a pau i hanaia pela ke hoopaa i ka olelo, e like loa no me kana i hooholo ai, ina hiki ole mai ka mea i hoopiiia, a ua hoakakaia nae ka oiaio o ka aie. Aka, aole hiki i kela olelo i aeia me ka hoopii ole ke hoomalu, a hoonalo i ka waiwai o ka mea aie, aole hoi e manaoia kela ae ana mamua o ka manao ana i ka olelo i hooholoia mahope no ka hoopii maoli o kekahi, a ina i akaka ua ohumu pu, a ua hana kolohe i kela ae ana, me ka oiaio ole o ka aie, a me ka manao hoi e hoopomaikai hewa i kekahi mamua o kekahi o na mea i aieia.

PAUKU 27. Aole hiki ke ohi i ka aina mamuli o ka olelo a kela mau Lunakanawai i hooholo ai, aole hoi kekahi waiwai paa e ae maloko o keia Aupuni, a lawe mua ia ke kope i hooiaioia e ka Lunakanawai a i ke Kakauolelo o ka Ahakaapuni o ia Mokupuni, a kakauia malaila, alaila ohi. Aka, e hiki no ke ohi i ka waiwai lewa o ia ano aku ia ano aku, i ka waiwai hoi o ka mea i hoopiiia, ke hoopakele ole ia kela waiwai ma ke Kanawai, a holo ka olelo, alaila, hiki ke ohi, a o ka mea nana i ohi mua, nona no ka waiwai.

PAUKU 28. Hiki no ia mau Lunakanawai, ke haawi i ka olelo hoohiki, ke hoomau i ka olelo a na hoike mamuli o na palapala a na Lunakanawai e ae o ia Mokupuni iho, a me na Mokupuni e ae, hiki no hoi ia lakou ke hoolilo ia hai i Luna lawe i ka olelo a na hoike i mea e akaka'i ka pono iwaena o na mea e hookolokolo ana imua o lakou. Hiki no ia lakou ke hooiaio i ka hookama keiki ana e like me ka olelo o ke Kanawai, hiki no ia lakou ke hooko i na Kanawai auhau, maloko o ko lakou mau apana, ke hoopii mai na Luna auhau, a me na Luna hana, a e hooko koke hoi i na Kanawai, e like me ka pono maoli, ke hoopii mai na Kahukula o na Apanakula, maloko o ka apana o ka Lunakanawai, e like me ka olelo maloko o ka Apana aha o ke Kanawai i kapaia, he Kanawai hoonohonoho i na hana i haawi ia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina.

PAUKU 29. Ina hoopii ke Aupuni a o kekahi kanaka paha a i kekahi o ka Ahahookolokolo kakau o ia Mokupuni no kona pilikia i kekahi o na Lunakanawai hoomalu, no ke ano o ka hana ana i kekahi hihia e lewa ana imua o lakou, alaila, hiki i ua ahahookolokolo la ke hoopuka i palapala hooki i ka hana a me ka hoopau, a i palapala papa paha, ina aole malama kekahi Lunakanawai ia palapala hooki i ka hana a me ka hoopau, a palapala papa paha e hoopiiia oia imua o ke Kiaaina nana i hoonoho ia ia, a ia ia no e hemo ai, ke oiaio.

PAUKU 30. O kela hihia keia hihia i laweia imua o ia mau Lunakanawai hoomalu a hookolokoloia, a hooholoia ka olelo, hiki no ke hoopii hou, ina, hoohalahala kekahi aoao no ka pololei ole o ka hoopili ana i ke Kanawai, a no ka oiaio ole o kekahi mau olelo i kona manao, hiki no ia ia ke hoopii hou, mai ua Lunakanawai la a i ka Ahakaapuni, a i ole ia i ka Aha Mokupuni. E hana nae mamua o ka pau ana o na la he umi mahope iho o ka hooholo ana o ka olelo, a ina ua hoopukaia ka palapala ohi, a ua ohiia ka waiwai, alaila, e ko no ia ohi ana, ke aponoia ka olelo mua e ka Ahahookolo hope; penei nae e hanaia'i,

Maloko o na la he umi mahope iho o ka olelo, e waiho ka aoao makemake e hoopii imua o ka Lunakanawai i palapala hoakaka i na mea ana e hoohalahala'i, no ka hoopili ana i ke Kanawai paha, no ka oiaio

ole o na olelo i oleloia paha, a e hoakaka i kona manao e hoopii hou, nana no e uku i na koina, a e waiho pu no hoi oia me ia Lunakanawai i 100 dala, i mea e hookaa'i i na koina a ka hookolokolo hou ana, ke hookahuli ole ia ka olelo mua, a i ole oia e haawi mai ia dala, e haawi no i palapala hoopaa no na dala 150 me ka hope pono, a penei hoi ke ano o ia palapala;

Eia ke ano o keia olelo maluna. I keia la, a i ka la okoa e like me ka oiaio, ua hooholo o ——— ka Lunakanawai hoomalu ma ka Mokupuni o ——— i olelo manuli o ——— a ua hoohalahala o ——— ka mua, a ua koi mai e hoopii hou.

Nolaila, ina hooikaika oia i kana hoopii ana, a ko ka olelo ana e hoopii ai imua o ka Ahakaapuni o keia Mokupuni i ko lakou halawai ana mahope nei, a i ole ia, imua o ka Aha koikoi, alaila, lilo keia palapala hoopaa i mea ole, a i ole e ko, alaila, e kau no maluna o maua na koina a me na lilo a pau na mea i ukuia no ka hookolokolo ana, a e laweia noloko o ke dala i oleloia iloko o keia palapala hoopaa, a hiki no ke ohi i ko maua waiwai hui a i ko kekahi paha, aole auhau hou ia, aole hookolokolo hou.

Na ko maua lima i hana, a kau hoi i na sila o maua i ka la a me ka makahiki i olelo muaia'i maluna.

——— (Sila.)
——— (Sila)

Aponoia, a kauia na inoa imua o'u.

Lunakanawai hoomalu.

PAUKU 31. Ina noiia mai ka Lunakanawai pela, a ukuia ke koina a haawiia mai ka haneri dala, a i ole ia e haawiia mai ka palapala hoopaa, alaila, e hoike koke ia i kekahi aoao. a ina, ua puka ka palapala ohi, e hoike no hoi i ka Makai i lawe i ka palapala ohi, a maloko o na la he umi mahope iho o ka loaa ana i kela palapala noi a me ke koina, a me ka haneri dala, a i ole ia, o ka palapala hoopaa, e hoomakaukau ka Lunakanawai a haawi i ka Ahahookolokolo i kope pololei maoli o na mea a pau i oleloia a hanaia imua ona, a ina hana ole oia, hiki no i ka Ahahookolokolo ke koiako aku ia ia e hana no ka palapala kena e koi ai, ke noiia kela Aha pela.

PAUKU 32. O ka hana ana e like me ka olelo ma kela mau Pauku, e lilo ia i mea e pau koke ai ka olelo i hooholoia a me ka palapala ohi i haawiia'ku.

PAUKU 33. Ina hoopii kekahi a ko kona aoao, alaila, na ka aoao i pio e uku i ka lilo a pau no ka hoopii ana, eia nae na mea i koe.

1. Ina hoopiiia kekahi imua o ka Lunakanawai apana, a pio, a hoopii hou aku oia a ko kona aoao, ina ho'emiia na dala o ka Lunakanawai apana i olelo ai, i hapalima o na dala a pau, alaila,

na ka aoao i ko mamua ē uku i ka lilo a pau no ka hoopii hope ana.

2. Ina hoopiiia kekahi imua o ka Lunakanawai apana, a ko kona aoao, a lilo ia ia ka hoopii hou aku, alaila, ina aole hooiia kona mau dala i hookahi hapalima o na dala a pau, alaila, nana no e uku i ke poho a me ka lilo no ka hoopii ana.

3 Ina hoopii kekahi imua o ka Lunakanawai apana, a ko kona aoao, a hoopii hou aku oia, ina aole hooiia'ku kona loaa i hookahi hapalima o na dala a pau, alaila, nana no e uku no ka lilo a pau no ka hoopii hou ana.

4. Ma na hihia e ae a pau loa, na ka mea i pio e uku i na poho a pau no ka hookolokolo ana.

PAUKU 34. Ina hoopii hou kekahi kanaka mai ka Luna apana a i ka Lunakanawai maluna, a lilo i ka mea i hoopiiia ka uku i ka lilo, alaila, e uku no oia i ka lilo no ka hookolokolo mua a me ka hookolokolo hope. A ina hoopii kekahi mai ka Luna malalo, a i ka Lunakanawai maluna a ko kona hoopii; a nana e uku i ka lilo no ka hoopii ana, alaila, na ka Lunakanawai e hoolawe i ka lilo o ka mea i hoopiiia mailoko mai o kona aie, a o ke koena wale no kana e hookaa'i.

PAUKU 35. Ina aole e hoopiiia mamua ae o na la he umi mahope mai o ka holo ana o ka manao, o ka pau ana no ia o ka hookolokolo ana, aole e hiki i kekahi Ahahookolokolo ke hana hou malaila.

PAUKU 36. Ina hooholo na kanaka i kohoia i ka olelo no kekahi hihia, a hana hoi mamuli o ka olelo ae like a na aoao elua, e hilo ka lakou olelo i olelo no kekahi o na Lunakanawai hoomalu, a mahope, manaoia ua ohumu hewa, a ua paewaewa ka lakou hana, alaila, hiki i ka mea i manao ia ia iho ua poino, ke nonoi aku i ka Lunakanawai, a na ka Lunakanawai e haawi aku i palapala kii i kela aoao e hele mai a hoike kumu a hoopaapaa, a lawe mai i hoike, e hoakaka i ka pono ole o ka hookahuli ana i ka lakou olelo, a ina oiaio, ua ohumu lakou me kekahi aoao, a ua kolohe, a ua paewaewa paha, e hoopau no oia i kela olelo, a e hooholo oia i ka olelo e like me ka pono io, a na ka aoao i ohumu pu me lakou e uku i ka lilo a pau o ka hookolokolo ana; e hiki nae ke hoopii hou e like me ka olelo mamua.

PAUKU 37. Aole e manaoia ka hoolilo maoli ana o ke kanaka i Hope, a i Kokua, a i Koo, imua o keia mau Ahahookolokolo, e like me ka hana ana imua o na Aha kakau, e hiki no i ke kanaka ke hele nona iho, a no hai kekahi, imua o ua mau Ahahoomalu la. Aole hoi e hiki ia mau Lunakanawai ke hoole i ka ke kanaka hana

ana pela, a e hooponopono imua o lakou; no ka hoowahawaha ana i ko lakou mana ma ke ano Lunakanawai, a no ka hoowahawaha ana i ka lakou palapala, a no ia mau mea wale no e hoole ai.

PAUKU 38. O ka uku no ka hookolokolo ana, aole ia e oi aku mamua o na dala he umi, aole nae i komo iloko o keia ka uku no ka poe hooko malalo o ka Lunakanawai, a na ka aoao i pio e uku, a e hookomo pu i keia me ka aie i hooholoia, aole e auhau na Lunakanawai i kekahi dala no ka Hope a me ke Kokua.

MOKUNA 3.

NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU.

HAAWINA 1.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO KAAPUNI.

PAUKU 1. I mea e loaa io ai ka pono i na kanaka o keia Aupuni a me ko na aina e, ua maheleia ke Aupuni o Hawaii nei i Aha Moku.

1. Ka Mokupuni Oahu, ma Honolulu, kahi e hookolokolo nui ai.
2. Na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai, a me Kahoolawe, ma Lahaina ma ka Mokupuni o Maui, e hookolokolo nui ai.
3. Ka Mokupuni o Hawaii, ma Hilo e hookolokolo nui ai.
4. Na Mokupuni o Kauai, a me Niihau, ma Hanalei, Kauai, e hookolokolo nui ai.

PAUKU 2. I kela makahiki a i keia makahiki e halawai ka Ahahookolokolo kaapuni, ma na wahi e hookolokolo nui ai; penei hoi,

Ma ka Moku, helu 2, ma Lahaina, i ka Monede mua o Maraki.
Ma ka Moku, helu 3, ma Hilo, i ka Monede mua o Sepatemaba.
Ma ka Moku, helu 4, ma Hanalei, i ka Monede mua o Feberuari;
A ma ka Moku, helu 1, ma Honolulu, i ka Monede mua o Augate.

I kekahi o keia mau Ahahookolokolo, na kekahi o na Lunakanawai koikoi i hoonohoia ma ka Haawina elua o keia Mokuna e noho i Peresidena.

PAUKU 3. He sila okoa ko kela Ahakaapuni, keia Ahakaapuni, na na Lunakanawai koikoi e hoakaka i ke ano, a hoakakaia, a haiia'ku i ka lehulehu ma ka Nupepa Polunesia, alaila, o na palapala a pau a me na kauoha, a me na mooolelo, a me na palapala lua, a me na kope i hooiaioia, o na hana a me na olelo hoopaapaa,

a me na rula, a me na olelo hooholo, a me na olelo paa a na Lunakanawai i hoopukaia e na Akahookolokolo, a kakauia ka inoa o kekahi Lunakanawai, a kauia ke sila i hoakakaia no ua Aha la, e manaoia kela palapala ma na wahi a pau, ua oiaio.

PAUKU 4. Na kela Kiaaina keia Kiaaina e hoonoho i na Moku i oleloia maluna, o kela mea keia mea no ka Moku malalo ona i elua Lunakanawai hele ole, e hana pu me ka Luna koikoi e kaapuni ana e hooponopono i na Ahakaapuni, i oleloia no ua Mokupuni la; a oia hoi ka Peresidena o lakou. O ua mau Lunakanawai la i hele ole, e noho no lakou oiai he pono ka hana ana, a na ke Alii iloko o ka Ahakukakuka Malu e hooholo i ka olelo no ko lakou uku. E hiki no ke hoopii ia lakou a hoopau i ko lakou noho ana, e like me ka hana ana i na Lunakanawai e ae o na Ahahookolokolo kakau. Ina hui laua, a o kekahi o laua me kekahi o na Lunakanawai koikoi i ka manawa i hoakakaia no ka hookolokolo kaapuni, i lilo no lakou, a o laua paha i Ahakaapuni nana e hookolokolo i na hihia, a e like hoi ke ano o ka hana ana me ka mea i hoakakaia'i E noho laua, a e malama i wahi hana i kapaia, he keena hana, ma kahi hookolokolo nui o ia Mokupuni, a pela no lakou a pau ma kela Mokupuni keia Mokupuni, a ma ia mau wahi, e lilo ia lakou na mana a pau i haawiia malalo i na Lunakanawai, aka, ma Honolulu, aole hiki ia laua ke hana i kekahi hihia iwaena o na haole, i na kanaka maoli wale no lakou e hana'i.

PAUKU 5. Hookahi malama mamua o ka manawa i oleloia'i no ka Hookolokolo kaapuni ma kekahi Moku a me kekahi, e hooholo ka Aahakoikoi i ka mea o lakou e holo no ia hookolokolo ana, a e hoike aku i ka mea e hele ana ma ka Nupepa a lakou e manao ai he pono, i mea e lohe nuiia'i; a na ka Peresidena o ka Ahahookolokolo koikoi e hai ae i kona hoa i koho ia i na Lunakaapuni hele ole o ka Moku kahi e hookolokolo ana, a na laua e kau i ka palapala mawaho o ka puka nui o kahi i hookaawaleia no ka hookolokolo kaapuni.

PAUKU 6. E hiki no i ua Ahakaapuni la ke hookolokolo a hooholo i ka olelo no na hihia waiwai a pau iwaena o na kanaka, a ina o ke Aupuni ka mea hoopii, oia no, a oi aku ka waiwai i hoopaapaaia mamua o ka haneri dala hookahi, a pela no e hiki ai ia lakou a ke hooholo i ka olelo no na uku, a me na pani lilo a me na haule poho i oi aku mamua o ia mau dala, a keia Aupuni e koi ai, ina nae e noho ana ka mea i hoopiiia, a ua loaa paha ia manawa ma ka Moku o ua Aha la. Hiki no ia lakou ke hookolokolo a hooholo i ka olelo no na hihia a pau iwaena o na kanaka, ina he poino ko kekahi no ke ano o ka hana ana a kekahi, a ina nui loa ke koi ana, hiki no ia lakou ke hookolokolo. Hiki no ia lakou ke hookolokolo

a hooholo i ka olelo no na hihia a pau iwaena o na kanaka no ka aina, a ina hoopii ke Aupuni e mahele, a hoolilo i ka aina, no kekahi hoaaina a me kekahi, e like me ke ano o ke kuleana; hiki no ia lakou ke haawi i palapala hoohemo, a me na palapala e loaa'i; ia lakou ka mahele i ka waiwai o na wahine kane make iloko o ka aina; ia lakou ka hookeiki i na keiki pooole, a e hookaawale i waiwai e pono ai lakou; hiki no ia lakou ke hooki i na kane a me na wahine, a e hoolilo i ka mare ana i mea ole, ina he kumu e ole ai; hiki no ke hooholo i ka olelo no ka hoihoi i na waiwai lewa, a me ka haawi i palapala hopu, a me ka palapala paahao, a me ka palapala papa holo, a me ka palapala kaohi, a me ka palapala hoomalu, a me ka hoonoho i Luna nana e lawe i ka olelo a na hoike, ina mamuli o ke Kanawai, a mamuli o ka pono paha; hiki no hoi ke haawi i kekahi mea e ae e haawi i ka olelo hoohiki; hiki no ke hoololi ae i kahi hookolokolo, a i ka Moku okoa, ina noi mai na mea hihia imua o lakou; hiki no ke hoopanee i na hana, a me ka hoopuka i palapala kuu kino, a me ke kuu aku i na paahao ke haawiia mai ka palapala hoopaa.

Pauku 7. Hiki no i kela Aha keia Ahakaapuni ke hookolokolo no na hewa a pau a me na kolohe a pau i hanaia ma ka Moku o ia Aha. Hiki no ke hookolokolo hou i na hihia i hoopii hou ia mai, mai na Luna apana, a mai na Luna hoomalu mai, a ia lakou ka hookolokolo mua i na hihia e ae a pau, o ka pepehi kanaka ke koe, na ka Aha koikoi ma Honolulu e hookolokolo ia hewa.

Pauku 8. I ka hookolokolo ana, aole hiki i na Ahakaapuni ke hooko i na palapala Moraki no ka aina, aole hoi i na Moraki a me na palapala e ae e lilo ai ka mokuholo, aka, ina he palapala Moraki no ka moku, a palapala e ae e lilo ai, hiki no i ua mau aha la, a hiki no hoi i ka Peresidena o lakou ma kona keena, ina i ka manawa hookolokolo a me ka manawa e ae ke hoopuka i palapala hoomalu, hoopaa, a lawe, a e hoihoiia kela palapala i ka Aha koikoi ma Honolulu, a hiki no ke kii i ka aoao pale hoopii e hele i ka halawai ana o ka Aha koikoi, malaila e hoike kumu ai. Aole hoi e hiki i ka Ahakaapuni ke hookolokolo i na hihia, ina i hoopiiia ke Aupuni aole hoi i na Kiaaina o na Mokupuni ke hoopiiia.

Pauku 9. E hiki no na Lunakanawai hele ole o ua mau Ahahookolokolo kaapuni la, ke hookolokolo hou i na hihia o na kanaka maoli i hoopiiia mai, mai na Lunakanawai o na Apana mai, e like me ka olelo ma ka Haawina akahi o ka Mokuna alua o keia Kanawai. Hiki no ia lakou ke hoopuka i kela palapala keia palapala kupono, i ka hana o ia Aha, a e hoihoiiia ka palapala i ka wa e halawai ai ka Aha, a ina kupono ka hihia i ka hana a ka Ahakoikoi, e hoihoiia i kela Aha; a ina oia ka palapala mua no ia hihia, oia ka

hoomaka ana o ka hookolokolo iwaena o na aoao i oleloia iloko o ia palapala. Aka, o ka Lunakanawai i hoopuka i ka palapala mua no kekahi hihia, nana wale no e hoopuka iwaena no ia hihia, oiai e waiho ana ia hihia imua o ia Aha, aole hoi e hiki i kekahi Lunakanawai e ae o ia Aha, ke hana ma kona manao ia hihia.

PAUKU 10. Aole oi aku ka manawa o ka hookolokolo ana i ka manawa hookahi mamua o umikumamaha la, a o na hihia a pau i oleloia iloko o ia mau la. e hoopaneeia a i kekahi manawa hookolokolo hou aku. E hiki nae i ua Ahahookolokolo la, a i kekahi o ia mau Lunakanawai ma kona keena iho ke haawi aku na kekahi Ahakaapuni e hookolokolo.

HAAWINA 2.

NO KA AHAHOOKOLOKOLO KOIKOI A KAULIKE.

PAUKU 1. E hoonohoia a ke hoonohoia nei kekahi Ahahookolokolo no ko Hawaii Pae Aina, a e kapaia kela Aha, ka "Ahahookolokolokoikoi a kaulike." Ma Honolulu, ma ka Mokupuni Oahu e halawai mau ai ua Aha la, i ka malama o Ianuari, Aperila, Iulai, a me Okatoba, i kahi a ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu e olelo ai, a hiki no hoi i na Lunakanawai o ia Aha e hoakaka i manawa iloko o na malama okoa ke manao lakou he pono. E noa wale no ko lakou keena hookolokolo i na kanaka a pau i ka wa e hookolokolo ana, e noho nae ka poe maloko malalo o na kauoha o ia Aha.

PAUKU 2. Na ka Poeikohoia e na Makaainana iloko o ka Ahaolelo e koho i na kanaka ekolu, i akamai, a noiau, a pono, a ina hiki pela, pono e naauao lakou ma na pono kahiko o keia Aupuni, a me na Kanawai o na aina e, a me na olelo ae like o na Aupuni. E noho pu lakou a ekolu ma ka Aha hookahi, e lilo nae kekahi o lakou i Peresidena, o ka mea hoi a ka Poeikohoia e olelo ai. Na ke Alii a me ke Kuhina Nui e haawi ia lakou i palapala sila nui i hoailona o ko lakou kohoia. A e noho Lunakanawai lakou oiai ka lakou hana pono ana, a ma ka hookolokolo wale no e hemo ai.

PAUKU 3. A kohoia kela mau Lunakanawai a hooliloia, alaila, e hoohiki lakou, a e haawi ke Kuhina Kalaiaina i ka palapala hoohiki; penei ke ano,

Honolulu, Oahu, ko Hawaii Pae Aina.

Owau, ke hoohiki nei ma ka mea hiki ia'u, a e kokua i ke Kanawai o keia Aupuni, e hoomalu i ka pono, a me ka ili ana'ku o ka papale Alii, e hoomalu hoi au i ka pono a e hana aku i ka pololei i na kanaka

a pau, a me ke Aupuni, a e hoakaka paewaewa ole au, a e hooko hoi i na Kanawai, a me ka noho oluolu ana, a me na pono a me na pomaikai, a me ka aie ana o na kanaka a pau, i hele mai, a laweia mai imua o'u ma ko'u ano Lunakanawai o ka Ahakoikoi o ke Kanawai, a me ke kaulike ma ko Hawaii Pae Aina Pela ke Akua e kokua mai ai ia'u.

Kakauia a hoohikiia ———— i keia la —— o —— 18 —

PAUKU 4. O ka uku no ka poe Lunakanawai o ka Ahahookolokolokoikoi a kaulike; e hoakaka ia e ka Moi a me ka poe Kukakuka Malu, i ka wa e hoonohoia'i lakou, aole e hooemiia ka uku oiai e noho Lunakanawai.

PAUKU 5. E hiki no i ua mau Lunakanawai la ke hooholo i na rula i kekahi manawa a me kekahi, i mea e polololei ai ka hana a na mea e hookolokolo ana, a me ko lakou kokua imua o ka Ahakoikoi, a imua o ka Ahakaapuni, i pono hoi ka hoomaka ana, a me ka hana ana a me ka hoopau ana. Na lakou e olelo i ka la a me ka hora iloko o na malama i olelo ia maluna e halawai ai.

PAUKU 6. A halawai ua Ahakoikoi nei, alaila, hiki no ia lakou ke hookolokolo hou i na hihia a pau i hoopiiia mai, mai na Lunakanawai malalo mai a ia lakou i na hihia waiwai, a me na hihia no ka hewa, a me na mea hui, a me na hihia no ka pono a me na hihia ma ke Kanawai, ina iwaena o ka lehulehu, oia no, a ina iwaena o na kanaka elua, oia no hoi, ke hoakakaia ke kumu o ka hoohalahala ana, a i ole ia, ua hana paha mamuli o ka palapala hai hewa, a palapala kii i na Moohookolokolo, a kuu kino paha a kekahi Lukanawai o ia Ahakoikoi; no ka hoohalahala ana mahope, a no ka hoakaka ana ma ke keena o ka Lunakanawai, alaila, hiki no i ka Ahakoikoi ke hookolokolo ia mau hihia a pau, a me na hoopii a me na hoopaapaa ino no ka lehulehu, ina iwaena o na kanaka wale no, a ina no ka hewa, a no ka waiwai. Aia no ia Aha wale no ka hookolokolo mua i na hihia waiwai a pau, a me na kumu hihia, a me na hoopii, a me na hoopaapaa i hoopiiia mai i ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, mamuli o ka ae ana o ke Alii maloko o ka Ahakukakuka Malu, a me na Bila kaulike no ka hooko i na palapala Moraki, a me na Moraki no ka moku, a me na aie e ae o kai, a me na Bila kaulike a pau a me na kuu ana'ku, a haawi ana, na hai e malama i mea e kaa'i ka aie, a i mea paha e pono ai na mea aie i ka wa e akaka'i ua hune lakou, a me na hihia a pau o kai no ka waiwai, a no ke kino, ina he mea e hihia'i kekahi moku kahiki iloko o ke kai o ka Moi, a i mea ku i ka lalau ana, a me ka hoopaa ana, a me ka hoohewa ana, a me ka lawe ana a me ke kuai ana i kekahi moku kahiki, a me na koina a pau no ka hoopakele waiwai, a me na koina a pau no ka mahele poho. Na ia Aha e hookolokolo mua i na feloni a pau i hanaia maloko o keia Aupuni, ina hiki ole i kekahi

Aha malalo ke hana. Na ia Aha wale no e hookolokolo mua i na hihia, a me na hoopii, a me na hoopaapaa i pili i na Luna Alii a me na Luna e ae, a me na Kanikela e noho la maloko o keia Aupuni. O na hihia a pau, a me na hoopii, a me na hoopaapaa a lakou e hookolokolo ai, ina he hookolokolo mua, a he hookolokolo no ka hoopii hou paha, e hiki ke lawe hou aku ia hihia a i na Lunakanawai kiekie i oleloia iloko o ke Kumu Kanawai, a hooponopono houia iloko o keia Kanawai.

PAUKU 7. Aole e oi aku ka manawa o kekahi hookolokolo ana o ka Ahakoikoi mamua o ka malama hookahi, a o na hihia a pau i koe, aole i hookolokoloia, e manaoia kela mau hihia ua waiho wale ia a hiki aku i kekahi manawa e hookolokolo ai.

PAUKU 8. E hiki no i ua Aha la, ke koho, a hoolilo, a hookohu i mau mea paewaewa ole nana e olelo no ka hihia e lewa ana imua o lakou, ina he mooaie loihi a hihia paha, a nui paha na hana iwaena o na aoao. Hiki no i ua Aha la ke haawi i ka hihia, a hiki no ke koi i na aoao elua e hele imua o na mea i kohoia, a malaila e hoakaka'i i na mea i hoopaapaaia iwaena o laua, a i ole hele, e hoopai no ka hoowahawaha, o ka nele hoi ka hoopai. Hiki no i ka Ahakoikoi ke lawe ia olelo a na mea i kohoia, a e hoohlo ia olelo i mea paa loa iwaena o na aoao, a e hooko no hoi i ka haawi ana i palapala hooko.

PAUKU 9. E hiki no i ua Aha la, ke noiia mai pela, ke hoopai i ka mea pale hihia no kona hele ole mai i ka la i oleloia iloko o ka palapala, i ka la hoi i hoihoiia mai ai ka palapala kii, a palapala kauoha ma ke kaulike, penei e hoopai ai, e hooholo i ka olelo hoonele ia ia no ka hele ole mai, a no ke ano ae, a ina noiia, hiki i ua Aha la ke hoopai i kela mea keia mea hoopii, a hele ole mai i ka la e hoihoiia mai ai ka palapala kii, a palapala kauoha ma ke kaulike, a i ka la okoa paha mahope iho, ka la i oleloia'i no ka hoopanee ana, a ina hele mai, aole hana, a hiki ole ke hooiaio i kana olelo hoopii, penei e hoopai ai, e hoohoio ka olelo, ua ko ole ka hoopii.

PAUKU 10. O ka mana i haawiia i ua mau Lunakanawai nei o ka Ahakoikoi, e manaoia he mea e hoomaka'i, a e hookomo wale, a e hana, a e hoopau i na hihia i laweia imua o lakou, a ina e lewa ana imua o kekahi Aahakaapuni a ina e imi wale kekahi i wahi e hiki ai ke hoopii; a o na kauoha a pau a ua mau Lunakanawai nei e hoopuka'i ma na keena i ka wa kaawale, a i ka wa e hoomaha ana ka Aha nana e hookolokolo ia hihia, ka Aha hoi i hoopii ia mai no ia hihia, e ko no ia mau kauoha a pau a like no ka pono a me ka paa maluna o na aoao, me ka olelo i hoopukaia e ka

nui o na Lunakanawai i ka manawa e hookolokolo maoli ana. O na kau hookolokolo o na Ahakaapuni o na Mokupuni a me ka Ahakoikoi ma Honolulu, e heluia ia i mea e pono ai ka hookolokolo ana, mai ka manawa mua o kekahi halawai ana a i ka manawa mua o kekahi halawai ana, a o ia mau kauoha, olelo hoopuka, a me na olelo paa, o ka mea mua, o ka mea waena, a o ka mea pili wale mai a o ka mea hoopau e kapaia ia, a e hookolokoloia ia, ma ke ano o na mea i hoopukaia ma ia kau hookolokolo.

Pauku 11. E hoonoho ua mau Lunakanawai nei i Kakauolelo no ka Ahahookolokolo koikoi, a e noho oia, a e malama i kona hale hana ma Honolulu. E hoohiki ua Kakauolelo nei e hana pololei i kana hana. Nana no e malama i ke sila o ua Ahahookolokolo nei, a e kauia no ia ma na palapala a pau a ua Aha la e hoopuka'i, a ina aole e kauia, aole no e hookoia ka palapala, aole hoi e paa na kanaka i oleloia mamuli o ia palapala, aole hoi e paa ka Luna i loaa ua palapala la nana. Na ke Kakauolelo e malama i ka Mooolelo no ka hana ana a ka Ahahookolokolo, a nana wale no e hoopuka i na palapala kii mamuli o ka olelo a ka mea nonoi mai, a mamuli paha o ka olelo a kona kokua i ae pono ia a hookohuia. A e hoihoia mai ia mau palapala a pau i ua Kakauolelo la, a e hoonohonohoia i ua mau palapala la ma kona hale Oihana. E loaa'uanei ua palapala kii la ma ke ano a na Lunakanawai e hooholo ai i kekahi manawa a me kekahi. E kakau no hoi ke Kakauolelo iloko o ka buke e like me na hua palapala i na olelo i hooholoia, a me ka nui o ke dala i hooholoia'i, a me na koina o ua Aha koikoi nei; ina he hookolokolo mua, oia, ina he hookolokolo hope, oia no hoi, a ina noiia mai pela, e hoopuka na Lunakanawai i ka palapala ohi i ka waiwai no ia mau dala e like me ka hoakaka mua ana, no na Ahahoomalu ma Maui, a me Oahu. O kela olelo i hooholoia, e lilo ia i mea e paa'i ka waiwai paa o ka mea i hoohewaia mai ka la aku o ke kakau ana ma ka buke, ma na wahi a pau o ke Aupuni, a hiki no i ka Ilamuku, a o kona Hope paha ma ia wahi aku ia wahi aku ke hookaa ia mau dala noloko o ia waiwai, o ke dala i olelo mua ia, oia ka mea ana e hookaa mua'i. O ua mau palapala ohi la, e lilo ia i mea e paa'i ka waiwai lewa o ka mea i hoohewaia ma na wahi a pau o ke Aupuni, o ka mea hana i ohi mua ia waiwai, o kana aie ka i hookaa mua ia. A e loaa i ka mea nana i hoopii, a i ka Ilamuku, a me kona Hope, na rula a me na pomaikai, a me na pono a pau i haawiia ma na hihia like i na Makai i loaa na palapala kii ma ka lima o na Lunahoomalu ma Maui, a me Oahu. E malama no ke Kakauolelo i na rula i hanaia no ka hoopii ana, a me ka hookolokolo ana ma ke akea a me ka hookolokolo ana ma na keena o na Lunakanawai koikoi a ma

na mea a pau i pili i ka Lunakanawai ke hana ma kona keena, aole hiki i ke Kakauolelo ke hana a kauoha mua ia mai oia pela; a ina kauohaia mai oia ma ke keena, a ma ke akea paha, e kekahi o na Lunakanawai no kekahi hana i kupono ia ia ke hana, no kekahi hoopii e lewa la, a e lewa ana mahope paha, e malama no oia ia kauoha.

PAUKU 12. Ina kauohaia ke Kakauolelo pela, e haawi no oia i palapala hoakaka i ka nui o na olelo i hooholoia, a me ka olelo i hooholo mua ia no ka aie o ka mea i hoopiiia, na olelo hoi i kakauia iloko o kana buke, na olelo hoi e paa'i kona waiwai paa E ukuia mai nae oia no ka imi ana, a no ke kakau ana, a like me ka na Lunakanawai e olelo mua'i.

PAUKU 13. E hiki no i ua Kakauolelo nei ke haawi i ka olelo hoohiki, a e lawe i ka olelo hoohiki a na hoike, a e hooholo i ka manao no ke poho o na palapala ho'aie, na palapala hoopaa; a no ka malama ole ana i na palapala ae, na bila kikoo, palapala kikoo, a me na palapala aie e ae ua maopopo loa ka houluulu ana; e like no ka paa o ka manao ana e hooholo ai, me ka paa o ka olelo a ke jure. Nana no e kakau i ka olelo i hooholoia i na manawa a pau, ke kauohaia mai oia pela e na Lunakanawai, a e ka Lunakanawai paha, ina ma ko lakou keena, a i ko lakou hui ana paha. Nana no e hoonohonoho i ka olelo o na mea paewaewa ole i kohoia e hooholo i ka olelo, a nana no e kakau i ka olelo i hooholoia.

PAUKU 14. Hookahi hebedoma mamua aku o ka manawa e hookolokolo ai ka Aha koikoi e palapala mai na Lunakanawai o na Ahakaapuni, a i ua Kakauolelo nei, a e hoakaka pololei loa mai i ka mooolelo i kakauia no kela hihia keia hihia i pili i na kanaka maoli ke hoopii mai lakou, a e kakau pu ke Kakauolelo ia mau hihia me na hihia haole, a nolaila e haawi aku ka Peresidena Lunakanawai ia ia i ka buke mooolelo, a na ke Kokualunakanawai e hoomakaukau i Moohihia, a e kakau mua i ka mea i hoopii mua ia i ka Ahakoikoi, a e kakau kaawale ia na hihia i hookolokolo mua ia e lakou, a kaawale hoi na hihia i hoopiiia, mai na Lunakanawai e ae. E kakau no hoi oia i ka moo no na hihia i hoopii mua ia mai i na Lunakanawai koikoi, a e waiho ia moo imua o lakou i ka hoomaka ana i kela manawa hookolokolo i keia manawa hookolokolo.

PAUKU 15. He iwakalua la mamua aku o ka manawa e hookolokolo ai ka Ahakaapuni ma Lahaina, a ma Honolulu, e unuhi mai ke Kakauolelo o ka Ahakoikoi noloko o ka pahu no ia Mokupuni, imua o ke alo o ka Ilamuku, a me ka Lunakanawai Peresidena i kanakolukumamaono inoa kanaka no ke jure, a e hoike aku oia i ko lakou inoa i ka Ilamuku, a nana no e kii aku ia lakou, a i ole ia

o kona hope paha, a like me ka hoakaka ana mahope aku nei. E hoouna aku no hoi oia i kope i hooiaioia o ia mau inoa, a i na Lunakanawai kaapuni, i kauia ia ma ka aoao o ka puka nui e komo ai iloko o ka Halehookolokolo no ia Mokupuni, a e paiia no hoi ia iloko o kekahi Nupepa i mea e ike ai na kanaka a pau. E unuhi no hoi oia e like me ka olelo maluna noloko o ka pahu jure no ka Mokupuni Oahu, i kekahi poe i like ka nui me ka olelo maluna no kela manawa hookolokolo keia manawa hookolokolo o ka Ahakoikoi, ke ikeia he hihia, a he hewa paha i ku i ka hookolokolo jure. E hoike no hoi oia i ka Ilamuku, i mea e kiia'ku ai lakou, a e kau no hoi i papa hoike i ko lakou inoa ma ka aoao mawaho o ka puka o ka hale kahi e hookolokolo ai ka Ahakoikoi, a e pai no hoi iloko o kekahi Nupepa. O na jure i unuhiia pela, a kii pono ia he 48 hora mamua aku o ka manawa hookolokolo, ina aole lakou e hele, e hiki no i na Lunakanawai o ia Aha ke hoopai ia lakou i ka uku dala, a i ka paahao paha, a hiki no hoi ke kii koke aku ia lakou me ka ikaika no ia hoopai.

Pauku 16. Ina he kanaka hoopii, a hoopiiia paha no ka hihia waiwai, a no ka hewa paha, a e lewa ana ia imua o kekahi Ahahookolokolo kakau, aole nae ka Ahakiekie, e haawi no ke Kakauolelo ia ia, a i kona Kokua paha i ae pono ia e hana i kela hana i mau palapala kii i kakau hakahaka ia a na ua mea la i pili ia mea e hookomo i na inoa maloko o kela palapala i kauia ka inoa o ke Kakauolelo, a e kauia no hoi ke sila o ka Ahakoikoi, a e kaa no ka mana o kela palapala maluna o ka Ilamuku, a maluna o na Lunahooko a pau malalo o ia Ahahookolokolo a maluna o na hoike i ike mai i kela palapala. Ina hoohiki kekahi Luna, ua kii aku oia i kekahi hoike e like me ia olelo, a hiki ole mai ka hoike, e hiki no i ka Lunakanawai ke koi aku ia ia e hele mai, a hiki no hoi ke hoopai i na hoike ma ka uku dala, a ma ka hale paahao no ka hoowahawaha, e like me ka manao o na Lunakanawai.

Pauku 17. I ka hoomakaukau ana i ka papa palapala hoopii imua o na Ahahookolokolo Kaapuni, e hookaawaleia na hoopii no ka hewa, a me na hoopii no ka waiwai, na ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo koikoi e hana, a i mea e hiki ai, pono i na Makai nui o na Mokupuni i kanahakumamawalu hora mamua o ka manawa hookolokolo o ko lakou wahi iho, ke hoouka mai i ka Ilamuku i papa inoa o na mea a pau e waiho ana me ko lakou paa, me ka hoakaka hoi i ka manawa i hoopaaia'i a me ka hewa hoi, ke kumu o ka paa ana. Pela no hoi oia e hoomakaukau ai i papa o na hihia hewa e hookolokolo ana i kela manawa i keia manawa e hookolokolo ai ka Ahakoikoi, ina he hookolokolo mua, a ina he hookolokolo hope paha.

PAUKU 18. E haawi ke Kakauolelo iloko o ka lima o ka Lunakanawai e holo ana i ka hookolokolo i kope i hooiaioia o na papa hoike i oleloia maluna; a mamuli o ia palapala e hana'i ka Lunakanawai i kona hookolokolo ana. A pelá no hoi oia e hana'i i na hihia ma ka waiwai mamua aku o ka manawa hookolokolo o ka Ahakoikoi; e hoike mai oia i ka papa i hooiaioia no na hihia waiwai hoopii mua ia me kekahi papa no na hihia i hoopii hope ia, a me kekahi papa no na hihia hewa i hoopii mua ia a me na hihia hewa i hoopii hope ia, a i ka Peresidena o ka na Lunakanawai kiekie.

PAUKU 19. O na palapala hooko a pau, ina no ka waiwai, a no ka hewa paha, ina hoopukaia mamuli o ka olelo i hooholoia e ka Ahakoikoi, e kakauia na ka Ilamuku ke nonoi aku ka mea ko pela, a na ke Kakauolelo e kakau i kona inoa iho malalo, a i ole oia, o kekahi o na Lunakanawai, a kau no hoi i ke sila o ia Oihana.

PAUKU 20. Ina i hanaia ka palapala hoopau i na hana no na hihia, a me na palapala hoohalahala a kii buke, i mea e lawe ai i ka olelo kakau mai kekahi Ahahookolokolo malalo a i ka Ahakoikoi, a me na palapala hoole, a me na palapala papa, a me na palapala kena a ka Ahakoikoi, a aeia e ka Ahahookolokolo i ka manawa e hookolokolo ai, a e kekahi Lunakanawai ma kona keena, e ko no ia olelo maluna o ka Aha malalo i oleloia maloko, na ka Ilamuku nae, a o kona hope paha e haawi aku ia palapala i ka mea nana ka olelo maloko. Pela no e ko ai na palapala like a pau a ka Ahahookolokolo kiekie e kakau ai no ka Ahakoikoi, ke hoikeia ia i ke Kakauolelo o ia Aha, a nana no e hoike aku i ka Peresidena o ko laila Lunakanawai.

PAUKU 21. O ka lilo a pau loa i ka hookolokolo ana, a i ka hana ana a ka Ahahookolokolo, a i ke pale ana, a i ka Ilamuku, a i ke Kakauolelo, na lilo hoi i pili i ka hookolokolo ana, a i ka hana ana ma ke Kanawai no ka hoopii, a no ke pale aku, ina no ka waiwai, a no ka hewa paha, e haawiia ke dala mamuli o ka auhau ana o ka Lunakanawai ma kona keena, a e huiia kela dala me ke dala i hoopiiia a ko, na ke Kakauolelo e helu a kakau pu a komo ia a pau loa iloko o ka palapala ohi e hoopukaia mahope.

HAAWINA 3.

NO KA AHAHOOKOLOKOLO KIEKIE.

PAUKU 1. O na Lunakanawai kiekie i oleloia iloko o ke Kumu Kanawai, e noho no ke Alii i Peresidena no lakou, a ina, aole ia malaila, o ke Kuhina Nui, a ina manao lakou e hana pela no keka-

hi manawa pokole, no ka hiki ole ia laua ke noho ma ka Ahahookolokolo, a no ka make paha o ke Alii, a opiopio kona hope, alaila, na lakou e koho like i Peresidena, a e hiki no i na mea eha, o ka Moi, a o kona hope ka lima, ke hana i ka hana.

PAUKU 2. E akoakoa ua Ahahookolokolo nei ma Honolulu ma ka Mokupuni Oahu, elua no akoakoa ana i ka makahiki, i ka Monede mua o Iune, a me Dekemaba ma kahi, a i ka hora a ka nui o ua mau Lunakanawai la e olelo ai.

PAUKU 3. O ka olelo a ua Aha la, oia ka olelo mana, a olelo hope loa hoi, a e pili no ia olelo i na mea a pau, a me na hihia a me na hookolokolo, a me na hoopii a me na hakaka, na mea hoi i kupono i kekahi Ahahookolokolo e ae o keia Aupuni ke hookolokolo, a ua hoopii pololeiia mai ia lakou, a i ka Aha kiekie, no ka hoohalahala i ko lalo, a ma ka palapala hoohewa, palapala kena mooolelo, a ma ka palapala kuu kino, a ke Kakauolelo o na Lunakanawaikiekie e hoopuka'i me ka ae mai o ko laila Peresidena; e noi mai nae ka mea hoopii mamuli o kana olelo hoopii, me ka hoohiki maoli, a me ka hoakaka pono i na hewa i hanaia.

PAUKU 4. E hiki no hoi i na Lunakanawai kiekie ke hookolokolo mua i na hihia a pau, ina he Kiaaina ma kekahi aoao, he hoopii paha, he pale aku paha. Ia hookolokolo ana, e malama no na Lunakanawai kiekie i na rula, a e hookolokolo hoi, e like me na olelo i oleloia no na Ahahookolokolo koikoi, i ka lakou hana ana i na hihia like ma ke Kanawai a ma ke kakau like ana no hoi.

PAUKU 5. Aole hiki ke hoopii i na Lunakanawaikiekie, a pau na Ahahookolokolo kupono malalo i ka hana e like me ke ano kupono. Aka, o na hoopii a pau loa mai na Luna hoona kumu kuleana aina, e hoopii pololei i na Lunakanawaikiekie, aole Lunakanawai e ae iwaena o ia hana. Eia hoi kekahi. Ina he hihia iwaena o na kanaka maoli o keia Pae Aina wale no, a manao kekahi ua hoopoinoia oia e kekahi o na Lunakanawaikaapuni, i kana hana ana ma kona keena iho, hiki no i ka mea manao pela, ke hoopii pololei aku i ka Ahahookolokolo kiekie, me ka manao ole i ka Aha e ae, e waiho mua nae oia i iwakaluakumamalima dala o ka Lunakanawaikaapuni i mea e kaa'i ke poho no ka hoopii ana. O na hihia a pau i hoopii ano e ia pela, e hookolokolo pololei maoli no ka Ahakiekie ma ke ano pono a oiaio, me ka manao ole i na hua hilii o ke Kanawai, a na lakou e hooholo i ka olelo no ia hihia e like me ke Kanawai me ke kii aku i na hoike hou paha, kii ole paha, aia no i ko lakou manao. Aka, aole hoole keia Pauku i na kanaka maoli, ina makemake lakou e hoopii i na Ahahookolokolo e ae, e like me ko

kekahi poe, hiki no ia lakou ke hana, aole hoi e hoopii mua i ka Ahakiekie.

PAUKU 6. O na olelo hoopii a pau i ua Ahahookolokolo kiekie nei no kekahi olelo i hooholoia e ka poe hoo.a kuleana aina, e hanaia mawaena o na la he kanaiwa mahope aku o ka hoike ana i ka aoao poho a i kona hope paha, a maopopo ua olelo la i hooholoia'i e lakou.

PAUKU 7. A hoopii kekahi no ka olelo i hooholoia e ka poe hoona kuleana aina, aole ia he mea e pono iki ai nona, a kakau e oia i ka olelo hoopaa a e haawi i kela aoao, e paa no e like me ka manao a ka Peresidena o ua poe hoona kuleana aina la e ae ai no ka hoopii koke a e hana mau ma ia hoopii ana a no ka hookaa ana i na dala i hooholoia mamua e uku ai ua mea hoopii la, a me na uku hou no hoi, a no ke poho ke hoopii oia, a e hoopau paha i kona hoopii ana, aole hoi e hiki ia ia ke hooiaio i kona hoopii ana.

PAUKU 8. Ina i hooholoia ka olelo e hoolilo i kekahi waiwai paa no kekahi mea, a hoopii kekahi no ia olelo ana, alaila, aole loa e hookiia ka hooko ana o ia olelo, a haawi mai ka hoopii i ka palapala hoopaa nona a no kekahi mea e ae e like me ka manao o ka Peresidena o ka Poe Hoona kuleana aina, e hoopaa ana, aole oia e hana ino i ua waiwai paa la aole hoi e ae aku ia hai e hana ino i ua waiwai paa la oiai oia e noho ana maluna; a ina e haalele i kona hoopii, a hooleia paha, a hookoia paha ko kela aoao, alaila, e uku ka mea nana ka hoopii e like me ka uku pono ana no kona noho ana maluna o ua waiwai paa la, mai ka wa o ka hoopii, a hiki i ka wa e haawi pono ai oia i ka waiwai e like me ka olelo i hooholoia.

PAUKU 9. Ina i manao lakou he pono ia, e hiki no i ka poe Hoona Kuleana aina ke koi aku i ka hoopii e hana i na hana e ae a me na mea e ae, i kona wa e hoopii ai, no ka olelo i hoohooloia e lakou, i mea e puka mai ai ka pono maoli a i mea hoi e malu ai kela aoao; aole hoi e lilo ka hoopii i mea oiaio, a hiki i ka wa e hanaia'i ua mau hana la a me ua mau mea la paha, aole hoi e keakea ia i ka hooko ana i ka olelo i hooholoia e ua Poe Hoona kuleana la a me ka hana ana e like me ia olelo.

PAUKU 10. Aole hookolokolo jure imua o na Lunakanawaikiekie, hiki nae ina he Kiaaina ma kekahi aoao. Ina hiki ole ia lakou ke hooholo i ka olelo no kekahi hihia no ka maopopo ole o ka oiaio o kekahi mea, hiki no ia lakou ke kauoha aku, a na ke jure no e olelo i ka oiaio no ia mea, e hana nae imua o ka Ahakoikoi, a i ole ia, imua o ka Ahakaapuni, a e haiia ka olelo a kela jure a i na Lunakanawaikiekie, i mea e ike ai lakou. O na hoopii a pau, na hoo-

pii mua a me na hoopii hope, a kakauia kela hoopii ana ma ka moohoopii e ke Kakauolelo o ua Aha la, a e kakauia na mooolelo a pau no ka Ahahookolokolokiekie ma ka olelo Hawaii.

PAUKU 11. O na noonoo a me na manao a me na olelo hoopaapaa a pau i hoikeia imua o ua Aha la, e hoikeia kela mau mea ma ka olelo Hawaii wale no, ma ka palapala pai, a i ole ia, ma ka palapala lima. Aole hoopaapaa waha imua o lakou, ke ae oleia mamua, no ke ano e o ka hihia, aole hoi lakou e nana i kekahi palapala hooponopono, ke kakau ole ia malalo ka inoa o kekahi kokua i aeia e lakou, a ua hoohiki, a i ole ia, o ka inoa o ka mea hoopii, a mea pale aku paha.

PAUKU 12. O ke Kuhina no ke Aopalapala, oia no ke kakauolelo no ka Ahahookolokolo kiekie, a i ole ia o ka mea a ke Kuhina Nui e koho ai. Nana no e hooponopono a malama i ka mooolelo o ua Aha la. I mea e kokua'i i na Luna, hiki no ia ia, ke kauoha mai lakou ia ia pela, e hoonohonoho i na olelo oiaio no ka hihia i hoounaia mai a laweia mai imua o lakou ma ke ano hoopii mai kekahi Ahahookolokolo mai, me ka hoakaka pokole i ke ano o ka kekahi aoao a me ka kekahi, a me ke kumu o ka lawe hou ana imua o lakou, a e pai oia i kela mau poo no na Lunakanawai, a na ka mea i pio e uku no ia pai ana.

PAUKU 13. Ina haawiia mai i ke Kakauolelo i palapala hoohalahala i kakauia ma ka moo o na hana, a me ka olelo hooholo, a me na olelo paa o ka Ahakoikoi, alaila, pono ia ia ke hoopuka i palapala hoohalahala ma ka Peresidena o na Lunakanawai koikoi, a e kau i ke sila o ka Ahakiekie, a na ka Peresidena e kau i kona inoa malalo; a e kauoha aku ia palapala i ua Peresidena la e hooiaio a haawi mai no ka hookolokolo hou, i ka olelo i kakauia no na hana ma ia hihia, e like me ka oiaio o ka waiho ana ma ia Aha, a ma ka Aha paha kahi i hoomaka'i, i nana pono ia ka hewa a hooponoponoia. Mamua nae o ka hana ana i keia, e haawiia mai i ke Kakauolelo i palapala hoopaa i mea e kaa'i ke dala lilo.

PAUKU 14. Ma na hihia a pau i kupono i ka Ahakiekie ke hookolokolo mua a hookolokolo hope paha, ina noiia mai lakou i olelo hooholo mua, a hooholo iwaena a hooholo hope; o na olelo a pau a me na noi ana a me na olelo hoakaka i na hana, a hoakaka i ke Kanawai, e hanaia ma ka palapala wale no, no ka Peresidena o na Lunakanawai, a na ke Kakauolelo e haawi ia ia; no ka mea, maluna ona ia hana ke haawi mai kekahi ia palapala ia ia, a nana no hoi e hoike aku i ka mea i pili, a i kona hope paha i ka olelo i hooholo hope ia no ia hihia.

PAUKU 15. Ina he hihia kupono i ka Luna kau pouna ke hana, a i ka mea auhau ma ke Kanawai paha i mea e ike ai ua Aha la i ka oiaio o na hana a i ka houluulu ana i na helu dala paha, a i ka auhau ana i na dala poho, uku hoopanee a me na hilo, i ka wa e hai ai na Lunakanawai, hiki no ke haawi ia hana na ke Kakauolelo, a nana e hoike mai ia mea e like me ke Kanawai, a like me ka pono kau like paha, aia no i ka olelo ana o na Lunakanawai, a i ole ia e hana pela, hiki no ke hookolokolo a hoopai ia ia e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonoho i na Kuhina Alii. A i ka wa e hooholo a i ka Ahahookolokolo i kekahi olelo e kakau pu ia ia me ka ke Kakauolelo, ina i like, a ina i like ole, oia no. Aka, aole hiki i ua Kakauolelo nei ke hana ia mea no ka Ahahookolokolo, no kekahi hihia i hoopiiia, mai na Luna Hoona kumu kule ana aina mai.

PAUKU 16. O na pono a pau o ka hookolokolo hope i haawiia mai keia Kanawai i na Lunakanawai o na Ahakakau i mea e hiki ai ke hana ma ko lakou keena iho. Ua haawiia kela mau pono i na Lunakanawaikiekie; a pela no ke hookolo mua lakou i na Kiaaina, e hana no na Lunakanawai ma ko lakou keena, ma ke ano hookahi no me ka keia Kanawai i olelo ai no ka Ahakoikoi, ina ma ke akea, a ma ke keena paha.

PAUKU 17. Eia ke sila o ka Ahalunakanawai kiekie, o ke sila nui o ko Hawaii Pae Aina.

E kauia ia sila ma na palapala, a me na olelo kena a pau a ua Aha la, a o na kope, a me na hana, a me na palapala, a me na kope a pau, i kauia ka inoa o ke Kakauolelo, a kauia kela sila, e manaoia ma na Ahahookolokolo a pau, ua oiaio, a e hoolohe na mea a pau o keia Aupuni i kela olelo, me ka malama pono.

MOKUNA 4.

KE ANO O KA HANA ANA A NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU.

HAAWINA 1.

NO KA HOOMAKA ANA, A ME KA HANA ANA, A ME KA HOOHOLO LOA ANA I KA OLELO I NA HOOPII WAIWAI.

PAUKU 1. Ina hoopii kekahi e loaa ke dala mamuli o na palapala akaka i hiki i ka Ahahookolokolo ke helu i na dala maloko, mamuli hoi o na palapala hoaie, palapala hoakaka, bila, bila kikoo, kauoha dala a me na palapala hoopaa. a me na palapala e ae i kauia ke sila, a kau ole ia paha, alaila, e hoike aku ka mea hoopii ma

kona kino iho, a i ole ia, ma ke kokua a i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo i palapala noi i hookolokolo, a e kakau ia kela palapala noi na ka Peresidena o na Lunakanawai; penei ke ano nui,

Ke noi aku nei ka mea i kakauia ka inoa malalo, e uku mai o——ka mea e noho ana ma ——— ma ka Mokupuni o ——— i dala (maanei e hai ai i ka mea e maopopo ai ka aie) no ka mea o ka la ——— mamua aku no ka manawa kupono ke hookaa mai, a me ka uku hoopanee i ——— hapahaneri mai ka la ——— mai. Aole ia i uku mai, a ua hoole maoli hoi, a hiki mai i keia la (Ina i kolohe ia, a huna, a wahahee, a hana hewa e ae ma na mea pili i ka hooaie ana, a i ka hookaa ole ana, maanei e hoakaka'i ia mea.)

Nolaila, ke nonoi aku nei au i keia Ahahookolokolo e hana i ka mea kupono a kii aku i kela kanaka e hele mai e olelo no keia aie.

Ua kakauia i keia la —— o —— 18 —

Kokua o ka Hoopii a ka Hoopii paha.

Pauku 2. Ina haawiia mai ka palapala noi pela a hoike ole mai ka hoopii i ke kolohe, alaila, e hoopuka ke Kakauolelo, me ke kau o ke sila o ia Ahahookolokolo i palapala kii na ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina; penei paha ke ano nui,

PALAPALA KII.

Ke kauoha aku nei au —— (ka Ahahookolokolo koikoi, a o ka Peresidena o na Lunakanawai kaapuni no ka Mokupuni o ——— e like me ka olaio) ia oe e kii aku ia —— i ka mea i hoopiiia, e hoike mai ma ka palapala mailoko mai o na la he iwakalua mahope iho o kona ike ana i keia, a e hele mai hoi imua o keia Ahahookolokolo i ka la —— ka hookolokolo ana, ma ——— ma ka Mokupuni o —— i ka la —— o —— e hiki mai ana, i ka ——— o ka hora o kakahiaka, e hoike mai i ka mea e pono ole ai ka na Lunakanawai hooholo ana i ka olelo e uku i a'ku o ——— ka mea nana i hoopii mai nei, e like me ke ano o kana olelo noi i pili mai i keia. A malaila oe e lawe ai i keia palapala, me ka olelo hoakaka i kau hana ana ma ia mea

Hoike ——— ka Peresidena (a o ka Peresidena o na Lunakanawai kaapuni paha) o ka Ahahookolokolo ma Honolulu, i keia la o 18.

(Sila.)

——— Kakauolelo

Pauku 3. O na palapala kii a pau i hoopukaia e kekahi Ahakakau a kauia ke sila na ka Ilamuku e lawe, a i ole ia, o kekahi Hope ona, a i ka mea i hoopiiia, a e haawi aku oia ia i kope i hooiaioia, a me ke kope o ka palapala noi a ka hoopii, a e huipuia me ua palapala noi la, ke kope no ka palapala kumu no ka aie, ina he kumu, a ina loaa ole ka mea i hoopiiia, alaila, e waihoia ke kope i hooiaioia me kekahi kanaka ona, a me kekahi mea paha i hana i kana hana, a i ole ia, me kekahi mea e ae e noho ana ma kahi ana i noho hope ai he mea i oo no hoi. Ina hoopiiia na mea hui, a hoikeia ka palapala kii i kekahi o lakou, ua kupono ia i ke Kanawai

no lakou a pau, i mea e hele ai lakou i ka hookolokolo, a e hiki ke hooholo i ka olelo hoohewa i na mea o lakou i hoopiiia.

PAUKU 4. Ina hoikeia ka palapala kii a i kekahi kanaka e like me ka olelo ma kela mau Pauku maluna, pono ia ia maloko o na la he iwakalua, mahope iho o kona ike ana, e haawi aku i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo nana i hoopuka i ka palapala kii, i palapala hoakaka i kona manao no ka palapala noi a ka hoopii, hoole loa i na kumu paha, a me kana olelo, a ina pela, e kapaia kela mea, he hoopaapaa kumu, e hiki nae ia ia ke ae i ka oiaio o ka olelo a ka hoopii, a hoole i ka pono o ka aie mamuli o ia olelo ke nana pu ia ke Kanawai o ke Aupuni; a e kapaia keia olelo, he hoopupu. Ina aole haawi mai ka mea pale i kana palapala maloko o ka manawa i oleloia maluna, alaila, e hiki no i ka hoopii ke hoakaka mai i ke kii ana, a e hoakaka i ka palapala ole mai o ka mea i hoopiiia, na ke Kakauolelo e hai mai ia ma ka palapala, a pau ia, hiki no ia ia ke koi aku i ka Lunakanawai kaapuni i kupono ia hana, ma kona keena e koi ai a loaa mai ka olelo hoakaka i ke kii ana i ka mea i hoopiiia, a me kona palapala ole mai, a nolaila, e kauoha aku i ke Kakauolelo e houluulu i ka aie, i ke kumupaa, a me ke poho, a me ka uku hoopanee, a me na koina, a na ka Lunakanawai e hooholo loa i ka olelo no ia mau mea ma kona keena. Aka, ina haawi mai ka mea i hoopiiia i palapala hoopaapaa kumu, alaila, e kau ke Kakauolelo ia hihia ma ka Moowaiwai hihia no ka Ahahookolokolo kahi i hoomakaia'i, alaila, hiki no ia ia ke hoike mai i na mea nui e pili ana, ke hai mua mai oia i kela manao ma ka palapala. Ina haawi mai ka mea i hoopiiia i palapala hoopupu i ke noi ana a ka mea hoopii, alaila, e hui ka mea hoopii ma ia mea maloko o na la he iwakalua, a i ole, ua nele oia; hiki no nae ia ia ke nonoi mai i kela Lunakanawai e hoolohe ia mau mea ma ke keena mamua o ka hookolokolo nui. Alaila, hiki i ka Lunakanawai ke kii aku i ka aoao i haawi mai ia palapala, a hoakaka i ka la e hookolokolo ai, kii aku i na hoike i mea e maopopo ai na mea pili wale mai a nana no e hooholo i ka olelo no ka pono o kela palapala hoopaapaa Kanawai. Aka, e hiki no i kekahi aoao, a me kekahi ke hoohalahala, a no ia hoohalahala ana e kakauia kela hihia ma ka Moohihia, e kakau pu ia no me ka olelo a ka Lunakanawai i hooholo ai ma kona keena, i mea e hookolokolo hou ai ke hiki i ka manawa e hookolokolo ai na Lunakanawai hui, a na ka aoao pio e uku i na koina. Ina aole hoohalahalaia ka olelo a ka Lunakanawai i hooholo ai ma kona keena no ka pili ana o ke Kanawai, a ina aole mea ninau no ke kumu i koe, i mea imi hoi na ka Ahahookolokolo, alaila, na ka Lunakanawai ma kona keena e kauoha aku i ke Kakauolelo no ka hooko i ka olelo ana i hooholo ai, a e paa no ia.

PAUKU 5. Aka, ina huikau a loihi loa na mooaie, alaila, hiki no

i na Lunakanawai i ko lakou hui ana, ina noiia pela ma ka palapala me ka hoohiki e kekahi aoao a me ka hoakaka i ke kumu, ke hoonoho i mau mea paewaewa ole ekolu a lakou i ike ai, ua akamai, a na lakou e imi a hoike mai i ka oiaio o ia mau mea.

Pauku 6. O ka poe hoonohoia pela, e hoohiki mua lakou e imi pono a e imi koke no na mea a pau i haawiia ia lakou. O na mea a pau loa e noho ana ia manawa malalo o ka malu o ia Ahahookolokolo, hiki no ke koiako aku ia lakou e hana mamuli o ka olelo a ka Ahahookolokolo kakau, ke hoonohoia lakou e like me kela olelo, a ina hoole hiki no ke hoopai e like me ka manao o na Lunakanawai, e like me ka mea hoowahawaha mai.

Pauku 7. O ka olelo a ua mau mea la e hooholo ai, e kauia ka inoa o ka nui o lakou malalo a e manaoia ma ke Kanawai, ua hana oiaiďia me he mea la i hoohikiia. E haawi lakou i ke kope o ia olelo i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo kahi i hoopii muaia'i, nana no e hoike aku i na aoao a elua. Mailoko mai o na la he umi mahope iho o ka loaa ana ia ia ia olelo, e koi aku ka mea i ko i ka Ahahookolokolo, a i kekahi Lunakanawai paha ma kona keena, e hooholo a hoopaa i olelo, a na mea paewaewa ole i olelo ai, a e hoike aku no hoi oia ma ka palapala i kona koi ana, a i kela aoao, alaila, e ae aku, a e hoole aku paha, mahope nae o ka lohe ana i ka na aoao elua, aka, ina lohe ka aoao i eo i kanahakumamawalu hora mamua, a hele ole mai, hiki no ke ae wale aku me ka lohe ole. Ina manao kekahi aoao ua hoopoinoia oia i kela olelo a ka Lunakanawai no ka palapala a na mea paewaewa ole, hiki no ia ia ke kakau i ka hewa ana e manao ai, a e waiho i ka lima o ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo, i mea e oki ai ka hana; a e koi aku ia ia e kakau ia hihia ma ka Moohihia, i mea e hookolokolo hou ai. Aka, ina ua hui na Lunakanawai o ka Ahakakau ma ia ae ana, a hoole ana paha, alaila, hiki no i ka aoao i hoohalahala, ke hoopii hou i ka Aha maluna ae, e like me ke ano pii pono, mai kekahi Ahahookolokolo a i kekahi, a hiki loa iluna i ka Ahakiekie.

Pauku 8. I na manawa a pau, ina olelo mai ka mea hoopii no ka waiwai, ua kolohe maoli ka mea aie i kona aie ana, a i kona uku ole i ka aie i ka wa i oleloia'i, a hoohiki ka mea hoopii i ka oiaio o kana olelo, alaila, hiki no i ka hoopii ke nonoi aku i ka Lunakanawai koikoi a i kekahi o na Lunakanawai kaapuni paha ma kona keena, a nana no e kakau ma ke kua o ka palapala kii i kauoha na ka Ilamuku, a na kona Hope paha, e koi aku i ka mea i hoopiiia e haawi mai i palapala hoopaa no na dála i palua ka nui i ko ka aie i hoohikiia, a i ole oia e haawi mai i palapala hoopaa, alaila, e hoopaa ia ia iloko o ka hale paahao, a hooholoia ka olelo no ia mea ke kuu ole aku ka Lunakanawai ia ia mamua.

O ka mea kau i kona inoa hope ma ka palapala hoopaa, hiki no ia ia ke haawi i ke kino o ka mea iloko o ka lima o ka Ilamuku, a i ole ia, i ka Makai paha, alaila, kuuia ka hope.

PAUKU 9. A hakiia ka palapala hoopaa, na ka Lunakanawai wale no ma kona keena e hooholo i ka olelo no ka uku o ka hope, aole make jure ma ia hana.

PAUKU 10. Ma na hihia waiwai a pau no na aie i hookaawaleia, ina he hihia ma ke ano wale no, a he hihia i manao wale ia, a he hihia pili wale mai mahope, no ke ano o ka hana ana a ke Aupuni, a ke kanaka paha, a ka poe hui paha a me ka mea e ae, ina hoopii kekahi o lakou e loaa ke dala, a o ka uku mamuli o na olelo, a mamuli o ke ano, a me ka manao nui paha o kekahi Kanawai i kauia mamua, a i keia manawa, a mahope aku paha, a mamuli paha o kekahi palapala i kauia ka inoa o kekahi, a mamuli paha o kekahi olelo i hooholoia ma ka waha wale no, a no ka hoopoinoia paha e kekahi i ka hana maoli ana o kona kino, o kona waiwai paa a waiwai lewa, a i kona inoa maikai, a me kona manao, alaila, e waiho aku ka mea i hoopoinoia, a o kona hope paha, ma ka lima o ke Kakauolelo i palapala noi aku i ka Peresidena o na Lunakanawai i hookolokolo; penei ke ano nui,

Owau ka mea i kakauia ka inoa malalo ke koi aku nei au e uku mai o ——— e noho la ma ——— ma ka Mokupuni o ——— i ——— dala no ka ino ana i hana mai ai (maanei e hoakaka'i, ina o ke kino ka mea i hana ino ia, ka waiwai, ka inoa maikai, a o ka manao paha, e like me ka oiaio) no ka mea (maanei e hoakaka'i i ke kumu, a me ke ano o na mea i hanaia, a e olelo hoakaka loa i ka olelo hiki ke hooiaio i na hoike) a ke olelo maopopo nei au ua hana oia i kela mea ma ke ano kue i ko'u pono iho malalo o ka malu o na Kanawai. Nolaila, ke nonoi aku nei au i ka palapala kii a keia Aha, i mea e hiki mai ai ka mea i hoopiiia, e pale aku i keia olelo a'u imua o ke jure o ka aina, ke hiki aku i ka manawa ——— e hookolokolo ai keia Aha, ke hooholo ole ia keia olelo mamua e na Lunakanawai. (Ina hihia kupono i ka haawi mai i palapala hoopii, i ka nana ana i ka palapala noi i hoohikiia, alaila, hiki no i ka mea hoopii ke nonoi i ka Lunakanawai i palapala hoopaa, a i palapala hoomalu i kona waiwai, a i palapala papa i ka holo, ina hoi i manaoia, ua kolohe) a ke hoohiki nei au i ko'u manao e hana no kela mea i hoopiia i kona waiwai (a ke kuai aku nei, a ke hoomakaukau nei e haalele i keia Aupuni, a ke hana ino nei, a ke hoomaunauna nei i kona waiwai) a nolaila, ke nonoi aku nei au (i palapala hoomalu, papa holo, hopu, e like me ka mea kupono.)

Ua kakauia i keia la ——— o ——— 18 —

Ina i kupono i kekahi ma ke Kanawai ke loaa hou ia ia kekahi waiwai maopopo, waiwai paa, a waiwai lewa paha, a he lihi paha, a kuleana maloko o kekahi mea, e like me ka waiwai i paa hewa i kekahi, a ua manao ia, e lawe i kela waiwai, a e hemo paha ka aina,

alaila, e waiho ka mea hoopii, a i ole ia, o kona hope i aeia ma ka lima o ke Kakauolelo, i palapala noi i ka Peresidena o ka Luna, i palapala no ka hookolokolo; penei ke ano nui,

Owau ka mea i kakauia ka inoa malalo, ke hoopii aku nei au no ——— e noho la ma ——— ma ka Mokupuni o ——— ma ke ano hewa kue i ke Kanawai, a kue i ko'u pono, ua lawe oia nona iho i ko'u waiwai (maanei e hoakaka'i i ke ano o ka waiwai e waiho ana i ka mea i hoopiiia, ina he waiwai paa, a he waiwai lewa paha; a ina he waiwai lewa, e hoakaka i ka inoa a me ke ano; a ina he waiwai paa, e hoakaka i ka waihona ana a me na mokuna, a me ka nui, a me kahi, a me ke ano o ke kuleana o ka hoopii) he ——— dala maloko o ia waiwai (a ina he waiwai paa, e hoakaka i ka nui o ka poino i loaa, ma ke dala e hoakaka'i) nolaila, ke nonoi aku nei au i ka palapala a keia Aha, i mea e hoihoiia mai ai ua waiwai la, a me ka uku no ka paa hewa ana ia ia (ina hoi he lewa ka mea hoihoi) e like me ka olelo ma ka'u palapala hoopaa (ina hoi he aina hemo) e like me kona loaa, a o ka uku hoopanee, a me na lilo a me na loaa. (Ina he kumu pono e manao ka mea hoopii e mahele ana i ka waiwai paa, a e hoopau ana i ka waiwai a i mea i hanaia maluna iho, e ka mea i hoopiiia a i kona hope paha mamua o ka hookolokolo ana, alaila, e hiki i ka mea hoopii ke hoakaka ia mea, a nonoi aku i palapala papa, a i mea e ae paha e ole ai), a ke hoohiki nei au i ko'u makau (o hana ino oia i kekahi mea e ae paha e pono ai, e hai e like me ka oiaio) maluna o ua aina la, nolaila ke nonoi aku nei au i palapala (maanei e hoakaka'i i ke ano o ka palapala kupono, hoomalu, papa, hopu, papa holo e like me ke kupono.)

Ua hanaia i keia la ——— o ——— 18 —

Pauku 11. Ma na hihia waiwai a pau i oleloia'i iloko o ka Pauku maluna, ina aole manao e hoopaa i ke kanaka, aole hoi hoomalu i ka waiwai, alaila, aole koi i ka mea hoopii ke hoohiki i ka oiaio o kana olelo noi, e hiki no nae i ka mea i hoopiiia ke kii ma ke keena o ka Lunakanawai i palapala kauoha i ka mea hoopii e haawi mai i mea e akaka'i ka uku no ke poho o ka mea hoopiiia, a i ole haawi mai, neie ka hoopii. Ma na hoopii waiwai a pau, ina i manaoia e hoopaa i ke kanaka, o kona waiwai paha, a i ole ia, ua manaoia paha e hoomalu, aole e hoopukaia ka palapala no ia hana, a hoohiki mua ka hoopii, a o kona hope paha i ka oiaio o kana palapala noi, a haawiia mai ka palapala hoopaa i mea e kaa'i ke dala poho a pau a ka mea i hoopiiia a me ke koina, a o ke dala lilo no kona hoopii ana, ke ko ole ka ka hoopii. I ka haawi ana mai i kela palapala nonoi i hoohikiia a me ka palapala hoopaa, alaila, hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai o ka Ahahookolokolo kakau, ma kona keena ke ae aku i ka palapala kaohi, a e kakau i kona ae ma ke kua, a i ole hanaia pela, aole hiki i kekahi Luna malalo o na Lunakanawai ma keia Aupuni ke hopu, a kaohi, a hooke, a hoopaa i ka halepaahao i kekahi mea i hoopiiia no ka hihia waiwai, aole hoi e ohi, a hoomalu, a lawe i kahi e, a kaohi, a papa i kona waiwai, aole ka waiwai paa, aole hoi ka waiwai lewa, aole hoi e aponoia ka mea hana pela.

PAUKU 12. Ina haawiia mai ka palapala nonoi pela, aole nae he olelo kaohi maloko, alaila, e hoopuka ke Kakauolelo i palapala kii na ka Ilamuku, a e kau hoi i ke sila o ia Aha; penei ke ano nui,

PALAPALA KII.

Mamuli o ka olelo a ka Ahahookolokolo koikoi, ua kauohaia'ku oe (a mamuli o ka olelo a ka Lunakanawai o ka Ahakaapuni paha, e like me ka oiaio, (e kiiia ——— ka mea i hoopiiia, ina oia e hai mai i kana ma ka palapala maloko o na la he iwakalua, mahope iho o kona ike ana i keia, e hele mai imua o ka Ahahookolokolo ma ——— ke hiki aku i ka la ——— o ——— i ka hora ——— kakahiaka, e hoike [imua o ke jure e hoonohoia'i malaila] i ka mea e hooko oleia'i ka olelo koi a ka mea hoopii e like me kana i nonoi mai ai. A i kela la e hoike mai oe i keia palapala a me kau hana kekahi i kakauia maluna.

Hoike ——— ———

(*Sila*) Peresidena Lunakanawai (a he Lunakanawai e ae e like me ka oiaio) o ka Ahahookolokolo ma Honolulu i keia la ——— o ——— 18 —

——— ——— Kakauolelo.

Ina hoikeia mai ma kela palapala ke kumu e hoopaaia'i ka mea i hoopiiia, a o kona waiwai paha, a noiia ka palapala e hiki ai, a hooiaioia me ka hoohiki, a ina ua haawi mai ka mea hoopii i ke Kakauolelo i palapala hoopaa kupono i ke pani i ke poho o ka mea i hoopiiia, me na hope pono no hoi, i ka nana ana o ka Lunakanawai ma kona keena, alaila, pono no ke Kakauolelo ke hoopuka i palapala kii ma ke ano like me kela maluna, a eia nae kekahi mau hua e hookomo hou mahope o na hua a ua kauohaia'ku oe (e hopu i ua mea pale nei a e hoopaa ia ia ma ka hale paahao) a i ole ia (e hoomalu i kela waiwai lewa a hooholoia ka olelo no ka hoihoi aku a hoihoi ole paha) a i ole ia (e hookapu i ua mea pale nei, aole e kuai aku, aole haawi i ka Moraki, aole e hoolimalima, aole haawi aku i kela waiwai paa, ka aina a me na mea e pili ana a hoonoaia keia palapala e kekahi Luna kupono, ina hana oia, e uku no ia i ——— dala.)

PAUKU 13. Ina hoomaluia ka waiwai paa, a lawe hoomoeia, a papaia paha, alaila, o ka Luna nana e lawe ia palapala, e haawi no oia i ke kope o ka palapala i ka mea i hoopiiia, a e kau no hoi oia ma kahi i ike nui ia ma ua waiwai la, i kekahi kope o ia mea, a me ka hai pu i ka la a me ka hora i hanaia'i, a mahope iho e hoike aku oia maloko o kekahi Nupepa. O na palapala hoolimalima, a me na palapala Moraki, a me na olelo kuai, a me na olelo kauoha, a me na olelo hoolilo, a me na olelo haawi i ua waiwai la mamua o ka hoonoa ana i kela palapala maluna, e manaoia keia hana hope he kue ia i ka mea hoopii mua.

PAUKU 14. O na kanaka a pau maloko o keia Aupuni i komo hewa a hoopoino ia hai, ma ke kino a ma ka waiwai paha, a i ka lakou wahine paha, a i ko lakou keiki hanai paha, alaila, e uku ka mea nana i hana, e like me ka olelo a ka Aha nana i hookolokolo, a pela no oia e uku ai ke hana kana wahine, a o kana keiki, a o kana hanai, a o kekahi mea e ae malalo ona, a ina hana kana holoholona laka, a hihiu, nana no e uku, a hiki no i ka mea i hoopoinoia ke hoopii no ia mea imua o na Ahahookolokolo i hoonohoia ma keia Kanawai.

PAUKU 15. Ina hoopiiia kekahi a haawiia ia ia ka palapala hoike e like me ka olelo ma keia mau Pauku maluna, a olelo ole mai oia maloko o na la he iwakalua mahope iho o ka loaa ana ia ia ke kope o ka palapala kii, a me ka palapala nonoi a ka mea hoopii, alaila, hiki i ka mea hoopii ke koi aku i ka Lunakanawai ma kona keena ke hoikeia mai ka ole, a e haawi ka Lunakanawai i ka mea hoopii i palapala hooholo i ka olelo, a ma ia hope aole hiki i ka mea i hoopiiia ke olelo mai. Aka, ina manao ka Lunakanawai e wehe hou i ka hana, alaila, hiki no ia ia ke wehe, ke ikea ke kumu pono.

PAUKU 16. Mahope iho o ia hana, e kakau ke Kakauolelo i kela hihia ma ka Moohihia, i mea hookolokolo mamuli o ka olelo hoike a ka hoopii wale no ke hiki i ka manawa hookolokolo, aole hoi e hiki i ka mea i hoopiiia ke hoole iki i ka ka hoopii hoike ana. E hiki nae ia ke hoohuahualau i na hoike, a i ole ia o kona Kokua paha a e olelo aku i ke jure i mea paha e emi ai ka uku.

PAUKU 17. Eia wale no ke ano o ka uku i oleloia ma ka Fauku umi o keia Mokuna, e like loa no me ka olelo ma ka palapala a laua, o ka palapala ae like hoi, a o ka palapala i hooholoia, a na ka Lunakanawai e nana i ke ano o ia, a ina i hoopoinoia ke kino o ka mea hoopii, a o kana wahine, a o kana keiki, a o kona kanaka, a i ole ia, ua hoinoia ka inoa, a ua eha paha ka manao, alaila na ke jure no e hooholo i ka olelo hoakaka i ka nui o ka uku.

PAUKU 18. I ka hoohemo ana i ke kanaka i mea e komo ai ka mea kuleana oiaio, penei e hana'i; pono e hoike aku ka mea e noho ana ma ua wahi la, ina nona ka hewa, a ina aole nona, oia no, a ina aole mea e noho ana, pono e kau i kope o ka palapala hoohemo ma kahi ike nui ia maluna o ua wahi la i mea e ike ai ke kanaka e koi hewa ana ia wahi nona, a e hana hoi i keia i kanakolu la mamua aku o ka la mua o ke kau hookolokolo a ka hoopii e manao ai e hoakaka i kona kuleana. Ina aole hele mai ka mea i hoopiiia imua o ka Ahahookolokolo a hoakaka i kona, alaila, e hooholoia ka olelo mamuli o ka ka hoopii e like me ka hana ana i na hihia e ae; a ina i hele mai a hoakaka i kona kue, alaila, e kakau ke Kakauolelo ia mea ma ka Moohihia e like me ka hana ana i na mea e ae.

PAUKU 19. Ina he hoopaapaa kumu ka na mea hookolokolo e like me ka mea i oleloia ma na Pauku umi a umikumamakahi o keia Mokuna a kakauia ia ma ka Moohihia e ke Kakauolelo, alaila, na ke jure a ia Aha i hoonohonoho ai no ia manawa e hookolokolo i ka manawa i hoakaka mua ia. E hoonohonoho hoi ka Aha i na jure a e unuhi mai hoi i na inoa e like me ka olelo mahope no ka jure hookolokolo i na hihia waiwai. Aka, i ka hookolokolo ana ia mau hihia, aole loa e hiki i ke jure kekahi olelo no ka pili ana o ke Kanawai a me ke ano o ke Kanawai e pili ana. Ma ia mea, na ka Lunakanawai e noho ana e alakai ia lakou; o ka oiaio o na mea i hanaia, oia wale no ka ke jure e hai ai.

PAUKU 20. Ina nonoi kekahi kanaka i kekahi o na Ahahookolokolo kakau i hookoia ka Moraki no ka waiwai paa, a no ka moku paha, moku Hawaii a moku o ka aina e paha, a i hookoia hoi na kuleana o na kanaka hoolako moku a i uku no ka hihia o kekahi moku i kekahi moku, a i hookoia na kuleana iwaena o na Kapena a me ko lakou mau luina o na moku kahiki, no ka malama ole ia, ina i hookumuia kela kuleana mawaho o ka malu o keia Aupuni; o na mea a pau i nonoi i ka hoopau ana i ke ino, ina he ino no ka lehulehu a no ka mea hookahi paha; a nonoi i ka hoopau ana i na palapala hui, a me na kuleana o na mea hui, a me ke kaohi a me ka papa i ka hana mamuli o ia palapala; a nonoi i palapala hoolaha i ka ike kumu; a nonoi i ka lawe maoli i ka waiwai o hai, no ke kumu maopopo ma ke Kanawai; a nonoi i palapala oki a palapala hookaawale, aole nae na mea imua o na Kiaaina; a nonoi i ka hookeiki i na keiki pooole; a nonoi i ka mahele anā i ka waiwai paa; no ka mahele ana i ko ka wahine kuleana iloko o ka waiwai paa; a nonoi i ke Kokua, no ke kaa ole o ka aie, a no ka pau e o ka waiwai, a no ka pilikia; o na mea a pau e nonoi i kekahi o keia mea; penei oia e hana'i; e palapala lakou i ka Peresidena o na Lunakanawai koikoi, a e hoohiki ma ia palapala. A haawiia ua palapala la, alaila, na ka Peresidena ma kona keena e hooholo i ka olelo mamuli o ka ka mea nonoi, kii aku paha i kela aoao, kaohi paha, o na mea elua, oia no e like me ko ka Peresidena ike ana he pono. Ina he mea kupono ole ka hana malu, a he mea kanalua paha, hiki no ia ia mamua o ka hoopuka ana i ka palapala ke kauoha aku i kela aoao e hoike kumu, a kauoha aku i ka mea e ae, a hana i ka mea ana e manao ai, i loaa ka pololei. Ina hoopukaia ka palapala, alaila, e haawi pu ia me ia palapala, ka palapala nei a i ka mea i hoopiiia, a loaa ole, e haawiia i kekahi mea e noho pu ana ma ua wahi la, a hui ma ia hihia, a maluna paha o ka moku i hoopaaia no ka hooko Moraki, a hoomaluia paha no ka aie makai mai paha. A i ka manawa mua e hiki ai mahope iho o ka haawi ana ia palapala, e pai ka Luna nana e haawi ia mea iloko o kekahi Nupepa, e like ka

loihi o ke pai ana me ka ka Lunakanawai e manao ai he pono, e pai hoi i ka olelo hoike ia hoopaa, a hoomalu a hooko Moraki ana, a e nonoi i na kanaka a pau i pili e hoike mai i ke kumu e pono ole ai ke hana e like me ka nonoi ana mamua o ka la i oleloia'i. Na ka Lunakanawai ma kona keena e hooholo i ka olelo no ka nui o ka aie i koe e kaa'i ka Moraki no ka waiwai paa a me ka waiwai lewa, a me na moku, mahope o ka lohe ana i ka na aoao elua, a me ka na hoike, aohe jure i keia hana ana. Nana no e kauoha aku e hoopaa ia olelo no ka nui o na dala ana i olelo ai, a e hoopuka i ka palapala ohi no ia mea. Hiki nae ke hoopii, e like me na hihia e ae, e hoopii nae i na Lunakanawai hui. O na mea Moraki mua a Moraki hope a pau, ina i ikeia, a loheia ko lakou inoa e ka mea hoopii, e huiia lakou me ka hoopii, a ina i ikeia mamua o ka la hookolokolo, e komo no iloko o ka palapala hoike, a e haawiia ke kope o ka palapala noi. E ukuia na kanaka mea Moraki e like me ka helu o na la i kakauia ka palapala Moraki, o ka Moraki mua, e uku mua ia, aole lakou e ukuia ma na hapahaneri.

A ina i hookoia ka palapala Moraki, alaila, ua lilo na Moraki hope o ia waiwai i mea ole. Ua paa nae na Moraki mamua, aia i ka manao o ka mea nana ka Moraki. Aka, i ka hooko ana i kekahi Moraki, ina kaa ka aie o ia, a koe ke dala, alaila, e haawiia kela dala i ka mea Moraki hope, a kaa ia, a koe no, ina he Moraki hou, malaila e haawi ai, a pela e haawi ai e like me ka helu. O na Moraki moku a me na aie e ae o ka moana mai, e like no ka hooko ana me ke Kanawai o na aina lehulehu, ke Kanawai hoi o ka aina kahi i aie ai, a me ke Kanawai moku, a me ke Kanawai kuai o ia wahi; na ka Lunakanawai nana e hooko ia kuleana, e hoopili ia mau Kanawai i kona mahele ana, a me kona haawi ana i ka waiwai i puka ma kela hana ana. Aka, ina he mau haole lahui e wale no na mea i pili ia hihia, a ua aie ka moku, aole loa e hiki ke hooko i ka Moraki, a me ka hoopaa i ka moku, ma koonei Ahahookolokolo, ke nonoi ole mai ka Luna o ka aina o ke kanaka nona kela moku i manaoia e hoopaa, a kuai paha. E hiki no i ka mea i aie ma ka Moraki a i ka mea i aie hope ia ke hele imua o ka Lunakanawai a hoike i ka mea i hanaia, a me kahi i pili ke Kanawai ma ia palapala a me ia nonoi ana, a pono ia ia ke hoike mai i ka mea e pono ole ai ka hooko ana ia Moraki. Ia hana ana, hiki no i ka Lunakanawai ma kona keena ke haawi na hai e lawe i ka olelo hoike, penei nae e hana'i, e hoakaka mua ia ke kumu o ka hoopaapaa, alaila, kakauia na olelo ninau, a me na olelo hoohuahualau, e like me ka hana ana ma na Ahahookolokolo kau like, a loheia, alaila, e hooholo i ka olelo e kuai, a ina he aie no ka moku e hooholo i ka olelo e hoohewa, a hoopaa, a kuai aku, a hiki no ke haawi, e hiki nae ke hoopii hou ma ka palapala hoakaka hewa. Ina hoopii kekahi e hoopauia kekahi ino, a e loaa ka uku no ke ino; a e hookeikiia ke

keiki poole; a e oki, a e hookaawale; a e uku no ka hewa ma ka moana, iwaena o na luina a me ko lakou alii moku o ka aina e, ina oi aku ka uku i koiia mamua o ka haneri dala hookahi; o ka imi ana no ka hehena, a me ka pupule, a me ka hanau keiki i mea e pono ai ka waiwai; e hoomakaia keia mau hoopii a pau e like me ka olelo ma keia Pauku, a pela no e hoohiki ai ka mea hoopii, a ina he mea pili i ka moana, e lawe pu mai oia i ka palapala noi a ka Luna o kona aina, a e hookoia keia mau hana a e hoakakaia ke kumu e hoopaapaa'i ma ke keena, e like me ka hana ana i na hihia e ae i olelo mua ia; aka, o ka olelo no ka uku, a me ka olelo no ka oiaio o na mea i hanaia, na ke jure wale no ka olelo no ia mau mea, a na lakou e auhau, a no ka hana e hiki no i ka Lunakanawai ke koho ano e i jure no ia hana wale no, e like me ka mea i hoakakaia mahope nei. O na mea hooiaioia, a me ka hoonele i ka Poehui i ko lakou pono; a me na olelo no ka mahele a me ka hookaawale i ka waiwai; a me ka olelo no ka poe aie nui a kaa ole a pilikia paha; e hiki no ke hookolokolo ia mau mea ma ke keena wale no, me ke jure ole. Na ka Lunakanawai hookahi a na na Lunakanawai hui e hana, a hooko, a hoopuka i ka palapala ohi.

PAUKU 21. O na hihia i kakauia ma na Moohihia, e hookolokolo mua ia ka mea kakau mua, a e hoopauia mamuli o ka pono i puka i ka hookolokolo ana, ke hoopanee ole ia nae mamuli o ka olelo a kekahi aoao no kekahi kumu pono. I na manawa a pau e kahea aku ke Kakauolelo i ka hoopii ke hiki i kona wa pono, a ina aole oia malaila, aole hoi kona Hope, a ina hoole ka hoopii a o kona Hope paha, aole hana, alaila, e haiia kona pio ana, a lilo ia ia ka uku no na poho a pau. E hiki no i na mea pale a pau ina i aie aku oia, a aie ano like mai ka hoopii ia ia, hiki no i ka mea pale ke hoike mai ia mea, a ina ua haawi maoliia'ku i mea e kaa'i, a hoole ka hoopii aole e lawe, pono i ka mea pale ke hoike mai ia mea; a lawe mai hoi i kela dala iloko o ka Ahahookolokolo, i mea pale aku i ka uku hoopanee a me ke dala poho mahope iho o ka haawi ana. I ka wa i kaheaia ka hoopii, ina hele mai oia a hoakaka i ke kumu o ka hoopaapaa, alaila, ina aole hele mai ka mea pale a pale i ka olelo, alaila, e hookolokolo ka Ahahookolokolo i ka olelo mamuli o ka ka hoopii ma ke ano kue i ka mea i hoopiiia, a e hana wale ka hoopii imua o lakou, a na ke jure paha, a e holo no ka olelo a na Lunakanawai, a me ke jure e olelo ai a hoolaha aku mamuli o kela hoike ana a ka aoao hookahi, ina nae i manao ka Ahahookolokolo he kumu e hoopanee ai, hiki no.

PAUKU 22. O ke kanaka i hai mai i na hana, a me ke Kanawai paha i pili i ka mea i hoopaapaaia imua o ka Ahahookolokolo, oia ka hoopii no ia hihia, a nana no e hoakaka i ka oiaio o kana, a nana

no e kuhikuhi mai i na hoike. Nana no e wehewehe mua i ka hookolokolo ana, a e lawe mua mai i kona mau hoike, a me na mea e akaka'i, a pau na hoike i ka hai mai i ka lakou olelo, nana no e hoonohonoho i ka lakou a hoakaka i kona manao no ka lakou. O ka mea hoole i na mea i hanaia, a hoole i ka pili ana o ke Kanawai, oia ke pale hihia, a eia kana hana, o ka hoakaka i ka ole o ka mea a ka hoopii i hai ai. Pono no ia ia ka hoohuahualau i na hoike a ka hoopii, a olelo ka hoopii, ua pau kana, alaila, e lawe mai oia i kona mau hoike na mea e ole ai ka ka hoopii, a hiki no i ka hoopii ke hoohuahualau ia lakou. A pau ia, alaila, na ke pale hihia e hoonohonoho i na olelo a kana mau hoike a hoakaka i ka pono o kana imua o na Lunakanawai i ko lakou hui ana, a imua o ke jure paha, a na ka hoopii ka olelo hope loa, mahope iho o ka pau ana o ka ka mea nana i pale.

Pauku 23. Ina he hihia e lewa wale ana imua o ka Ahahookolokolo, hiki no i kekahi aoao a me kekahi ke loaa ke kumu nui e pono ai, ke nonoi mai i ka Lunakanawai me ka hoohiki, e hoonohoia ka Luna nana e lawe i ka olelo a na hoike e noho ana ma ka aina e, a ma kekahi Mokupuni e aku, aole ma ka Moku kahi e hookolokolo ana. I mea e pono ai keia hana, a ka mea nonoi mai i Luna, e hoike mai oia ma ka palapala i na olelo ninau a pau ana e makemake ai e ninau i na hoike, a e kakau pu ia keia me ka palapala nonoi ana i hoohiki ai, a nana no hoi e hai mai i na Lunakanawai i ke kanaka ana e manao ai he mea pono ke lawe ia olelo hoike, he kanaka paewaewa ole a pili ole i kela aoao i noho ma kahi o na hoike, alaila, na na Lunakanawai e noonoo. E haawi aku no hoi oia i kope o keia palapala nonoi hoike a ninau a i kona hoa paio, a hiki no i na Lunakanawai ke ae aku ia palapala, a hai i ka manawa e hoolohe ai i ka olelo kue a kekahi aoao. Ina aole hoikeia mai ka mea e ole ai, hiki no i na Lunakanawai ke kauoha i kela aoao e hoike mai i kana ninau hoohuahualau ia mau hoike maloko o ka manawa ana e olelo ai, a malama ole kela aoao ia kauoha, alaila, aole hiki ke hoohuahualau aku. Ina haawi mai ka aoao elua i kana mau olelo hoohuahualau, a hoole paha, aole haawi mai e like me ke kauoha, e hiki no i na Lunakanawai ke hoonoho i na Luna a e haawi aku ia ia i na olelo ninau, a me na olelo hoohuahualau, a e kauoha aku ia mau Luna e kii aku i ua mau hoike la a mamuli o ka mana o na'lii o ia wahi e koiako aku ia lakou e hele mai a e hoohiki. Aole hiki i kekahi Luna ke ninau aku i ka hoike i kekahi mea e ae, i na olelo ninau wale no a na aoao i pili i kakau ai. E kau no na hoike i ko lakou inoa malalo o na olelo a lakou e olelo ai no na ninau i ninauia ia lakou, a e hai mai na Luna ua oiaio ka lakou olelo ana pela; a e hoouna mai ia palapala me ka hoopaaia i ke sila, a i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo nana ka hana, i lilo ia i hoike. E laweia na olelo i hoohikiia pela imua o ka Luna

i hoonohoia, i hoike oiaio, ke pili ia i ka hihia waiwai, a ke ike ole ia hoi ka wahahee, a o ka hui paewaewa ana, a o kekahi hewa nui e ae paha.

PAUKU 24. Ina hookolokoloia kekahi mea a holo ka olelo e hoapono ana ia ia, he olelo paa, a olelo uku, a olelo hociaio paha, ina holo like i na Lunakanawai, a holo ma ke akea, a holo i ke keena o kekahi Lunakanawai, a holo jure paha, a ina he hookolokolo waiwai; alaila, hiki no i ka mea i aponoia ke nonoi koke ia Aha i olelo hooko, e kakali nae i eha la mahope iho o ka hooholo ana i ka olelo, a ina hoike ole mai ia ia ka mea pio i kona manao hookolokolo hou, a manao hooki i ka hooko, a haawi ole mai i palapala e malu ai ka aie, a me ke poho, a ae aku ka Lunakanawai i ka pono o kela palapala, me ka lohe o kekahi aoao, ina aole hanaia keia, alaila, hiki ke nonoi i ka hooko. A holo ka olelo hooko i ka Lunakanawai, alaila, hiki i ka mea i aponoia ke koi aku i ke Kakauolelo e hoopuka aku i ka palapala ohi, e like ka nui o ka ohi ana me ka olelo i holo, a me na koina, a me na dala poho, a e auhauia kela mau dala, a e haawiia kela palapala ohi i ka Hamuku, a nana no e ohi, e kau nae maluna ona ka olelo kena a ka Ahahookolokolo.

PAUKU 25. O ka Luna hooko i loaa ka palapala ohi i kauia ka inoa o ke Kakauolelo o kekahi Ahahookolokolo, a kauia ke sila, e kakau oia ma ke kua o ia pepa i ka la, a me ka hora o ka loaa ana ia ia, a i kona ohi ana i ka waiwai lewa e ohi mua oia mamuli o ka palapala i loaa mua; hiki no nae i ka Luna ke hoole, aole e ohi i ka waiwai i kuhikuhiia a loaa ia ia ka palapala e pakele ai oia i ka pilikia no ka ohi ana.

PAUKU 26. Eia na waiwai lewa i kapu loa a hiki ole i na Ahahookolokolo o keia Aupuni ke hoomalu, a ohi, a kuai i mea e hookaa'i i ka aie i aie pono ia, aole hoi mamuli o ka olelo i hooholoia e ka Ahahookolokolo, no ka uku dala; penei hoi,

1. O na mea paahana a pau a ke kanaka paahana, ina e hana io ana oia me ia mea; ina he kanaka i mareia, a mare ole ia, aka, ina oi aku na dala elua haneri maloko, hiki no ke ohi i ke keu.

2. Eia ka waiwai hale, a me na mea e ae e hiki ole ke ohi, ina he kanaka i mareia ka mea nana i aie, hookahi hikiee a me ona pulu moe, a me na lole e pili ana, eono noho, eono pa, eono kiaha ti, a me na pa olalo, eono pahi, a me na o, eono puna, hookahi papa ai, oihana kuke, aole nae e oi aku ia i na dala he iwakalua; na kii o na hoahanau, lole komo, aole nae e oi aku na dala maloko i na dala hookahi haneri; na buke, aole nae e oi aku i na dala he kanalima, o na gula pepeiao a me na mea milimili i pili i ka wahine, hookahi bipi wahine, elua puaa, hookahi lio, a ina he waiwai lewa

ko ke kane nona iho, e hookoeia ka mea i loaa ia ia na kana wahine mai, ina nae i mau ka malama ana ia mau mea.

PAUKU 27. Ina haawiia pela kekahi palapala ohi waiwai i kekahi Luna pili i na Ahahookolokolo, e ohi no oia, alaila, e hoolaha aku oia i ka lohe i ke kuai ana ia waiwai i ohiia, ina he waiwai lewa, oia, ina he waiwai paa, oia no hoi, i kanakolu la mamua o ke kuai ana, maloko o kekahi Nupepa e hoolaha'i i ka lohe, ina he Nupepa i paiia, a i ole, i ke kau ana i ka palapala maluna ma na wahi ike nui ia ekolu ma ka Apana o ka mea nona ka waiwai; a ina ma ka Mokupuni Oahu, e paiia iloko o ka Nupepa Polunesia. Ina hiki aku i ka la i oleloia a hoike ole ia mai ia ia i ke dala i oleloia, a me ka uku hoopanee, a me ke poho, a me kona koina, a me na lilo i kakauia ma ka palapala, alaila, e kudala aku oia i kela waiwai i ka mea i oi aku ke koho ana, alaila, e unuhi mai oia noloko mai o ka loaa ma ia kuai ana i mea kupono i ka hookaa aku ia palapala ohi, a me kona poho, a me kona lilo, a me kona mau hapahaneri, a e hoihoi aku oia ia palapala me ke kaa, ke hiki ia ia ke hana pela, a me ka uku pu aku i ke dala i loaa mai ai ia ia no ia palapala, a i ka mea nana i hoopii. Ina hana kekahi Luna hooko mamuli o ka palapala ohi waiwai, maluna ona ka hewa a me ka pono o kana hana ana a pau ma kana hana, a ina hana oia ma ke ano kue i ka palapala a me ka olelo kena i waihoia ma kona mau lima; ina hoihoiia mai ka palapala ohi a i ka Ahahookolokolo me ke kaa ole, hiki no ke hoopuka i palapala ohi hou ma ia Mokupuni hookahi, a ma ka Mokupuni e ae paha malaila, i mea e kaa'i ke koena o ka aie, a me na dala poho hou, a me na lilo, a me na uku hapahaneri; a e hookoia kela palapala ohi hou a palapala hoike paha e ka Ilamuku a e kona hope paha, e like me ka hooko ana i ka palapala ohi mua.

PAUKU 28. Ina hoopukaia ka palapala ohi e kekahi Ahahookolokolo kakau, hiki no i ka Lunakanawai o ia Aha ma kona keena, ke haawi hou i palapala hooki i ke kuai ana, ina he kumu pono, i ka wa e waiho ana ka palapala ohi ma ka lima o ka Makai nui, aole no ka hoopii hou keia, aole no ka palapala hoohalahala; a hiki no i ua Lunakanawai la ke ae aku i ka mea i hoopiiia e haawi mai i palapala hoopaa me na hope i mea e kaa'i ka aie a me na dala poho a hiki ia manawa.

O ka waiwai i ohiia mamuli o ia palapala ohi, aole ia e kuuia'ku mamuli o ia palapala hoopaa, a hala ka manawa i oleloia iloko o ka palapala hoopaa, alaila, ina aole i hookoia, hiki no i ka mea nana i hoopii ke hana e like me kona makemake, a kuai i ka waiwai i ohiia, a i ole ia e hooko i ka palapala hoopaa, e like me kana i manao ai. Aka, ina aole i nui ka waiwai i ohiia e kaa'i ka aie, a me na dala poho a pau, a me na lilo, a me na uku hapahaneri, a me ka

uku o ka hoopanee ana, alaila, na na hope i oleloia iloko o ka palapala hoopaa e hookaa i ke koena.

PAUKU 29. Ina hoohalahalaia kekahi hookolokolo ana, a nolaila haawiia ka palapala hoohalahala ma ke keena o ka Lunakanawai, a haawiia mamua o ke kuai io ana i ka waiwai, a me ka hookaa ana i ka aie, alaila, aole hiki i ka Luna ke hana, aole e kuai, aole e hookaa, aole hoi ina e hoopii hou aku, a hoohewaia paha e kekahi Ahahookolokolo maluna, a e kekahi Lunakanawai paha; aole nae e noa ka waiwai i ohiia, ua malu no ia i ka Luna, a e lilo no ia i mea e kaa'i ka aie, ke hiki aku i ka manawa a ka Ahahookolokolo maluna e hooiaio ai i ka olelo a ka Ahahookolokolo malalo.

PAUKU 30. Ina manao kekahi ua poino oia i ka olelo pono ole a kekahi Lunakanawai ma kona keena, a i ka olelo hui a na Lunakanawai, a i ka olelo paha a ke jure ma ka hoopii waiwai, a ina aole i hala na malama eono mahope iho o ka hookolokolo ana, a ina aole i hookaaia, hiki no i ka mea i manao ia ia iho ua poino oia, ke hoakaka ma ka palapala i ke kumu o kona manao ua hoopoinoia oia, a haawi ia palapala i ke Kakauolelo o ia Ahahookolokolo, a malaila hoi e hoakaka'i i ke kumu o ka lakou hoopoino ana ia ia i kela olelo i hooholoia.

Ina hana kekahi pela, a hoike aku ia palapala i ka mea i hoopoinoia, a i kona kokua paha, a hoike pu aku i ka palapala hoopaa no ka hookaa ana i na dala poho, a me ka uku hoopanee ke hooiaio mai na Lunakanawai maluna, a ina hana oia i keia i anahulu mamua o ka nonoi ana, alaila, hiki ia ia ke hele aku i kekahi Lunakanawai maluna ae o ka mea nana i hana mamua, a nonoi ia ia i palapala hookolokolo e kauoha ana i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo malalo e hoike aku i ke kope o na hana i hanaia, i mea e hiki ai ke hooponopono i na mea i hewa. Alaila, o ka Lunakanawai i nonoiia pela, i ka wa e hoihoiia mai ai ka palapala a me ke kope o na hana i hanaia e na Lunakanawai malalo, e kena aku oia i kekahi aoao e hele mai e hana hou, a i ole, e hooleia ka olelo mua. Ina imua o na Lunakanawai koikoi e hoopaapaa hou ia ma ka noho hookolokolo, aka, ina imua o na Lunakanawai kiekie, ma ka palapala wale no e hoopaapaa'i, a o na Lunakanawai hana hou pela, hiki no ia lakou ke hoopaa i na olelo i olelo mua ia, a hoole paha, a haawi paha na ka poe malalo i hana mua e hookolokolo hou.

PAUKU 31. Aole hiki ke hoopii ma ke Kanawai a koi aku i ke kanaka e hooko i ka olelo waha a me ka mea i ae like ia ma ka waha wale no, ina i hala ka makahiki hookahi mahope iho o ka olelo ana. Ina i aie kekahi i kekahi a palapalaia ma kā buke Mooaie, a hala na makahiki elua mahope iho o ka aie hope ana, alaila, aole hiki ke hoopii ma ke Kanawai, a koi aku i ke kanaka e hookaa. Ina

waiho wale ia ka palapala hoaie, ka Bila, ka Bila Kikoo, ke kauoha dala, palapala hai aku, a palapala e ae e maopopo ai ka olelo ae like, a ina hanaia kela mea maloko o keia Aupuni, a hala na makahiki ekolu mahope iho o ka manawa i oleloia e uku, alaila, aole hiki ke hoopii ma ke Kanawai, a koi aku i ke kanaka e hookaa. Ina hanaia ka palapala hoopaa, a palapala ae like, a palapala hoohiki iwaena o kekahi mau mea, a kauia ke sila, a kau pu ia na inoa, i hanaia maloko o keia Aupuni, a waiho wale ia i umi makahiki mahope iho o ka manawa i oleloia'i e hookaa, alaila, aole hiki ke hoopii ma ke Kanawai. Ina i haawiia ka palapala Moraki a me kekahi palapala hoomoe no ka waiwai paa maloko o keia Aupuni, a waiho wale ia i umikumamalima makahiki mahope iho o ka manawa e hiki mua'i ke hooko, alaila, aole hiki ke hoopii ma ke Kanawai ma ia hope iho. Ina e noho malu kekahi ma ka aina maloko o keia Aupuni, a ma ka waiwai paa, me ke keakea ole a me ka hooke ole ia mai no na makahiki he iwakalua, a noho ma ke ano e nele ai ka mea e ae nana e koi mai, alaila, ma ia hope iho, aole hiki ke hoopii ma ke Kanawai e hemo, a kipaku a hoonele i ka mea e noho ana pela. Aka, aole e manaoia, ua pili kekahi o keia mau hua i ka hoonele i ka mea e noho ana ma kahi e, a me ka mea hehena, a me ka mea hupo loa, a me na kamalii oo ole, a me na wahine mare; aole hoi e laweia keia olelo i mea e pomaikai ai na kanaka aie, a me na mea i hoopiiia, a ua noho mawaho o keia Aupuni, aole hoi i pili i ke kanaka e noho aina'na, ina aole ia i noho ma ke ano e nele ai ka mea e nona kahi.

Haawina 2.

NO KA HOOMAKA ANA, HANA ANA A ME KA HOOHOLO ANA I KA OLELO NO NA HEWA.

Pauku 1. O na hewa a pau a na kanaka e hana'i ma ke ano kue i na Kanawai o keia Aupuni, ua haawiia ka hana na ka Ahahookolokolo kakau wale no, e hopuia a e hoopiiia ka lawehala ma ka palapala hoopii lawehala a ka mea Kokualunakanawai o ka Moi, i ka halawai mua ana o ka Ahahookolokolo kupono i keia hana, mahope aku o ka hoopii ana, e hiki nae i ka Lunakanawai ke hoopanee no ka nonoi ana o ka mea i hoopiiia, a i mea paha e loaa'i ka manawa pono e imi ai i hoike e hooiaio ai i ka hewa.

Pauku 2. Elima la mamua aku o ke kau hookolokolo, e haawi ka Loio o ke Aupuni, i ke Kakauolelo o na Ahahookolokolo kaapuni a pau, a me ka Ahakoikoi i papa inoa o na hoopii a pau, no ke ano karaime, na mea hoi a ke juie e hookolokolo ai ia kau, a

me ka inoa o na hoike a pau e hooiaio ai ia hewa, i hoonohonoho pono ia na hana o ka hookolokolo ana, i kiiia hoi na hoike.

PAUKU 3. Hiki no i ke Kokualunakanawai ke koi aku i ka Lunakanawai kakau ma kona keena, e haawi mai na hoike nui no ka hoopii kupono i ke ano karaime, i palapala hoopaa ia lakou iho e hele imua o ka Ahahookolokolo e hoike i na mea a lakou i ike ai, a i ole haawi mai ia palapala, e hoopaa ia ia i ka hale paahao; a e hiki no i ka Lunakanawai ke hana e like me ke koi ana.

PAUKU 4 I ka hookolokolo ana mahope iho o ka hoopaa ana i ka mea hana hewa, ina aole he kumu e ole ai e laweia oia imua o ka Ahahookolokolo ma ka palapala hoakaka hewa, e like me ka olelo ma ka Apana elima o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina. E heluheluia kela palapala imua o ka lawehala ma ka Ahahookolokolo, a pau, alaila, e ninau aku ka Lunakanawai ia ia i kona ae mai, a i kona hoole mai ia hewa.

PAUKU 5. Ina he olelo ae ka ka mea i hoopiiia, alaila e kakau ke Kakauolelo ia mea, aole hoi e hoonohoia ke jure no ia hihia; aka, ina he olelo hoole ka ka mea i hoopiiia no na hewa a pau i oleloia iloko o ka palapala hoakaka hewa, alaila, e hoonohoia ke jure e like me ka olelo mahope nei. Ina ae ka lawehala i kekahi hewa i oleloia, a hoole i kekahi, alaila, ina noi aku ka mea hoopii pela, hiki no i ka Ahahookolokolo ke hooholo i ka olelo no na hewa i aeia, a haalele wale i ka hoopii no kekahi; a ina nonoi ka mea hoopii pela, hiki no ke hookolokolo no na hewa i hoole ia me ka olelo ole i na hewa i aeia. Ina ae mai ke pio, ua hana io no oia i na mea i oleloia ma ka palapala hoakaka hewa, a hoole nae i ka hewa o ia hana, alaila, aole hookolokolo jure, aka, e hookolokolo hoopaapaa no imua o na Lunakanawai no ke ano o ka pili ana o ke Kanawai.

PAUKU 6. Ma na Ahahookolokolo a pau no ka hihia ano karaime, e aeia ke pio ke hoohuahualau i na hoike, a me ka hoopaapaa, a me ke Kokua pono. Na ka hoopii e hoakaka i ka oiaio o ka hewa, a na ke pio e hoakaka i ka ole, e like hoi me ka hana ana i ka hoopii waiwai, a me ia no ka hoomaka ana, a me ka hoopau ana i ka olelo.

PAUKU 7. I na manawa a pau, ina aole loaa i ka mea i hoopiiia no ka hewa ka mea nana e kokua ia ia, e hiki no i ka Ahahookolokolo ke hoonoho i kokua nona noloko o ka poe i hookohuia i Loio imua o lakou, a nana no e kokua io ia ia ma ke ano pono me ka uku ole ia mai, a ina aole ae kekahi e kokua ia ia pela, hiki no ke hoopai no ka hoowahawaha i ka na Lunakanawai.

PAUKU 8. O ka olelo a ke jure. a i ole ia, o ka olelo a na Lunakanawai, oia ke kumu, a e like me ia olelo ana, pela e hooholo loa ai i ka olelo no ka hoopai ana, e like me ka olelo o ke Kanawai a ka hoopii i olelo ai ua haki, a loaa, ua hakiia no. Na ka Lúnakanawai e hoohólo. Hiki nae ke hoomanao i kumu e oki ai ka olelo hoopai, a hiki no hoi i ka Moi ke kala i ka hala, a hiki no hoi ke noi aku ina he kumu e oki ai ka hoopai.

PAUKU 9. Hiki no i kela a me keia Lunakanawai o ka Ahakakau e like me kona manao he pono ke hoopanee i ka hoopai i ka mea i hoohewaia no ka manawa kupono i ke aloha, ina nae i hoikeia mai ia ia he kumu no ia mea, aole nae e hana ma ke ano e poino ai kekahi mea e aku.

PAUKU 10. Aole e hoopaiia kekahi i ka make ina i hehena, a pupule paha, aole hoi ka wahine hapai, aole hoi e hoohewaia kekahi keiki e make mamua o kona hoike ana i ka manao hoomaopopo i ka pono a me ka hewa.

PAUKU 11. Ma keia Aupuni i na manawa a pau ina holo ka olelo, ua hana ke kanaka i ka hewa i ku i ka make, aole loa e holo ka olelo hoopai e make a hala na hora he kanahakumamaha mahope iho o ka olelo hoahewa, aole hoi e ko i ka make a hala na la he umikumamaha mahope iho o ka holo ana o ka olelo hoopai.

PAUKU 12. Na ka Ilamuku, a i ole ia, o kona Makai nui, a Hope e ae paha, e hoopai i ka make; penei, e li i ka mea i hoohewaia ma ka ai, a make loa ia, alaila, e hana i ke kupapau e like me ka olelo a ka Ahahookolokolo. Aole nae e hookoia ka make pela, a kau mua ka Moi i kona inoa ma ka palapala make me ka ike o ke Kuhina nui: aole hoi e hookoia ka make mahope iho o ko ka Moi kala ana i ka hala.

PAUKU 13. Ina holo ka olelo no kekahi hewa i uuku iho ka hoopai ana i ka make, alaila, na ka Peresidena o na Lunakanawai e hooholo i ka olelo hoopai e like me ka olelo o ke Kanawai, a e hana koke no e like me ka mea kupono, a mahope iho e hoike oia ma ka palapala a i ka Ilamuku, a i kekahi hope ona, a e lilo ia palapala i olelo kauoha ia ia e hoopaa i ke pio, a hoopai ma ke ano kupono.

PAUKU 14. Aia no i na Lunakanawai o kela Aha keia Aha ka mana a pau maluna o ka waiwai, a maluna o ka hewa, a maluna o na mea pili i ke Kanawai, a me na mea kau like, ka mana hoi i haawiia i ua mau Lunakanawai la pakahi a ma ko lakou keena iho, a pela no ma ia ano hookahi e hiki ai ia lakou ke hoopuka i pala-

pala kena, a i palapala kii i ka mea hoopii a me ka mea i hoopiiia, a me na hoike, a hiki no ia lakou ke hana i rula no lakou a me na olelo kena, hiki no ke hoopaa, a kuu aku, ke kaohi, a ke papa, a kauoha aku, a hiki no hoi ke hoonoho i Luna a haawi i kekahi hana na hai e like me ka mea ku i ka hana pololei.

HAAWINA 3.

NO NA HANA KUPONO I KA LUNAKANAWAI KE HANA MA KONA KEENA IHO.

PAUKU 1. E malama na Lunakanawai o na Ahahookolokolo kakau i hale hana, a e kapaia ko lakou wahi hana, keena. E hoakaka lakou i na hora hana, a me na rula no ka hana i pili i ko lakou Ahahookolokolo, aole nae e kue i ke Kanawai, kahi a lakou e noho ana i Lunakanawai. Hiki no ia lakou ke koiako aku i kanaka e hele ma ia mau rula, ma ka hai aku i ka nele, a me ka hoka, haalele hoopii, uku, paa, a i kekahi paha o ia mau mea. Hiki no ia lakou i ka wa noa o ka hana ke hoopuka i palapala hopu, i palapala kii, a i palapala kauoha i mea e koi ai i na aoao elua e hele imua o lakou a me na hoike kekahi, e like me ka lakou e hana'i i ke kau hookolokolo. Hiki no ia lakou ke hana ma ke keena ma na hihia waiwai a me ka hewa maoli, i kupono ke hana ka Ahahookolokolo Kaapuni, a me ka Ahakoikoi, a me ka Ahahookolokolo kiekie, i na hana a pau i haawiia ia lakou e keia Kanawai i ka Lunakanawai a i ka Luna paha.

PAUKU 2. Ma na hihia a pau i pili i ka hoopaa ana, a me ka hoahewa ana, a me ke kuai ana i kekahi moku, e hoomakaia ka hana ma ia mea maluna o ka palapala noi ma ke ano hoohewa, a haawiia i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo koikoi, a e hanaia e like me ka olelo a ka Peresidena o na Lunakanawai ana e olelo ai ma kona keena iho, hiki nae ke hoopii mai ka Peresidena a i ka poe hui o ia Aha. Hiki no i ua Peresidena nei ke hoonohonoho i jure e auhau i na dala i hoopohoia no ka hihia pu o kekahi mau moku, a no ke poho e ae o kai, a me na mea i hanaia malalo o ka malu o keia Aupuni, a hiki no hoi ke olelo i ka uku o na luina, a e hookolokolo no na mea i hanaia no ka waiwai a me ke kino. Ina e hana ia mea, e kii aku ka Peresidena o na Lunakanawai i na aoao elua e hele mai imua ona, alaila, e unuhi mai oia i jure noloko mai o ke jure no ka Mokupuni Oahu, a hiki no ke koi aku ia lakou e hele mai, e like loa no me ka hana ana i ke kau hookolokolo. E hooloheia ka na aoao a elua, a e laweia mai na hoike e like me ka hana ana i ke kau hookolokolo, a ina hoakaka ke jure i na mea i hanaia, a i ole, holo maoli paha ka olelo i ka Peresidena o na Lu-

nakanawai mahope iho o ka hooholo ana ma ke keena, alaila, e kauoha ka Lunakanawai i ke Kakauolelo e kope i ka olelo i hooholoia iloko o ka buke a ka Ahahookolokolo, a e hoopuka hoi i palapala ohi, e hiki nae ke hoopii hou.

Pauku 3. Ina make kekahi mea maloko o keia Aupuni, a waiho i palapala kauoha waiwai, ina he kanaka maoli, a haole i hookupaia paha, a mea kuleana hale, a mea aea wale paha, a maanei ka waiwai, a ma ka aina e paha; a i ole pela, ua make paha ma kahi e, a eia maanei ka waiwai malalo o ka malu o keia Aupuni, alaila, he mea pono i ke kanaka i hoakakaia i Hooko Kauoha, a i ole ia, kekahi kanaka i hoopomaikaiia i kela palapala, a i ke kanaka paha nana i malama i kela palapala kauoha, a i kekahi mea paha e hana ana ma ka inoa o kekahi o lakou, ke nonoi i ka Peresidena o na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo, a i ole ia, i kekahi Lunakanawai e ae o kekahi Ahakakau, ma ke keena e nonoi ai, i hooiaioia kela palapala kauoha waiwai, i kiiia hoi ka hoahanau pili loa i ka mea i make, a me na hoike kekahi.

Pauku 4. Pela no, ina make kauoha ole ke kanaka a he waiwai kona maloko o keia Aupuni, a makemake kekahi kanaka kupono, nana e hooponopono i ka waiwai hooilina, a pela no ina make ma ka aina e, a he waiwai kona maanei, pono ia ia e like me ka olelo mahope nei, ke palapala nonoi mai i ka Peresidena o ka Ahahookolokolo koikoi ma kona keena, a i ole ia, i kekahi Lunakanawai e ae o ka Ahakakau i haawiia mai nana e hooponopono ia.

Pauku 5. Ina kupono i kekahi kanaka ke malama i kekahi keiki malalo iho o na makahiki he umikumamaha, a me ka waiwai paha o ia keiki, pono ia ia ke palapala nonoi aku i ka Peresidena o na Lunakanawai koikoi ma kona keena, a i kekahi Lunakanawai e ae paha o ka Ahakakau: alaila, e kii aku ka Peresidena i ka hoahanau pili loa i ua keiki la, a ina he mea e akaka'i, e kii aku i na hoike kekahi, a ina pono i kona manao, hiki no ia ia ke hoolilo i ua kanaka la i makua hanai no ua keiki la; a hiki no hoi ke hoopau i kona noho ana, ke loaa ke kumu no ka hoopau. A ina noiia mai a hoakakaia ke kumu, hiki no ia ia mahope iho o ke kii ana, e hoonoho i makua hanai, ke maopopo ia ia ua hihia na keiki opiopio, a o ko lakou waiwai paha imua o na Ahahookolokolo kakau.

Pauku 6. Ina nonoi aku kekahi wahine kane make iloko o keia Aupuni, i ka Peresidena o na Lunakanawai koikoi ma kona keena, hiki no ia ia ke hookaawale ae, a e haawi aku na kekahi mea e e hookaawale ae i ko ka wahine haawina iloko o ka waiwai paa a me

ka waiwai lewa o ke kane, a nolaila, hiki no ke hoonoho i Luna no ia hana, a ina he mea ia e pono ai, hiki no ia ia ke kauoha aku e ana pono ia ka aina.

PAUKU 7. Na ua Peresidena nei ma kona keena, a nana wale no e mahele i na poho o na mea ku i ka mahele, a nana no e olelo i ka uku o na mea hoopakele waiwai, nana no e olelo iwaena o na mea poho a me ka mea kau inoa hoomalu, ke hele mai laua i o na la; a paa loa no kana olelo ke hoopii hou ole ia, a hiki no ia ia ke hooko i kana i ka haawi ana i palapala ohi, na ke Kakauolelo e hoopuka. Nolaila, hiki no ia ia ke koho i mea paewaewa ole, nana e huli e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o ke Kanawai hoonohonoho hana i haawiia i na Kuhina Alii; a nana no e hooiaio i na hana, a o kela palapala hooiaio, he hoike pono ia ma na Ahahookolokolo a pau i ku i ka hookolokolo ia mea.

PAUKU 8. Eia kekahi mau hana a ua Peresidena nei ma kona keena, o ka hookolokolo i na Bila kaulike, no ka hoakaka i ke kolohe, a no ka hoomaopopo i na hana e pono ai ka hoopii, a nana no e hooholo i ka Bila a i ka olelo paa paha, i ke kau like ana i na pono o na kanaka maloko o ka waiwai i olelo wale ia; nana no ka olelo no ka hooko ana i na palapala hoomoe ma ke ano Moraki, ina no ka waiwai paa, a waiwai lewa paha; nana no ka olelo no ke oki, ina aole olelo mua ia imua o kekahi Kiaaina; nana no e hoopau i na ino a hoalualu mai i ka lilio o ke Kanawai i pili i kekahi hihia, a e hoopalalaha aku, a e hoololi mai i ke ano o na Kanawai ke pili ia i ka hoopoino hewa i ke kanaka. E hiki nae ke hoopii hou, mai ka Peresidena a i ka Poehui. E hiki no i ka Peresidena ma ke ano kau like ke hoopau i ka pilikia o ka poe aie hiki ole ke hookaa, ina nae e haawi mai lakou ia ia i ko lakou waiwai no ka poe a lakou i aie ai, a nolaila, hiki ia ia ke hoonoho i mau Luna no ka nele i mea lawe i ka waiwai, a nana no ka olelo maluna o lakou, a me ka lakou hana, i mea e pomaikai pu ai na mea a pau i pili ia mea. A hiki no hoi ia ia, ina noi mai na kanaka loaa ole ka aie ia ia, a hoike mai i kumu pono no ia hana ke hai aku i ka pau waiwai o na mea hoao i ka hoopanee a hoalo, a pale aku i ka manawa uku i ka lakou aie. Nana no hoi e noonoo i na olelo noi a pau no ka hoopau i ka hui ana o ka Poehui, a me na olelo noi i palapala hoolaha ma ke ano hoike nele, a me na olelo hoopii no ka loaa mai i uku no ka malama ole i ka olelo o na Palapala sila nui.

PAUKU 9. Ma kela mau mea, a me kela mau nonoi ana a me kela mau hoopii, e lilo no i ua Peresidena nei na pono a pau i pili i ke kau like ana a ka Lunakanawai kau like e hana'i mamuli o ke Kanawai kaulana, aka, o kana mau rula a me na kauoha a me na olelo paa, hiki no i na Lunakanawai a pau i ko lakou hui ana ke

nana hou, a hoohuli, a hoopau, ma ka mooolelo i kakauia e nana ai lakou; a pela no na Lunakanawai e hana'i.

PAUKU 10. O na olelo noi a pau i oleloia ma kela mau Pauku ehiku, e hanaia ma ke ano bila e nonoi ana i ke kaulike, a ma ia bila e hoakaka'i ka mea hoopii i na hana, a me na mea, a me na manao a pau ana e hilinai ai i pono nona. Ma ia palapala ia e hui ai i na kanaka a pau i komo maoli iloko o ia hihia, a me na mea i pili mai. A pau i ka palapalaia, alaila, e hoohiki ka mea hoopii i ka oiaio o kana palapala noi, a e hoopili mai i ka hope o ia palapala i papa inoa o na hoike ana e hilinai ai.

PAUKU 11. Na ua Peresidena nei e hoakaka i na rula o kana hana ma kona keena, nana no e hoakaka i na hua e komo ai iloko o na palapala kii, a me na palapala e ae i kakauia ma kona keena, a me ka manawa e haawi ai i kekahi no ka olelo mai, a no ka hoopaapaa ana, a no ka hoohalahala, a nana no ka olelo no ka pili ana o na bila hoopea. Hiki no ia ia ke koho i mau mea paewaewa ole nana e olelo i ka oiaio o na mea i hanaia, a e hoonoho i Luna, a i mea nana e imi a e hana i keia mau mea e like me kona manao he pono, a e koho hoi i Luna nana e lawe i ka olelo a na hoike a hoomau.

PAUKU 12. I ka hooponopono waiwai ana o na mea make e haawi oia ia hana; penei e haawi ai oia ia lakou,

1. I ke kane a ka wahine i make.
2. I ka wahine a ke kane i make.
3. I na keiki i oo a ka mea i make.
4. I na kaikuaana a me na kaikaina a me na kaikunane a me na kaikuwahine o ka mea i make.
5. I na keiki a kekahi makua o ka mea i make.
6. I kekahi mea a ka mea make i aie ai ke nonoi mai oia e lilo ka hooponopono ia ia.

PAUKU 13. I ka hoonoho ana i kahu, e hoonoho oia ia lakou penei,

1. I ka makuakane o ke keiki.
2. I ka makuahine ke ole ka makuakane.
3. I kekahi makamaka kupono paewaewa ole, ke ole ka makuakane a me ka makuahine. Ina aole makua, aole hoi hoahanau kupono, alaila, o ka mea e no, o ke kane nae ka pono.

PAUKU 14. I na manawa a pau, e koi aku ua Peresidena nei e haawi mai na mea hooponopono waiwai hooilina i palapala hoopaa i mea e hiki ole ai ke lawe hewa i ka waiwai, a pela no na kahu, i mea e hiki ole ai ke hoomaunauna a me ka hana hewa ana i ka waiwai o kana hanai.

PAUKU 15. Aole loa e hoonohoia kekahi kanaka inu mau i ka rama, i mea hooponopono waiwai hooilina, aole hoi i kahu keiki.

PAUKU 16. Aole e hiki ke koi aku i ka mea hooko kauoha, aole hoi i ke kahu keiki i hoonohoia ma ka palapala kauoha e haawi mai i palapala hoopaa.

PAUKU 17. I na manawa a pau, na ua Peresidena nei e palapala a e hoakaka i ka loihi o ka manawa oiai e hoike aku ka hooko kauoha, a me ka hooponopono waiwai hooilina, i ka poe aie mai i ka mea make, a me ka poe i aieia'ku, aole hoi e hiki ke hoopii e uku laua i na aie, a hala na malama eono mahope iho o ka haawi ana i ka palapala hoolilo ia lakou, a e kauoha aku oia ma kona keena, e hoike mai lakou i papa waiwai, a i ole, e hoopai no no ka hoowahawaha.

PAUKU 18. E hiki no i na Lunakanawai ke koiako aku i na hookokauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina a me na kahu keiki e hana pono i ka lakou hana iho, a e koi aku no hoi ia lakou e hoike mai i ke ano o ka lakou hana ana. Ina i pono ole a kolohe maoli paha kekahi hookokauoha a ikeia mahope iho o ka haawi ana ia ia na palapala hoolilo, a ina i make paha, a haalele wale i kana hana a mahuka hewa kekahi hookokauoha, a hoike pono ia mai, alaila, hiki i ua Lunakanawai la e hoonoho hou i kanaka pono e ae, i ka mea hoi i noi mai, a ae mai paha ia hana, a nana no e hooponopono i na mea i koe; a e huiia me kana palapala hoolilo ka palapala kauoha a ka mea i make. A ina loaa ke kumu e like me ia, e hiki no ia ia ma kela ano hookahi ke kapae i ke kahu keiki i kauohaia, a hooliloia paha ma ka palapala hoolilo, a e hoonoho i kahu hou.

PAUKU 19. O ua Peresidena Lunakanawai nei, a me kona hoa o ka Ahakoikoi ina kii mai kekahi me ka hoohiki ma ka palapala, hiki no i kekahi o laua ma kona keena, ke hoopuka i palapala kuu kino, i mea e hiki ai ke huli i ka oiaio no ke kumu o kona hoopaaia, a hiki no ke kuu aku, a i ole ia, e lawe i ka palapala hoopaa na ke kanaka paahao, aole nae i ke kanaka i ku kona hoopai i ka make.

PAUKU 20. Ina noiia mai ka Peresidena ma kona keena, me ka hoike pono mai ia ia i ka hiki ole o ka hookolokolo pololei i kekahi hihia ma kau wahi imua o ka Ahakaapuni, hiki no ia ia ke kii aku i kela aoao, a nana i ke ano, a e lawe aku ia ia i kahi e e hookolokolo ai imua o ka Ahakaapuni okoa, a e kauoha aku e lawe ia na palapala no ia hihia i kela wahi.

PAUKU 21. Na ua mau Lunakanawai nei o ka Ahakoikoi e hoakaka, a e hoolaha aku i na rula e malamaia'i i ka hoopii ana, mai na Lunahoomalu ma Lahaina a me Honolulu mai a i na Ahakaapuni, a no ka hoopii ana i ka Ahakoikoi, mai na Aha malalo mai, a me na rula no ka lawe ana i na hihia i kahi e ma ka palapala kii Mooolelo, a me na palapala kuu kino, a me na rula no ka hoopii ana mai ka Ahakoikoi, a i ka Ahakiekie, a hiki no hoi ia lakou ke hoololi ae ia mau rula, a e hana hou paha e like me ko lakou manao, a e hooko koke no hoi ia mau rula, e like me ka hooko ana i na olelo e ae.

PAUKU 22. Ina ma ka palapala e nonoi mai ai kekahi kanaka i hoopiiia no ka hihia waiwai i ua mau Lunakanawai koikoi nei ma ko lakou keena paha, a ma kahi hui paha, i ka manawa hoomaha paha, i ka wa hookolokolo paha, hiki no ia lakou ke koiako aku i ka mea hoopii e haawi mai i palapala hoopaa no ka uku i na poho a pau no kana hoopii ana imua o ka Ahakaapuni, a o ka Ahakoikoi paha, a i ole, e nele oia e like me ka mea haalele hoopii.

PAUKU 23. Ina nonoi mai kekahi i ka Peresidena Lunakanawai ma ka palapala i hoohikiia, a hoakaka i kumu pono e kii aku ai i jure kaulike no ka hehena, a no ka haha ana i ke kino a hiki no hoi ia ia ke hana mamuli o ka olelo a ua jure la, e like me ka mea kupono i ka pololei, a me ka manao oiaio. Aole hoohalahala ia poe jure e like me ka mea i hoakakaia mahope nei no na jure e, aka, na ka Lunakanawai e koho e like me kona manao; hiki nae i kekahi aoao a me kekahi ke hoole, ina he kumu.

PAUKU 24. Ina hoopii kekahi no ka hookaa ole, a no ka ae ole a no ka hooko ole, pono ia ia ina he hihia waiwai, e hoakaka pu i na inoa o na mea hui ma ka palapala hoaie a me na mea kikoo, a me na mea hana i na bila kikoo, a me na mea kauoha, a me na mea hoolimalima waiwai paa, a me na mea hui ma ka olelo ae like, aka, aole manao e hoike ia'ku kela papa inoa i na mea a pau i pili. Ina e kii pono ia kekahi o na mea hui ma ke pale ana, e hiki no ke hooholoholo i ka olelo hoohewa ia poe hui a pau.

HAAWINA 4.

NO KA HOOKOLOKOLO JURE.

PAUKU 1. E halawai pu ke Kiaaina me ka mea i kohoia, a o ka Poeikohoia paha, ma na Mokupuni Oahu, o Maui, Hawaii, a me Kauai, i kela makahiki keia makahiki ma ko lakou mau Mokupuni iho. I ka Monede mua o ka malama mahope mai o ke kau ana o

keia Kanawai; e halawai pu no a e kakau iho i na papa inoa o na kanaka hookahi haneri, o ka poe e noho ana ma ko lakou mau Mokupuni iho, o na kanaka maoli no, a ua manaoia e kupono lakou i ka noho jure ana i ka Ahahookolokolo kupono i na kanaka Hawaii. E kau no ke Kiaaina a me ka mea i kohoia a o ka Poeikohoia paha i ko lakou mau inoa i kela papa inoa keia papa inoa, alaila, e hoounaia i ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo koikoi ma Honolulu; a nana no e kakau iho i na inoa o ia mau papa inoa ma na Apana liilii okoa a e waiho iloko o na pahu i hoomakaukauia e ua Kakauolelo la.

PAUKU 2. Iwakalua la a keu ae paha mamua o ka akoakoa ana o kekahi Ahahookolokolo kaapuni, a o ka Ahahookolokolo koikoi paha ma ka Mokupuni o Hawaii, a o Kauai paha, ina he mea hookolokolo iwaena o na kanaka maoli o Hawaii nei; a iwakalua la a keu ae paha mamua o ka akoakoa ana o kekahi Ahahookolokolo kaapuni, a o ka Ahahookolokolo koikoi i ka Mokupuni Oahu, a o Maui, ina he mea hookolokolo iwaena o na kanaka maoli o Hawaii nei; a he kanaka maoli paha ma kekahi aoao, a he haole paha ma kekahi aoao; na ke Kakauolelo imua o ke alo o ka Peresidena o ka Ahahookolokolo koikoi, a me ka Ilamuku nui o ko Hawaii nei Pae Aina, e unuhi ae oia noloko mai o ka pahu kupono i na inoa he kanakolukumamaono, a e kiiia ua poe la i poe jure hookolokolo kuleana waiwai no na Ahahookolokolo i oleloia maluna.

PAUKU 3. E halawai pu ke Kiaaina a me ka mea i kohoia, a o ka Poeikohoia paha ma ka Mokupuni Oahu, a o ke Kiaaina, a me ka mea i kohoia a o ka Poeikohoia paha ma ka Mokupuni o Maui; elua halawai ana i ka makahiki hookahi ma ko lakou mau Mokupuni iho, i ka Monede mua o ka malama mahope iho o ke kau ana o keia Kanawai ka hoomaka ana; a e kakau iho i na papa inoa o na inoa haole he kanalima, ka poe e noho ana ma ko lakou mau Mokupuni iho, he haole hoohiki a he haole hoohiki ole paha, i kupono hoi i ko lakou manao e noho jure ma na hihia i kupono ai ke jure haole, he haole ma na aoao elua, ma ka aoao hookahi paha i ka hookolokolo ana; aka, ina aole e loaa i ke Kiaaina a me ka mea i kohoia ma ka Mokupuni o Maui, na haole he kanalima kupono i ka noho jure; alaila, e kakau no i na inoa he kanaha (i panihakahaka no ka poe kanalima.) E kakauia na inoa o ke Kiaaina a me ka mea i kohoia a o ka Poeikohoia paha ma kela papa inoa keia papa inoa, a e hoouna i ke Kakauolelo i oleloia mamua, a nana no e kakau hou i na inoa o ia mau papa inoa ma na Apana pepa liilii, a e waiho aku iloko o na pahu kupono; okoa hoi keia, okoa no na inoa o ke jure maoli; na ia Kakauolelo, e malama no hoi ia.

PAUKU 4. Iwakalua la a keu ae paha mamua o ka halawai ana

o ka Ahahookolokolo kaapuni, a o ka Ahahookolokolo koikoi, ma Lahaina, a ma Honolulu paha, ina he mea hookolokolo iwaena o kekahi haole hoohiki a he haole hoohiki ole paha ma na aoao elua, a he kanaka maoli ma kekahi aoao, na ke Kakauolelo i olelo ia maluna e unuhi ae imua o ke alo o ka Peresidena o ka Ahahookolokolo koikoi, a me ka Ilamuku o ko Hawaii nei Pae Aina, noloko o ka pahu kupono; maloko olaila na inoa o na haole he kanakolukumamaono, e kiiia lakou i poe jure no ia Ahahookolokolo e like me ka olelo ma keia Apana (maluna ae nei.)

Pauku 5. Ina aole hiki i ka Peresidena, a o ka Ilamuku paha, ke noho mai a e unuhi ae i ka poe jure; e paniia ka hakahaka o ka Peresidena, e kekahi Lunakanawai e ae o ka Ahahookolokolo koikoi; a e paniia ka hakahaka o ka Ilamuku e ka Makai nui Oahu.

Pauku 6. Ma na Ahahookolokolo jure a pau, ina he haole ma kekahi aoao, a he kanaka maoli ma kekahi aoao, alaila, like a like, na kanaka maoli a me ka poe haole (he haole hoohiki a hoohiki ole paha,) e unuhi kikoola ia lakou, he haole, a he kanaka maoli noloko mai o na pahu i waihoia'i ka inoa o ka poe i kiiia e noho i poe jure ma kela Ahahookolokolo ana.

Pauku 7. Iwakalua la a keu ae paha mamua o ka la hookolokolo o ka Ahahookolokolo kaapuni, a o ka Ahahookolokolo koikoi, kahi i hookolokoloia'i kekahi haole hoohiki ole i hoopiiia no ke karaima; na ke Kakauolelo no ka Ahahookolokolo koikoi e palapala aku i ke Kanikela, a i kona hope paha i pili ai ua haole hoopii la, a e noi aku ia ia, e hoike mai oia iwaena o na la he umi i na inoa o na haole he kanakolukumamaono, i ae aku ke Aupuni o Hawaii nei, a lilo lakou i poe jure, a noloko mai o lakou e unuhi ae ka poe jure nana e hookolokolo i ka mea i hoopiiia.

Pauku 8. Ma ia hana ana, ma ka ae ana i ka Poeikohoia he poe jure: na ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo koikoi e hana ma ka aoao o ke Aupuni.

Pauku 9. A ina e hoole ke Kanikela a o kona hope paha a waiho paha aole e hoike mai i ka poe jure iloko o ia mau la he umi mahope o ka loaa ana ia ia ua palapala la; alaila, e lilo kona hoole ana a waiho ana paha, i hoike na ua Kanikela la a o kona hope paha i ka jure no ka hookolokolo ana i ka haole hihia waiwai, a e unuhiia noloko olaila ka jure nona e hookolokolo i ka mea i hoopiiia.

Pauku 10. A hoikeia ka papa inoa o na haole he kanakolukumamaono e ke Kanikela a e kona hope paha, a ae aku ua Kakauolelo la; alaila, e hoomaopopoia lakou e ua Kakauolelo la i ka Ila

moku o ko Hawaii Pae Aina, a nana no e kii aku ia lakou e hele mai i ka Ahahookolokolo i poe jure no ka hookolokolo ana i ka mea i hoopiiia.

PAUKU 11. O na kanaka Hawaii a pau a me na haole hoohiki, ina i hoopiiia lakou no kekahi karaima, e hookolokoloia no e ka poe jure i unuhiia e like me ka hookolokolo ana i ka hihia waiwai.

PAUKU 12. O kela mea keia mea i hoopiiia a i hookolokoloia no kekahi hewa pili me ka make; e aeia oia e hoole wale i kekahi mau mea i unuhiia i poe jure no ia hookolokolo ana. E hiki no ia ia ke hoole wale a umi ka hoole ana, a o ke oki no ia.

PAUKU 13. I na hookolokolo ana a pau no ka waiwai a no ka hewa ma ke jure mamuli o ke Kanawai, e hiki no i kela aoao i keia aoao ke hoole aku i kekahi mea i unuhiia i mea jure no ia hookolokolo ana, ma ka hoakaka ana i ke kumu o kona manao hoole, i ka Peresidena, a ia ia ka manao ua kupono ka noho ana o ka mea i hooleia i mea jure a me ka ole, a i ole ia, e haawi aku ka Lunakanawai ia mana i kekahi poe hoao ekolu no lakou ka manao, ua kupono ka noho ana o ua mea la i mea jure a me ka ole.

PAUKU 14. Ina paha he mea pohihihi a komo paha na mea kupono i kekahi hana akamai a noeau i ka hookolokolo ana ma ka Ahahookolokolo kaapuni a ma ka Ahahookolokolo koikoi, ina e noi mai kehahi aoao, aia i ka Peresidena, ke kuleana e kii aku ai i kela aoao e hele mai imua ona, a e hoike mai i ke kumu ke manao oia e hoole i ka holoi ana i na inoa o kekahi poe jure no ia hookolokolo ana, i puka mai na jure kupono. Ina aole hele mai ka mea i kiiia, a ina e hele mai ia, aole nae i hoike mai i ka manao kupono, a ina i manao ka Peresidena, oia ka mea ku i ka pono a me ka oiaio ma ke jure holoi inoa, hiki no ia ia ke kauoha iho e holoi i na inoa a loaa ke jure kupono ia mea.

PAUKU 15. Penei ka holoi ana i na inoa jure ku i kekahi hana Na ka Peresidena i oleloia maluna e hoomaopopo i ka manawa a me kau wahi e holoi ai i na inoa o ka poe jure, na ka mea nana ke noi ana i wahi jure holoi inoa, nana no e hoakaka aku i kela aoao e hele mai ia manawa a ma ia wahi hoi. Na ke Kakauolelo o ka Ahahookolokolo koikoi e kakau iho i ka manawa a ma kahi hoi i olelo mua ia i ka papa inoa o ka poe jure i haawiia ia ia no ka hookolokolo ana, a no ka hihia waiwai e like me keia. A hiki mai na aoao elua, a o laua maoli paha, a o ko laua mau pani hakahaka paha; alaila, ma ka aoao o ka mea hoopii e hoomaka ai, a e holoi no oia i kekahi inoa, a o kela aoao no hoi e holoi i kekahi inoa, pela e holoi kike ai, a koe iho na inoa he umikumamalua wale no ma ka

papa inoa, a o ia poe inoa i koe iho, oia ka poe jure e hookolokolo i keia mea hookahi no. Ina aole e hele mai kekahi aoao i ka manawa a i ka hale hoi i oleloia no ka holoi ana i na inoa jure, a ina aole oia e holoi i kekahi inoa e like me ka mea i oleloia maluna, na ke Kakauololo e holoi nona. A o ka poe jure i kohoia pela i kela aoao a i keia aoao, e kiiia no lakou e like me ka poe jure e ae, a e hoopaiia no ka hele ole mai; aole nae e pono ke hoole ia e kekahi aoao, no na kumu a pau.

Pauku 16. Na ka mea i noi aku e holoi jure e uku no keia hana, aole ia e komo iloko o ka bila dala lilo no ka hookolokolo ana.

Pauku 17. Ina e makemakeia ka poe jure no ka hookolokolo ana i kekahi mea ma ka Ahahookolokolo kiekie, na ke Kakauolelo o ia Ahahookolokolo e unuhi noloko ae o ka pahu i waihoia'i na inoa o na kanaka hookahi haneri i hoikeia ia ia i kela makahiki keia makahiki e ke Kuhina Kalaiaina i ka Monede mua o ka makahiki, iwakalua la a keu aku paha mamua ae o ka halawai ana o ka Ahahookolokolo i hookolokoloia ua mea la i kanakolukumamaono inoa: imua o ke alo o kekahi Lunakanawai o ia Ahahookolokolo a me ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina keia hana ana.

Na ka Ilamuku e kii aku i na kanaka he kanakolukumamaono i hoomaopopoia ko lakou inoa ia ia: i hele mai lakou i ka Ahahookolokolo kiekie e like me ka hana ana i na jure i na Ahahookolokolo koikoi a kaapuni paha.

Pauku 18. I ka hookolokolo ana i kekahi mea ma ka Ahahookolokolo kiekie, a ma ka Ahahookolokolo koikoi a kaapuni paha, a i manaoia e jure, na ke Kakauolelo o ia Ahahookolokolo e unuhi ae i ka poe jure he umikumamalua noloko ae o ka pahu i waihoia'i na inoa o ka poe i kiiia e hele mai i poe jure no ia hookolokolo ana; a ina hooleia kekahi o ia poe umikumamalua, alaila, e unuhi hou ae no noloko mai o ka pahu a o na pahu paha a loaa na mea he umikumamalua, e hoohikiia lakou i poe jure no ia hookolokolo ana.

Pauku 19. Ina aole hele mai ka poe jure i unuhiia a kiiia aole i lawa ka poe jure, alaila, na ka Lunakanawai e kauoha i ka Ilamuku a i kona panihakahaka paha e lawe mai i kekahi o ka poe e ku ana malaila, a e noho ana ma ia Mokupuni paha, a lawa ka poe jure.

Pauku 20. Na ka Ilamuku a o kona panihakahaka paha e kii aku i ka poe jure i oleloia a e hoihoi i ko lakou mau inoa i ka Ahahookolokolo. O kela mea keia mea i kiiia, ia manawa, e hele mai no a noho jure ke hookuu ole aku ka Lunakanawai ia ia, a ina e

hoole oia, aole e hele mai e pili ke Kanawai ia ia e like me ka poe jure i unuhi maoli ia a i kiiia e like me ka olelo mamua. E hiki no i keia poe jure ke hoole ia e like me ka poe jure e ae.

Pauku 21. Aole e hoemiia ka poe jure malalo ae o ka umikumamalua ma kekahi hookolokolo ana no ka hewa a no ka hihia waiwai; aka, ina e holo like ka manao o na mea eiwa o lakou, e hoike mai no, a oia manao e paa no e like ia me ka manao o lakou a pau, ka poe umikumamalua.

Pauku 22. Ina paha e hai mai ka poe jure i ka Ahahookolokolo a e hoakaka mai i ka like ole o ko lakou manao, aole i like ka manao o ka poe eiwa; aia i ka Peresidena o ia Aha ka hookuu ia poe jure, a i ole ia e hoihoi ia lakou e imi hou; aia i kona manao.

Pauku 23. O ka uku no na jure, a no na hoike hoi ke kiiia i hoike i kekahi Ahahookolokolo, hookahi dala no ia no ka la hookahi, i kona wa e noho mai ai, a o ka poe noho ma kahi e, aole ma ke kauwahi i hookolokolo ia'i, e loaa no ia ia na keneta elima no ka mile hookahi i kona hele ana a me kona hoi ana i kona wahi. Okoa ke dala hookahi, okoa keia mau keneta elima no ka mile hookahi. Aole e koiia kekahi hoike e hele i kahi hookolokolo ke hookaa e ole ia kona uku mile i ka wa i kiiia; a o ke jure hoi, e uku hou ia oia i hapalua hou iho me kona dala okoa no na la e noho ai oia a e hana maoli i ka oihana jure. O ka uku no ka poe hoike a me ka poe jure, e komo no i ka bila no na dala i lilo no ka hookolokolo ana; a na ka mea i ku i ka hewa e hookaa aku ia. Eia hoi keia, aole e manaoia ma keia Kanawai e loaa i na hoike ka uku no ka hoike ana i na hookolokolo no ka hewa.

OLELO PILI I O IA NEI.

Pauku 1. E kau no keia Kanawai a e lilo i Kanawai paa loa no keia Aupuni, ke hala na la he 30 mai ka la aku o ke pai ana maloko o ka Nupepa Polunesia, a me kekahi Nupepa e ae a ke Kuhina Kalaiaina e olelo ai. Ma na poo nae e pai ai. Mai ka la aku o ia pai ana, ua noa ka Mokuna 46 o na Kanawai i kauia ma Lahaina i ka la 5 o Mei, 1842, a ua komo hoi keia Kanawai ma kona hakahaka, a o keia wale no ke Kanawai no ka hookolokolo ma keia Aupuni, a o na palapala hookohu i na Lunakanawai i kakauia mamua, e noa no ia la, aole nae na palapala hookohu i na Lunakanawai kiekie.

PAUKU 2. Mahope o ke kau ana o keia Kanawai, o na hoopii a pau a me na mea puka, a me na hana, no ka waiwai paha no ka hewa paha ma ke Kanawai, ma ke kupono, a o na palapala hoopii e waiho wale ana, aole i hoopukaia ma na Ahahookolokolo i keia manawa e noho i keia Aupuni, e lilo no ia mau hana i na Ahahookolokolo e hoonohonohoia ana e keia Kanawai.

PAUKU 3. He mea pono i ke Kuhina Kalaiaina e pai i keia Kanawai i ka olelo Hawaii a i ka olelo Enelani, a e hoouna aku i poe kope o keia Kanawai i Maui i mea kuai aku i kanaka, a pela no i Hawaii a me Kauai, a e like ke kuai ana me ka ka Moi e olelo ai iloko o ka Ahakukakuka Malu; a o ke dala o ke kuai ana, no ka waihona dala ia o ke Aupuni. E haawi no hoi oia pakahi na kope i na Kuhina no ka lakou hana, a na na Lunakanawai a me na Luna o na Ahahookolokolo kakau ole; pakahi lakou i ka buke hookahi; a pau ka Oihana a kela Luna keia Luna, a o kela Lunakanawai keia Lunakanawai paha; alaila, e hoihoi hou aku oia i ua buke la a me na palapala e ae a pau o kana Oihana i kona Hope.

Ua hanaia a hooholoia ma ka Hale Ahaolelo ma Honolulu i keia la 7 o Sepatemaba, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

NA MEA I PAKUI HOU IA MAI.

NO KA AWA. — OLELO AE LIKE.

I ke Akoakoa ana o na Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ko Hawaii Pae Aina, hooholoia keia manao ae like.

1. Mai ka la aku o ka laha ana ae o keia Kanawai, e hookapuia, a ke hookapuia nei ke kanu wale ana, a me ka inu wale ana i ka awa ma na wahi a pau loa o keia Pae Aina. O ka mea hana kue i keia, he umi dala ka uku ke hoopakele ole ia oia ma ka olelo malalo.

2. Pono i ke Kuhina Kalaiaina, maloko ae o ke Kiaaina, ke haawi i palapala ae i ke kanu ana i ka awa ma ko lakou mau Mokupuni, i mea laau lapaau; penei,

Ma ka Mokupuni o Hawaii, hookahi mala wale no e aeia.

Ma ka Mokupuni o Maui, akahi mala wale no e aeia.

Ma ka Mokupuni Oahu, akahi mala wale no e aeia.

Ma ka Mokupuni o Kauai, akahi mala wale no e aeia.

Aole e oi aku ka nui o ka mala hookahi mamua o eono eka. O ka mea hooi i kona kanu ana mamua o keia, he haneri dala ka uku.

3. Mahope iho o ka la mua o Sepatemaba e hiki mai ana, e hookapu i ke kuai ana i ka awa ma na wahi a pau loa o keia Aupuni, o na mea loaa ka palapala ae i ke kuai ana, o lakou wale no ke kuai, e like me ka olelo malalo.

4. Pono i ke Kuhina Kalaiaina maloko ae o na Kiaaina ke haawi i palapala ae i ke kuai ana i ka awa, aole nae e oi aku mamua o na palapala eha, no ka Mokupuni hookahi, ma Hawaii nae, ina eono, pono no. Maloko o ka palapala e hoakaka i ka nui, a me ke ano o ke kuai ana; eia nae kekahi ano mau, aole e kuai i kekahi kanaka, ke lawe ole mai ke kanaka i ka palapala a ke Kahuna nona ia wahi, a me ka inoa pu o ke Kiaaina, a e hoakaka ia palapala i ke ano o ka mai, a me ka nui o ka awa e pono ai.

5. Pono i ke Kuhina Kalaiaina maloko ae o na Kiaaina o na Mokupuni, e haawi aku e like me ko lakou manao he pono ia mau palapala hoolilo no na Kahuna, aole e oi aku mamua o na Kahuna eha no ka Mokupuni hookahi, ma Hawaii nae, hiki no eono. A

pono i na mea mai ke hele i ua mau kahuna la, a na lakou mamuli o ka lakou palapala hoolilo e olelo e like me ko lakou manaoio, no ke kupono o ka awa ia mai, a ina palapala kekahi o lakou a kakau ke Kiaaina i kona inoa ma ke kua, alaila, hiki no i ka mea kuai awa ke kuai i ka mea nana ia palapala, a e like ka nui me ka olelo maloko. A ina aole palapala e like me ia, aole hiki ke kuai.

6. O ka awa a pau e ulu ana mahope iho o ka la mua o Dekemaba e hiki mai ana, a me ka awa e waiho ana ma ka hale, aohe mea pono ke kuai, o na mea i aeia wale no, a o ka poe mea awa e waiho ana ia wa, pono no ke haawi aku na na mea i acia e kuai, a hoihoi mai i ke dala i ka mea nana ka awa. E ukuia nae ka mea nana e kuai e like me ka olelo a ke Kiaaina maloko o ko palapala ae, a ina i kuai kekahi ma ke ano kue i keia, he umi dala ka uku.

7. O ka awa a pau loa i ikeia e ulu ana ma ke ano kue i keia Kanawai, hiki no i keia mea keia mea ke uhuki wale, a hiki no i na Lunakanawai a pau ke hooko i keia Kanawai maluna o ka mea i hewa.

Ua holo keia olelo ma ka Hale Ahaolelo i keia la 6 o Augate 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

KANAWAI NO NA MAHELE O KA MOKUPUNI OAHU.

I ka akoakoa ana o na'lii ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana, heluhelu ia ka palapala nonoi o na kanaka o Koolau "e hoololi i kekahi mau hua olelo maloko o ke Kanawai," ma ka Mokuna 3 no na kula ma "ka aoao 157 o ke Kanawai hou" a eia ka olelo i hooholoia, e hookaawalcia na Koolau, o Koolauloa ka Apana 5, o Koolaupoko Apana 6.

Eia hoi kekahi olelo i hooholoia no na Apana Auhau, aia ma ka aoao 126. E kaawale o Honolulu a me Ewa, a e hui o Ewa me Waianae, penei, 1 mai Kanau o Kapukaki, 2 Koolaupoko, 3 Koolauloa, 4 Waialua, 5 Ewa a me Waianae.

Hale Ahaolelo, Okatoba 12, 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

NO KA AUHAU OLE A ME KA HELE OLE I KA HANA.

Eia ka manao i hooholoia e na'lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana no ka Auhau a me ka poe hele ole i ka hana.

1. Ua kuuia ka poe koa a pau, aole uku i ke dala o ka makahiki, aole lakou e hele i ka poalua; i ka poalima o ko lakou mau Konohiki iho wale no e hele ai.

2. Ua kuuia na kamana, a me na olo papa, a me na kuihao, a me na luna puhiko, a me na paipalapala, a me na humukamaa, a me na tela, a me na kupa, a me na kalaiwaa, a me na kakauolelo o na hale kuai, aole loa lakou e hele iki i ka paahao ke hana mau lakou ma ka lakou hana iho. O ka poe ai aina nae e hele lakou i ka hana a na Konohiki.

3. O ka poe aialo, a me na aipuupuu e hele no lakou i ka hana o ka poalua o ke 'Lii, a hele no hoi i ka hana a na haku i ko lakou wa e olelo ai, aka, ekolu wale no la iloko o ka mahina e hele ai ka hana o ke 'Lii: aka, ina hemahema na'lii, e hiki no ia lakou ke hai i ka lunaauhau i ka inoa o na aipuupuu hele ole, a hele ole no.

4. Eia kekahi, o na Misionari a pau loa o na aoao elua, aole lakou e auhauia, aole hoi e auhauia ko lakou aipuupuu: aole e hele i ka hana, aole hoi e pili kekahi kaumaha o ke Aupuni maluna o lakou, aole nae e hoopakeleia na aipuupuu a ei aku mamua o na mea elua o ka Misionari hookahi, aole nae e pili keia i na kanaka o ka aina.

Hale Ahaolelo, Okatoba 12, 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

NO NA KULEANA AINA, A ME KA HOOLIMALIMA ANA, A ME KE KUAI ANA, A ME KA MAHELE ANA I KA AINA. — OLELO AE LIKE.

Eia na olelo i hooholoia e na'lii Ahaolelo a me ka Poeikohoia e na Makaainana.

1. Eia ko ka hoaaina kuleana iloko o ka aina, o kona mau loi no, a me na wahi e ae a pau ana i mahi ai ai nona iho; a ina manao oia e mahi hou aku ma kahi kaawale hiki no. He kuleana no hoi kona ma ke kula, ina he aina kula, a hiki no ia ia ke kii aku i mauu, a i pili nona iho, a i mea hoolimalima; a hiki no hoi ke kii aku i wahie, a i laau hale a me na mea e ae ma ke kuahiwi. Hiki no hoi ia ia ke hanai i kona lio, a me kona bipi, a me kona mau holoholona e ae, aole nae e nui loa, a aneane nele ke Konohiki. Aole

hiki ia ia ke hoolimalima e hanai i ko hai holoholona, a ae mua ke Konohiki, a me ke Kuhina Kalaiaina. alaila hiki. Hiki no hoi i ka hoaaina ke lawaia ma ke kai o ke Konohiki, a me na wahi e ae e like me ka olelo ma ke Kanawai.

2. Eia ko ke Konohiki kuleana. O kona koele iho no, a hiki no ia ia ke hana i kocle hou nona, a nona no hoi kekahi o ke kula, a me ka laau o ke kuahiwi, e like me ka olelo ma ke Kanawai; nana no hoi kana ia makai. a me ka poalima o na kanaka. Aole hiki ia ia ke hoolimalima i ke kula a pau loa. a nele ke Aupuni, aole hoi e nele ka hoaaina. Ina hoolimalima oia. e lohe no ka Poekukakuka. alu, a pono ia lakou, alaila. hoolimalima, a no ke Aupuni kekahi hapalua o ka uku. A hoolimalima pela. alaila, aole hiki i ka hoaaina ke kii aku i wahie a me ka laau, a me ka mauu, a me ka pili i mea hoolimalima nona, ke ae ole ka mea nona kahi; e hiki nae ia ia ke hanai i kana mau holoholona, aole ia e hooneleia ia mea, a me ke kii aku i mauu. a i wahie nona iho.

3. Eia ko ke Aupuni kuleana, o kona mau koele iho no, a hiki no ke hana i koele hou aku, a nona no kekahi o ke kula. a me ke kuahiwi, a nona no na kai kapu e like me ka olelo ma ke Kanawai; a i manao ke Aupuni e hoolimalima, e hoolimalima no, e lohe nae ke Konohiki, a na ke Konohiki kekahi hapalua o ka uku, a e nau no ke kuleana o na hoaaina, e like no me ka olelo maluna. Hiki no hoi i ke Aupuni ke lawe i ke kauwahi kaawale noloko o kona kuleana a haawi i mea e pono ai na kula ; i mea hoi e pono ai ka hoomana i ke Akua paha, e like no me ka olelo o ke Kanawai.

4. Ina makemake kekahi kanaka e lilo ia ia ma ke ano alodio kahi ana i mahi ai ai, a me kahi i pae ai kona lima, eia kana e hana'i, e nonoi eia i ke Kuhina Kalaiaina a no ke palapala, a holo ka olelo no ka uku ia laua me ke Kuhina Waiwai, alaila, e haawi nona ma ke ano alodio kela wahi, a e loaa ia ia ke palapala sila nui e like me ka olelo ma ke Kanawai Oia, Apana 1. Mokuna 7, Haawina 2, alaila, aole ia e hele hou i ka poalua, aole i ka po alima, ua hemo ia kaumaha: e lele nae oia i ka hana alanui, a me na hana e ae ke hoopilikia mai ke Aupuni. No ke Aupuni kekahi hapalua o ka uku, a no ke Konohiki kekahi hapalua.

5. Ina lilo aku kekahi aina i mahiia i ke kanaka ma ke ano alodio e like me ka olelo maluna, a koe ke kula o ia aina, a me na wahi waiho wale, alaila komo like o Aupuni, a me ke Konohiki iloko o ia kula, a me na wahi waiho wale.

6 Ina makemake ke kanaka aina ole e kuai i aina nona, eia kana e hana'i. E palapala aku oia i ke Kuhina Kalaiaina, a e imi oia i kahi kaawale, a e kuai no ia ia, e like no hoi ke ano o ke kuai ana me ka ka Poekukakukamalu e olelo ai, a no ke Aupuni keka-

hi hapalua o ka uku, a no ke Konohiki kekahi hapalua; aole nae e hiki ke kuai nui a hoonele loa i na hoaaina.

7. Ina makemake kekahi Konohiki e maheleia kona aina, i loaa ia ia kona kuleana ma ke ano alodio, alaila, e palapala aku oia ma ka pepa hoailona pai a i ke Kuhina Kalaiaina, a holo ka olelo iwaena o laua, alaila, e lohe ka Poekukakuka malu, a apono ke alii, alaila, e haawiia i kela Konohiki i palapala sila nui, e like me ka olelo ma ke Kanawai alua, Apana 1, Mokuna 7, Haawina 2.

8. Ina makemake ke Aupuni e maheleia kona kuleana ma ke kau wahi kaawale, i mahi ole ia, alaila, e olelo ke Kuhina Kalaiaina i ke Konohiki, a holo pono ia laua, ua pono no. Aka, ina aole i like ko laua manao, alaila, na ka Moi iloko o ka Poekukakuka malu e hooholo ai i ka olelo iwaena o laua. Aole nae e hiki ke hoonele i na hoaaina.

9. Eia kekahi, o na kanaka a pau i hemo i ka paahao, a hele ole i ka hana no ka loaa o ka aina ma ke ano alodio, aole lakou e pakele i ka uku i ke Kahukula i mea e pono ai na kamalii. E uku like lakou ke hiki aku i ka manawa e olelo ai ka Ahaolelo, a nolaila o ka poe kuai i ka aina ma ke ano alodio, a me ka poe i hoopakeleia i ka hana, aole pono ia lakou ke manao ua pono ka naaupo, a hoole i ka uku no na Kahukula. E hoomauia no na kula no na kamalii, a e kokua no kela kanaka keia kanaka i ka naauao, aole e hoopau ana ia mea.

Ua hanaia ma ka Hale Ahaolelo i ka la 7 o Novemaba, 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

NO NA HOLOHOLONA AEA.—OLELO AE LIKE.

I ka noonoo ana o na'lii a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ko Hawaii Pae Aina i na olelo noi he nui loa o na makaainana, no na holoholona hele hewa; eia na olelo i hooholoia,

1. Ina e komo hewa kekahi bipi, lio, miula, a hoki paha iloko o ka mahinaai, e ulu ana ka ai maloko; alaila, e uku ka mea holoholona i ka mea nona ka mahina ai i elima dala no kela holoholona keia holoholona i komo hewa; a ina i hoopauia na mea ulu e ka holoholona a hanaia kekahi mea e ae e poino ai, e uku hou aku no ka mea poino e like me ka nui o kona poino ana. Aka, ina ike ka lunakanawai i kekahi manawa ua pili kaumaha loa keia kanawai no ka nui o na holoholona i komo hewa, hiki no ia ia ke hoemi i ka uku.

2. Ina komo hewa ka holoholona a kekahi iloko o kahi mahi ole ia, alaila, e uku ka mea nana ia holoholona i ka mea aina e like me ke ano paha o ka lilo, a me ka hoolimalima ku pono o ka ai i hoopauia.

3. Ina kuu wale aku kekahi i ka holoholona o hai i paa, i mea e komo hewa aku ai oia i ka mahina ai. a i ole ia, ua hoowalewale paha i ka holoholona. me ka manao e hookomo hewa ia ia iloko o ka mahinaai, e uku mai oia a e haawi mai iloko o ka waihona waiwai o ke aupuni i hookahi haneri dala, a i ole ia e hoohanaia oia ma ke ano paahao, aole emi mai i na malama eono, aole hoi e oi aku i na makahiki elua.

Ua hooholoia ma ka Hale Ahaolelo i ka la 7 o Novemaba, 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

MANAO LIKE I HOOHOLOIA.

E hoololi hou i ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina, i hooholoia i ka la 27 o Aperila, M. H. 1846.

Pauku 1. I ka akoakoa ana o na'lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana, hooholoia keia manao ae like.

Mai ka la aku o ke pai ana i keia olelo iloko o ka Nupepa Polunesia, a iloko o kekahi Nupepa e ae a ke Kuhina Kalaiaina e olelo ai paha, e hoonoaia na olelo a pau iloko o ke Kanawai i hooholoia i ka la 27 o Aperila, 1846, i kapaia he Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina; na olelo wale no nae i pili ma ka olelo ana, a i ole ia, ma ke ano paha, i ke Kokualunakanawai o keia Aupuni. Ua noa no ia mau olelo, a hiki i ka manawa e koho houia'i ka luna e like me ia. E hiki nae i na Kuhina ke koho i ke kanaka Hawaii, a hooholo i ka olelo me ka ae mai nae o ka Moi, e haawi i kela kanaka i na hana, a me na mana, a me na pono, a me na pomaikai i haawiia ma kela Kanawai i ke Kokualunakanawai, ma kona ano ao i ka Moi, a ma kona ano hoopii, a ma kona ano pale aku ma na Ahahookolokolo maloko o keia Aupuni.

Pauku 2. Pono i na Lunakanawai koikoi e koho, a ina he kumu no ka hana pela i ko lakou manao, e hoopau i ka noho ana o ka hope Kokualunakanawai, no na Apana hookolokolo o na Mokupuni, na Apana hoi i oleloia maloko o ke Kanawai hoonohonoho

Oihana Lunakanawai, a e noho ia mau Hope Kokualunakanawai, a e hana ma na hihia waiwai, a me na hihia kolohe, ke hoopii ke Aupuni a ke hoopiiia ma na Apana kahi a lakou e noho ai, a hoonohoia ua mau Hope la, alaila, e hoohiki lakou e malama io i ke Kumukanawai, a e hana pololei hoi i na hana a pau a ke Kuhinakalaiaina e haawi ai ia lakou no na waihona o na Kuhina, a e malama hoi i na rula o ua Ahahookolokolo la no ka hoopii ana ma ko lakou wahi. E haawi pakahi lakou i palapala hoopaa i ka Lunakanawai nui o ua Ahahookolokolo koikoi la, no ka uku i hookahi tausani dala ke haawi ole lakou iloko o ka waihona dala o ke Aupuni i na dala a pau loa a me na uku i loaa ia lakou ma na Ahahookolokolo.

Pauku 3. Na ke Kuhinakalaiaina e olelo aku i ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, a e hookohu ka Moi i mea kakau kope no ko Hawaii Pae Aina, a e noho oia, a e malama i kona hale hana ma kahi o na'lii, a nana no e hana i na hana a pau i pili i ua kakau kope la, e like me ka olelo ma ka Haawina akahi, Mokuna elua, Apana elima o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina alii. E hoohiki ua kakau kope la e hana pololei i kana hana, a e haawi oia i ke Kuhinakalaiaina i palapala hoopaa no ke tausani dala hookahi, ke uku ole oia i ka poino o ka mea ana e hoopoino aku ai i kona molowa, a i kona lalau, a i kona kolohe paha i kana hana ana, a no ka haawi ana paha i palapala wahahee no kona huli ana, a no kona hoopilikia ana i kekahi kanaka paha, a hoopii kela kanaka nona. O ka uku no ke kakau kope ana, a no ke kakau ana i ka ae, ka mea i oleloia iloko o ka Haawina 4, o ka Mokuna 4, o ka Apana 3 oia Kanawai hoonohonoho oihana, no ka mea nana e kope kela uku, aole nae ka uku no ka hoailona pai, a e hoike mai oia i kela makahiki keia makahiki mamua o ka la 15 o Maraki, a i ke Kuhinakalaiaina i ka nui o ka uku i loaa ia ia, a me ka nui o kana hana, a e hoohiki oia i ka oiaio o ua palapala hoike la. Na ua mea kakau kope la e hana i na hana i oleloia iloko o ka Haawina 2, o ka Mokuna 2 o ka Apana 5 o ia Kanawai hoonohonoho oihana no ke kakau ana i na palapala kanoha; a pela no hoi oia e ukuia'i no ke kakau ana, e like hoi me ka olelo iloko o ke Kanawai. O ua kakau kope nei, e loaa ia ia ka pono a pau o ke kakau kope, a nana hoi e hana i na hana a pau i pili i ke kakau kope o ko Hawaii Pae Aina, e like me ka mea i oleloia iloko o ka Pauku 3, Mokuna 2, o ka Apana 5 o ia Kanawai hoonohonoho oihana. Aka, aole hiki ia ia ke koho, a hookohu, a ao aku i na kakau kope no na Mokupuni; aole hoi i na luna nana e lawe i na olelo hoike no na palapala i manaoia e kakau.

PAUKU 4. Na ke Kuhinakalaiaina e koho aku, a na na Kiaaina o Maui, Hawaii, a me Kauai, e hookohu no ko lakou mau Mokupuni iho i hookahi kanaka a keu paha, i kanaka Hawaii hoi, a kanaka pono, e lilo i kanaka kakau kope, i poe nana e kuihe i ka pepa kuai, a lawe i ka olelo hoike no na palapala i manaoia e kakau kope e like me ka olelo i oleloia ma ka Haawina 3, Mokuna 2 o ka Apana 5 o ia Kanawai hoonohonoho oihana, a e like no ka paa ana o ka lakou palapala hoakaka me na palapala o ka mea nui nana i kakau kope ma Honolulu. E like no ka uku ana no ia mau hana kakau kope a me ke kakau ana i na olelo hoike me ka uku i oleloia ma ke Kanawai; a no ka mea nana i kakau ia uku, no ka poe hoi i hookohuia mamuli o ka olelo o keia Pauku.

PAUKU 5. Na ke Kuhinakalaiaina e olelo aku i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu, a e hookohu ka Moi i Ilamuku, no ko Hawaii Pae Aina, a oia hoi ka Makai nui o ka Mokupuni o Oahu, a me ka Luna Makai no Honolulu, a nana no e hana i na hana i oleloia iloko o ka Mokuna 1, o ka Apana 5 o ke Kanawai hoonohonoho i na Oihana i haawiia i na Kuhina alii. O ke ano o ua Ilamuku la, a me kana hana, a me kona pono a me kona uku, ma kona ano Ilamuku, a ma kona ano Makai nui Oahu a ma kona Luna Makai no Honolulu e like loa no ia me ka mea i oleloia iloko o kela Mokuna. Aka, ma na wahi a pau loa maloko o ia Mokuna, i komo na hua Kokualunakanawai, e pili ana i na palapala hoopaa o ka Ilamuku, a o ka Luna Makai paha, a e pili ana paha i na palapala hoike o ia mau Luna, a me na olelo kuhikuhi, a me na olelo ao, a me na manao no lakou, e holoiia kela hua "Kokualunakanawai," a e komo ka hua Kuhinakalaiaina. A ma ia mau wahi a pau loa e lilo ka hana o ke Kokualunakanawai i ke Kuhinakalaiaina.

PAUKU 6. I ka noho ana o ke Kuhinakalaiaina ma na pono a me na mana, a me na hana a ke Kokualunakanawai ma ke ano poo o ka waihona no na Luna hooko malalo, a me ka poe malalo ole o na Lunakanawai, na mea i oleloia ma ka Mokuna 1, a me ka Mokuna 2 o ka Haawina 2 o ka Apana 5 o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina, i kona noho ana ma keia hana, e noho oia malalo o ka Moi, a e hoike aku ia ia, e like loa no me ka noho ana o ke Kokualunakanawai mamua, o ka palapala hookohu ka uku, ke hewa oia.

PAUKU 7. Mahope iho o ka laha ana aku o keia, aole e manaoia o ke Kokualunakanawai kekahi o na Luna hoona i na Kumukuleana aina, e like me ka Pauku 1 o ka Haawina 4 o ka Mokuna 7 o

ka Apana 1 o ke Kanawai i hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina, aka, e like me ke ana o na mea i oleloia malaila, e koho no ke Kuhinakalaiaina i Luna hou e pani i ka hakahaka o ua Kokualunakanawai la.

Ua hooholoia ma ka Hale Ahaolelo ma Honolulu i keia la 4 o Mei, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

OLELO AE LIKE E HOOULU AI I KA HOLO ANA MAI O NA MOKU OKOHOLA, A NO NA MEA E AE NO HOI.

Akahi. E hooholoia e na'lii a me ka Poeikohoia o ka Pae Aina o Hawaii i akoakoaia e kau Kanawai; i holo nui mai na moku okohola o kela Aupuni keia Aupuni, a ku ma na awa i aeia e komo ua poe moku la e na Kanawai i kauia, a e kauia mahope paha, he mau awa ku moku no na moku okohola, mai ka wa e hoolahaia ai keia Kanawai ma ka Nupepa Polunesia, aole e uku kekahi moku okohola i uku no ke ku ana, aole hoi no ke tona e like me ke Kanawai o keia manawa e pili ana i na moku okohola, ke ole lakou e hooi aku i na haneri dala elua kumukuai mua i oleloia ma ke Kanawai e kuai wale ai lakou me ka uku ole i ke dute no ka waiwai kahiki, ke ole hoi lakou e kuai i ka barani, i ka waina a me na mea e ae a pau e ona ai; aole loa e kuai ia mau mea, a ina e kuai, he mea ole ka pono o keia Kanawai.

Alua. E hooholoia hoi keia; mai ka la e hoolahaia'i keia Kanawai, e lilo ke awa o Kealake'kua ma ka Mokupuni o Hawaii i awa komo no na moku okohola, a holo hou aku mamuli o na Kanawai i kauia mamua no na awa e komo ai na moku okohola.

Akolu. E hooholoia hoi keia; e pono i ke Kuhina Waiwai ke uku aku noloko aku o ka Waihona dala i na dala i kauohaia e ka luna dute, i uku no ke pailota ia ia ka hana pailota ma ke awa o Honolulu, e like me ke Kanawai, i iwakaluakumamalima dala pakahi ka moku okohola i hookomo pono ia i ke awa o Honolulu a i hoopuka hou ia aku hoi; a e waiho aku i ke dala pakahi no ke kapuai o ke Kanawai pailota mamua no na moku okohola.

Aha. E hooholoia hoi keia; he pono i ke Kuhina Waiwai, a o kona kuleana no ia, e uku aku i na Pailota na lakou ka hana Pailota ma Lahaina, ma Hanalei, a ma Hilo, noloko aku o ka Waihona

dala i na dala i aeia e ka Poe Kalaiwaiwai; e waiho hoi i ka uku a lakou i lawe ai mamua, no ka hookomo ana i na moku okohola.

ALIMA. E hooholoia hoi keia; o ka olelo i hooholoia i ka la akolu o Aperila, 1846, no ka barani, a me ka waina, a me na mea ona e ae; penei ke ano, O na palapala ae aku i na moku okohola e kuai waiwai, aole i aeia lakou e kuai, aole hoi e hoopae i uka i na mea e ona ai, aka, ina e kuai ma ia mau mea, a e hoopae i uka paha, alaila, e lilo ia moku i moku kalepa, a e uku mai no i iwakalua keneta no ke tona hookahi, ma kahi ku moku ma Lahaina, ma kahi ku moku hoi mawaho o ke awa o Honolulu e like me ia maloko o ua awa la o Honolulu, a e uku no hoi no na mea e ae a pau e kupono ai na moku kalepa.

AONO. E hooholoia hoi keia, mai ka la e kauia keia Kanawai, o kekahi hapa o ka Mokuna elua o ka Apana mua o ke Kanawai e hoonohonoho i na Kuhina elima i hooholoia i ka la 27 o Aperila, 1846, i kapaia no ke kuai mauka nei e pili ana i na dala e uku ai i ke Kuhina Kalaiaina no na palapala ae i ke kuai, e hooloiia, a e mahuahua hoi; penei,

1. O na palapala ae i ke kuai kukaa i ka waiwai ma kekahi wahi o keia Aupuni, e ukuia no na dala he 75, aole i na dala 25 i oleloia mamua.

2. O na palapala ae i ke kuai kukaa ana i na mea ona, e uku mai no i na dala he 40, aole he 25 e like mamua.

3. O na palapala ae i ke kuai liilii i ka waiwai, e uku mai no i na dala he 40, aole i ka 25 e like mamua.

4. O na palapala ae i ka malama ana i na Hale Hotele, e uku mai no i na dala he 50, aole he 40 e like mamua.

5. O na palapala ae i ka malama ana i na Hale Ahaaina a me na Hale Hookipa, e uku mai i na dala he 40, aole i ka 25 e like mamua.

6. O na palapala ae i ka malama ana i na papa Biliode, e uku no i na dala 50, aole i na dala 25 e like mamua.

7. O na palapala ae i ka malama ana i ka Hale Maika maloko o kekahi kulanakauhale, e uku mai no i na dala he 50, aole he 25 e like mamua.

8. O na palapala ae i ke kukala waiwai i ke kulanakauhale o Honolulu, e uku mai no i na dala 1,000, aole i na dala 500 e like mamua.

Aole e pili keia Kanawai i kekahi palapala ae i haawiia mamua, e paa no na palapala mamua a pau ka manawa i oleloia iloko.

AHIKU. E hooholoia hoi keia, ua haawiia i ka Luna dute ke kuleana e ohi ma ka la mua o Iulai, o kela makahiki keia makahiki ma ka lima o ka poe nona ka moku apulu, na dala kupono ma ke Kanawai; koe nae keia, aole e ukuia mai, ina paha e wawahiia i na malama eha mai ka manawa e komo ai ia iloko o ke awa.

AWALU. E hooholoia hoi keia; mai ka wa e kauia ai keia Kanawai, aole e haawiia ka palapala holo e kekahi Luna dute i kekahi moku kahiki ma kekahi awa o keia Aupuni, kahi e noho ai ke Kanikele, Hope Kanikele, Luna kuai, a me Hope Luna kuai o ke Aupuni kahi i holo mai ai ua moku la, a hoike e aku mamua ke Kapena a o ke alii moku paha i ua Luna dute la i ka pepa me ka sila o ua Oihana Kanikele la, e hoakaka ana, ua pau na uku pono a pau o kana Oihana i ka hookaaia, aole hoi oia i ike i ka mea e holo koke ole ai ua moku la. A ma na awa e noho ole ai ke Kanikele, Hope Kanikele, Luna kuai a me Hope Luna kuai e imi no ka Luna dute o ia wahi a maopopo, na pau loa na uku kupono o ua moku la i ka hookaaia; alaila, e haawi oia i ka palapala holo.

AIWA. E hooholoia hoi keia, o ka poe i oleloia maluna; mai ka la aku o ka hoolaha ana e kauia'i keia Kanawai e like me ka mea i oleloia maluna, a o kela Pauku keia Pauku o keia mau Pauku, e paa ia e like me kona ano, a he mea ia e hooponopono ai i na Kanawai o keia Aupuni i kauia mamua, a e pani no ia i ka hakahaka o na Kanawai i kue ke ano ma keia mau Kanawai hou, a e lilo ke Kanawai kahiko i mea ole ke kue i ke Kanawai hou.

Hanaia a hooholoia i ka Hale Ahaolelo ma Honolulu i keia la 15 o Iune, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI NO KE KULEANA AINA O NA KANAKA O NA AINA E.

No ka mea, ua oi aku ka waiwai paa iloko o na Kulanakauhale o keia Aupuni no ka lawe ana mai o na haole i ko lakou dala, a me ka lakou hana ana maanei, a no ka mea hoi, ua makemake ka Poe Ahaolelo o ka Moi, e haawi aku ia poe haole i na pono a me na pomaikai a pau e hiki ai me ka poino ole o na kanaka maoli, nolaila,

I ka halawai ana o na'lii, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o keia Pae Aina, noonoo lakou i kela mau olelo maloko o ka Pauku 4 Haawina 1, Mokuna 5, Apana 1, Kanawai 2, o Kamehameha III, "Aole loaa ia lakou no lakou ponoi ma ke ano alodio kekahi aina

iki," a i ko lakou noonoo ana hooholo lakou i ka manao, aole e hoopiliia kela olelo i na kuleana nui malalo iho o ke ano alodio iloko o ka aina, ina no ka lahui e keia kuleana i keia manawa, aka, e hiki no ia haole ke lawe i palapala sila nui no ua aina la ma ke ano alodio, e like loa no me ke kanaka maoli, e noho nae oia ma na mea pili i ua aina la malalo o ka malu o ke Aupuni Hawaii wale no, a e uku mai no hoi oia i ko ke Aupuni e like me ka olelo a ka Poe Kukakuka Malu.

Aka, aole loa e hiki ke hoolilo i keia olelo i mea e pono ai ko ka haole kuai ana'ku i ka aina ma ke ano alodio i kekahi mea e ae, i ke kanaka Hawaii wale no; aole hoi e hiki ke hoolilo i keia olelo i mea e paa ai ka aina e na hooilina lahui e ma ke ano kue i na Kanawai a na'lii a me ka Poeikohoia e na makaainana o Hawaii nei i kau ai mamua.

Ua hooholoia ma ka Hale Ahaolelo ma Honolulu, Iune 28, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

KANAWAI I HOOHOLOIA I MEA E PANI AI NA HAKAHAKA IWAENA O KA "POE HOONA KUMU KULEANA AINA"

PAUKU 1. Ina paha e haule kekahi o ka Poe hoona kumu kuleana aina, a hakahaka no ka haalele, a no ka lawe ana, a no ka make paha o kekahi o lakou, alaila, hiki i ka Moi ma ka Ahakukakuka Malu ke pani ia hakahaka; ma ke koho ana i ka mea hou.

PAUKU 2. O kela mea keia mea i kohoia e komo iloko o ua poe la, i kona wa e ae ai i ka hana, mamua nae o ka hoomaka ana i ka hana iloko o ia poe, e hoohiki oia a e kakau i kona inoa ma ka olelo hoohiki i oleloia no ua poe Luna la ma ke Kanawai nana lakou i hoonohonoho ai.

PAUKU 3. Ina paha e hoopii pono kekahi no kona manao, ua hana ino ia oia no ka apuka ohumu ino, hana hewa, a me ka paewaewa nui paha o kekahi o ia poe, e hiki i ka Moi ma ka Ahakukakuka Malu ke koho i mau Luna ekolu nana e hookolokolo a e imi i ka oiaio, a e hoakaka mai ma ka palapala no ka oiaio a me ka oiaio ole o ka hewa i hoopiiia, a ina e maopopo i na Lunahookolokolo a i ka nui paha o lakou, ua pili ka apuka a o ka ohumu ino paha a o ka paewaewa nui paha e like me ka hoopii ana mai, e hoopau koke ia ua mea i hewa la, aka, mamua o ko lakou hoomaka ana i ka hookolokolo e hoohiki na Luna ekolu imua o kekahi Lunakanawai kakau, a e ninaninau, a e hookolokolo pono i ua hoo-

pii la me ka oiaio, a e hoakaka mai no ia e like me ka oiaio e hoikeia imua o lakou. No keia hookolokolo ana, e hiki ia lakou ke kii aku i na hoike, a e koi aku i ka hele mai, e hoohiki ia lakou, a e imi aku i na mea ikea e ae e puka mai ai ka oiaio e like me na Ahahookolokolo e ae a pau o keia Aupuni.

Hooholoia e ka Poe Alii Ahaolelo a me na mea i Kohoia, i keia la 17 o Augate, 1847, ma ka Hale Ahaolelo, Honolulu.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

KANAWAI NO KA POE LUNA HOONA KULEANA AINA.

No ka mea, e like me ka olelo o ke Kanawai, e pau ana ka hana a ka Poe Hoona Kuleana aina, i ka la 14 o Feberuari M. H. 1848, a no ka mea, he pono ke hooloihiia ko lakou manao mailaila aku i hiki ia lakou ke hoohelo maikai ka lakou hana; nolaila,

Ua hooholoia e na Lii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia e na Makaainana, i ko lakou Ahaolelo ana; penei, E hooloihiia ka manawa o ka Poe Hoona Kuleana i hookahi makahiki hou aku mai ka la 14 o Feberuari M. H. 1848, i hiki ia lakou ke ninaninau i na hoike, a me ka imi, a me ka hooponopono, a me ka hoohelo i na Kuleana aina i hoikeia mai ia lakou, a e hoikeia mai paha mai keia la aku a hiki i ka la 14 o Feberuari, M. H. 1848. E mau no keia hana, a ka Poe Hoona Kuleana a hiki i ka la 14 o Feberuari M. H. 1849. Aka hoi, aole e hiki ke hoololi i kekahi olelo o keia Kanawai, i kumu e hiki ai i ua Poe Hoona Kuleana la ke lawe mai, a ke hooponopono i kekahi Kuleana ke hoikeia mai imua o lakou mahope aku o ka la 14 o Feberuari, M. H. 1848.

Hanaia a hooholoia ma ka Hale Ahaolelo, i keia la 26 o Augate, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

NA RULA OIHANA I AEIA E KA POE HOONA KULEANA AINA, I KUMU NO KA HOOHOLO ANA I NA KULEANA KE HOOPUKAIA IMUA O LAKOU.

I ka lanakila ana o Kamehameha I., maluna o keia Pae Aina, hoomahui oia i kona poe mua, a okioki i ka aina, a mahele i na'lii kaua, koe nae ia ia kekahi, no kona poe kanaka ponoi, a me ka poe pili ia ia i noho, a mahi paha. Mahele hou iho la kela alii i kona mau aina iho, a haawi aku la i na kaukau alii, a me ka poe koikoi,

a na lakou i mahele hou, a elua, a ekolu mahele hou ana paha, a lilo i kekahi, a nana aku i kekahi mea hou, a nolaila, eha, a elima, a eono paha mea, mai ke Alii mai a hiki i ka lopa malalo. Ua manaoia he Kuleana ko keia poe a pau iloko o ka aina, a iloko o ka waiwai paha o ka aina. Aole i hoakaka loa ia ko kela mea, a me ko keia mea, aka, ua akaka loa i na kanaka a pau he Kuleana ko lakou a pau.

O kekahi ano o keia mau Kuleana, ua like me ko Europa i ka wa kahiko, aka, aole no ka noho koa ana wale no keia mau pono; no ka mea, aole i koi nui mai ka Hakuaina i ka hoaaina e hele i ke kaua, eia kana i kii nui ai, o ka waiwai o ka aina, a i ka hana maoli paha. Aole i kii pinepine ka poe hoaaina malalo e hele i ke kaua. Ua manaoia he mea pono i ka poe mea aina a pau loa, na Konohiki, a me na Hakuaina, a me na hoaaina, a me na lopa. ke hookupu. a hookupu io no lakou i ke Alii no ka aina, a auhau mai oia ia lakou e like me kona manao, a hana no lakou i kana hana: a kauoha mai i na mea a pau loa e hana, mai ka poe kiekie, a i ka poe haahaa me ka manao ole i ko lakou Alii ana. Aole lakou i haawi aku i ka auhau o ka makahiki wale no; kupono no ia lakou ke haawi aku i kekahi waiwai e aku o ka aina, a haawi io no lakou. Ua aie hoi lakou a pau i ke Alii, i ke aloha, a me ka lokomaikai.

Ua haawi io ia keia mau mea a pau loa, aole na na kanaka maoli wale no i haawi, o na haole no kekahi, ka poe i loaa ka aina na Kamehameha I, a na Kamehameha II; a nui loa oia poe e ola nei i keia manawa. Ina hoole ke kanaka i kekahi o keia mau mea, he hewa pono ia e hemo ai ka aina; pela ka manao.

Nolaila, ua akaka loa. aole loa he Kuleana ia manawa ma ke ano Alodio; aole ma ka manao, aole hoi ma ka hana ana. Ua nui loa na hoike no ia mea e ola ana i keia manawa. Aka, ina i nele i ka hoike maoli i keia wa, alaila, maopopo loa ka manao o na aoao a elua, ma ke kuikahi i hanaia, i ka makahiki 1836 i hanaia iwaena o keia Aupuni, a me Lo. Edward Russel ma ka aoao o Beritania, no ka mea, ua oleloia maloko olaila, "O ka lepo malalo iho i kukuluia i na hale, no ke Alii ia."

O na pono a pau i pili i ke Alii maluna o na Konohiki nui, a me na mea malalo o lakou, oia na pono o na Konohiki nui maluna o na hoaaina o lakou, a me na lopa a pau i noho i ko lakou aina. Nolaila, me he poe hui la lakou, a pili ka aina ia lakou a pau. He ano alodio ko ke Alii Kuleana, a he noho hale ko ke Alii Konohiki. A i ka wa i haawi ai ko ke Alii Konohiki i ka aina i ke Konohiki hou, alaila, ua like ka pili ana o ke Konohiki hou i ke Konohiki mua, me ko ke Konohiki mua pili ana i ke Alii, nolaila kapa aku ke Konohiki hope i ke Konohiki mua "ke Alii."

Hiki no i ka mea maluna ke lawe i ka aina o ka mea malalo ona, aka, aole i manaoia he mea ku i ka pono a me ka pololei ke hana pela, ke loaa ole ke kumu; aole hoi i hana pinepine ia pela i ka wa e ola ana ka haku, a make ia, alaila, hoonoho pinepineia ke Konohiki hou, me ka manao ole i ke Kuleana o na hooilina, a me na hoailona; no ka mea, ua manaoia na makamaka hou.

Pela ke ano o ka noho ana, a me ia ke ano o na Kuleana aina i ka makahiki 1839 i ka wa i kauia'i ke Kanawai hoomalu i ke kino a me ka waiwai o kanaka. Penei na hua, "Ua hoomaluia ke kino o na kanaka a pau, a me ko lakou aina, a me ko lakou waiwai a pau." E nana i ke Kumukanawai aoao elua.

Ma ka Pauku 6, o ka Mokuna 3 o na Kanawai kahiko, ma ka aoao 25, ua hoakakaia kekahi ano o ka hoomalu ana i ka aina. Ua oleloia malaila, "Aole hoi na hakuaina e pai wale i kona mau hoaaina." Ua hoakakaia mai no hoi ka hewa kupono ke pai; a hooiaio no hoi ia Kanawai i na mea i oleloia maluna no ka waiwai o ke Alii iloko o na aina a pau. Koi mai ka Pauku 3 o ia Kanawai i na hoaaina a pau, o kela haku keia haku e hana i 36 la ma ka makahiki no ke Alii; a nolaila ua akaka, aole haku i loaa ke Kuleana aina ma ke ano alodio, aia no ia i ke Alii.

Nolaila, he mea kupono maoli, a he mea pololei no hoi i ka haawi ana o ke Alii i ke Kuleana alodio, ke haawi i ke Konohiki maluna, oia hoi ka mea i loaa mua ka aina na ke Alii mai, no ka mea, i ka hana ana pela, aole i hana ino ia na Konohiki, a me na hoaaina malalo ona; ua hoomaluia lakou e ke Kanawai, e like me ka wa mamua. He mea akaka loa hoi ka hiki ole i ke Alii ke haawi aku i ke Kuleana alodio ia hai, no ka mea, ina pela, ua nele ke Konohiki mua. Aka, ina loaa i ke Konohiki mua kona aina ma ke ano alodio, ma ke kuai, a ma ka haawi wale o ke Alii, ua mau no ke Kuleana o na hoaaina, a me na lopa; no ka mea, aole nele kekahi mea e ae no ka hoolilo ana o ka Moi i kona iho Nolaila, o ke Konohiki i kuai me ke Alii a loaa kona aina ma ke ano alodio, ua hiki ole ia ia ke pai i ka poe malalo ona, e like me ka hiki ole i ke Alii i keia manawa ke pai i ke Konohiki.

Ua maopopo keia i ka nana ana i ke kumu o ka pono, a ua akaka no hoi ma ke Kanawai 1839, i hoomalu pu i na hoaaina me na Hakuaina.

Ma kela Kanawai, ekolu mea i hoakakaia ko lakou Kuleana iloko o ka aina, o ke Alii, (o ke Aupuni hoi ia) a o na Konohiki, a me na hoaaina. Ma ka Pauku 9 o ka Mokuna 5 o ia Kanawai, ua papa maoli na Konohiki i ai aina i ke Alii, aole e hoonoho i Konohiki hou malalo o lakou, a maluna aku o na hoaaina. Nolaila, ina ee kekahi Hakuaina maluna o keia Kanawai, ua mahele oia i kona Kuleana iho, aole e hiki ia ia ke hoemi i ke Kuleana o ke Alii, a me ke Aupuni, aole hoi i ke Kuleana o na hoaaina.

Ua akaka loa hoi, ekolu wale no mea Kuleana ma ka aina hookahi; 1, o ke Aupuni; 2, o na Konohiki; 3, o na hoaaina; a nolaila he mea nui ka hoakaka i ka nui o ko kekahi Kuleana, a me kekahi. Aole kakou e nele i na hoike no keia mea, a he mea ia e pomaikai ai. Eia nae ka mea i oi aku ka pohihihi mamua o na mea e ae o ka poe mea Kuleana aina. O ka poe i hoike mai, he poe hoike pono. Ua nui loa ka poe i hoike wale mai, a ua nui ko lakou ano, he poe elemakule kekahi poe, a ua ike maopopo lakou i na aoao kahiko o keia aina, he poe Konohiki kekahi, a he poe hoaaina kekahi. Aole kuee kekahi hoike i kekahi, ua ku like no ma na mea nui a pau. O kekahi poe Konohiki haole malalo o Kamehameha II, a me Kamehameha III, ua akaka loa ka lakou olelo hoike no ke Kuleana oiaio o ke Alii. I ka hoolohe ana i ka na hoike ua haawiia i ka wa kahiko i ke Kuleana nui i ke Alii, a oi aku kona mamua o ka pono io, a hoemiia ko ka hoaaina a poino oia. Ina oluolu wale ke Alii i ka haawi maoli aku i na hoaaina i kekahi pono i pili ia ia mamua, he pono no ia ia ke hana pela. A ina haawi ke Alii i ka hapakolu i ke Konohiki, a he hapakolu i ka hoaaina, a koe ia ia kekahi hapakolu: ina pela, aole ia e hoopoino aku i kekahi mea e ae, ia ia iho wale no, pela ka manao o ka poe hoike a pau. A i ko lakou hai ana ia manao, ua hai lakou i ka mea e pono ai lakou. Ina hookoia kela manao, e hiki no ina he aina i ka lima o ke Konohiki, a e noho ana na hoaaina, a ina like wale no ka aina a pau, hiki no ke mahele maoli i ekolu apana like, a e haawi i ke Konohiki i palapala alodio no kona apana, a pela no ko ka hoaaina, a koe hoi kekahi palapala i ke Alii i waiwai no ke Aupuni.

Mahope mai o ka makahiki 1839, ua loaa paha i kekahi mau mea ke Kuleana aina ma ke ano alodio, no ke kuai paha, no ka haawi wale ia'ku paha? Ina aole hoike no ia Kuleana, aole hiki ke aeia'ku, no ka mea, mamua aia no i ke Alii wale no ke Kuleana alodio, a ia ia wale no ka aina a pau, nolaila, e manaoia nona no i keia wa, ina aole hoole ia e na hoike. A ina ua noho ke kanaka ma ka aina a loihi loa; aole e maopopo ka nele ana o ke Alii, he Kuleana nae ko ke Konohiki, a o ka hoaaina paha kekahi.

Ua pili maopopo keia mau kumu manao, a me keia mau olelo i na poko, a me na ahupuaa, a me na ili a me na mea nana i ai. Aka, okoa loa na aina mahi, okoa loa na pahale. Aole i haawi ke Alii i kahua hale i na haku, i mea a haawi hou aku ai e like me ka haawi ana i ka aina. Nolaila, ua akaka, elua mea Kuleana iloko o na pahale, o ke Alii, a me ka mea nana e noho, aole ke kolu. Aka, ekolu no ma kauwahi; penei, Ina haawi maoli aku ke Alii i kahua hale no ke kanaka nona iho, a mahope, na ua mea la i hoolimalima, a hoolilo aku paha ia hai, no ka manao loaa paha, aole paha. Eia kekahi, ina he pahale nui maloko o ka aina maoli ma-

mua, a i keia manawa, ua lilo ka pahale i ka mea Kuleana ole iloko o ka aina, ma ka pahale wale no kona Kuleana. Ua manaoia ua pili kela pahale i ka aina i keia manawa, penei nae ke ano o ka pili ana, e uku makahiki aku ka mea pa i ka Hakuaina.

Ua maopopo ka pono o keia no ke ano o ka noho ana i ka wa kahiko, a ua maopopo no hoi no na hua hope o ka Pauku 7, o ka Mokuna 3, o na Kanawai kahiko; penei, "Aka, o na pahale i like me na pa aina, pono no e kokua ka mea pa, i ka mea nona ka aina i ka auhau o ka makahiki."

Ua akaka loa keia mau kumu manao, a me keia mau mea i oleloia, a hiki ole ke hoole, aka, ua nui wale na hihia, a hiki loa mai i keia manawa. Eia ke kumu nui no ia mau hihia, ua nui na mea Kuleana iloko o ka aina hookahi, a manao kela mea keia mea o lakou ua nui kona Kuleana iho. Ia hihia ana, eia ka mea i hana pinepineia, o na haku, a me na mea koikoi, o lakou ka i hookaumaha i ka poe nawaliwali. Aohe paha mea o ka poe kiekie i keakea ole i ka poe malalo i kekahi manawa. Aole i malu na Konohiki liilii, a me na hoaaina i ke Kanawai 1839, aole hiki i ke Kanawai o 1840. Ua pili no ke Kanawai i na mea a pau, i ka poe kiekie, a me ka poe haahaa, aka, he mea kue loa i ka aoao kahiko ke hoopai i ka mea kiekie i mea hoomalu i ka poe haahaa, a pilikia ka poe haahaa i kekahi manawa, a nolaila, ua manaoia he mea pono e kau hou i Kanawai, i mea e hiki ai ke hoakaka i na Kuleana aina, a i Kanawai hoomalu hoi ia mau Kuleana ke ikeia. Nolaila, i hoonohoia'i na Lunahoona i na Kumukuleana aina.

O na Lunahooko, ina hooholo lakou i ka olelo, ua lilo kela olelo a lakou i hooholo ai i olelo ao na ke Alii, ka mea nana i haawi ia lakou i kela hana, i mea e hiki ai lakou ke hooponopono i na Kuleana mamua a pau ma ke ano pololei loa, a ina pono io, hiki no ia lakou ke hoolilo loa aku i ke Kuleana aina i pili ia ia ma kona ano Alii.

O ka mana a pau o ke Alii, e hooko i na Kuleana aina oiaio o na kanaka, i keia manawa ua lilo i na Lunahoona.

Pehea hoi ke ano a me ka nui o ia mana o ke Alii i haawi mai ai i na Luna? Ua haawi mai oia i kona waiwai maoli iloko o ka aina ma kona ano kanaka, aole i haawi mai i kona Kuleana Alii, iloko o ka aina.

Eia kona Kuleana Alii iloko o ka aina.

1. O ke pai i ka aina i mea hoopai i ke kipi.

2. O ka auhau i kela waiwai keia waiwai kupono ke auhau; i ka aina hoi kekahi, ke olelo mai ke Kanawai pela.

3. O ka hooikaika aku, a e koiako aku hoi i kanaka e malama i ka aina, i mea e pono ai ka lehulehu.

4 O ka hoomakaukau i kuamoo, a me na mea e oluolu ai ka lehulehu i ka hana ana i alanui, alahaka, na ala hele a me na mea like.

5. O ke kii aku a lawe i na aina no ke Aupuni, i mea e pono ai ka lehulehu, a ke pilikia hoi ke Aupuni, e uku pono aku nae e like me ka mea i auhau pololei ia.

Aole pono ke Alii, aole hoi e hiki ia ia ke hoolilo aku i keia mau Kuleana ona.

Nolaila, ina hooiaio na Luna i ke Kuleana e like me ka hana ana mahope, a haawiia ka palapala hoolilo e like me kela hooiaio ana, ua hookoia no kela mau Kuleana o ke Alii.

Aka, i ka nana maoli ana o na kanaka i ko ke Alii waiwai iloko o ka aina ma kona ano kanaka, ua okoa loa ia, a okoa loa kona Kuleana Alii, i ka nana ana o ko na aina naauao, no ka mea, i ka manao o ia poe, o ka Moi ka i hoike i ke Aupuni, aole ia ia iho. I ka wa kahiko, aole lilo ka waiwai hookupu i na Luna i mea e pono ai ke Aupuni, i ke Alii no, ka lilo ana nona iho, i waiwai maoli no kona kino. Nolaila, he waiwai maoli kona iloko o ka aina. Aka, i ka haawi ana o ke Alii i kaneka ke Kumukanawai i ka la 8 o Okatoba, i ka makahiki 1840, ma ke ano aloha, a lokomaikai, ua hookaawaleia ke Alii, a me ke Aupuni, a ia hookaawale ana, hoemiia ko ke Alii mana kahiko. Penei ka olelo, "Ia ia ka waiwai o ke Aupuni, ke dala o ke kino, ka auhau o ka aina, a me na la hana ekolu o ka malama, e like nae me ka olelo o ke Kanawai." Nona no kona mau aina ponoi, a me na aina hemo i ka makahiki. "Ma keia mau hua ua akaka, he okoa ko ke Alii waiwai ponoi, okoa ka waiwai Aupuni i lilo ia ia no kona noho ana maluna o ke Aupuni. O na mea a pau e pono ai ka lehulehu ma ka aina, a me ka waiwai o ka aina, aia i ke Alii ia ma kona ano poo o ke Aupuni, ma ke ano hoi o ke Aupuni ia; a hookaawale loa ia "kona mau aina ponoi."

Ma ia ano hookahi no, i ka la 7 o Iune, 1839, hoohoło na'lii me ka ae mai o ka Moi i mau olelo paa, i olelo hoakaka hoi, "No ka nonoi aina, a me ka haalele aina, a me ke pai aina, a me ka hana maluna o ka aina." No ka hooikaika i ka hanaia, ma ia Pauku, ua hoakakaia ka poe Hakuaina, he poe ai aina lakou, a ua paa ia lakou kahi i mahiia, he Kuleana paa loa nae ko na hoaaina. Ua akaka he Kuleana hui ko ke Aupuni, a me na Hakuaina i mahi ole ia, no ka mea, ua olelo ke Kanawai penei, "O na kanaka aina ole, aole i mahi kihapai, aole loa no he mahi ai, a i manao lakou e hana i loaa ko lakou makemake, e noi aku i na Konohiki, a i ke Kiaaina, a i ke Alii nui paha, ma na wahi kaawale o ka aina, aole i hanaia a maikai e ke kanaka, e haawiia'ku no ia wahi no lakou." Na na Konohiki a me kê Alii pu keia haawi ana. Ua maopopo no hoi ia Kuleana pu ma kela Kanawai kahi i oleloia'i na "Lihi" a me "na Konohiki."

Ua maopopo no ka pili ana o na aina i ke Alii; ua oleloia nae,

no na Hakuaina, no ka mea, eia ka olelo mua maloko o ka Pauku "ao i na Kiaaina, a me na Konohiki."

Eia ka hana a ka ke Alii nui poe i haawi aku ai i ka aina, aole lakou e hoonoho Konohiki hou aku malalo o lakou maluna aku o na makaainana, e "pau ia hana ana pela" a ma ka Pauku 18, ua hoowelieliia na Konohiki o haule lakou i na olelo o ka Pauku umikumamakolu." Nolaila ua akaka, elua mea e paa ai ka aina i na Konohiki, o ka ikaika i ka hana, a me ka naauao.

Nolaila, ua akaka, a hiki mai i ka la 7 o Iune, 1839, mamua aku o ke kau ana i ke Kumukanawai, ua manao na'lii ia lakou iho, ua noho hale lakou ma ko ke Alii makemake wale no, ma kona ano poo o ke Aupuni. A ina i hana lakou i mea e poino ai ka lehulehu, oia wale no ke kumu pono e paiia'i lakou; o ka palaualelo, a o ka naaupo, a me na mea like, na mea e pono ole ai ke Aupuni. Ina pono i ke Alii ke pai wale i na Konohiki no kona makemake wale, a no kona huhu wale, a no kona manao wale, ina pela, alaila, no ke Alii wale no ka aina ma kona ano kanaka maoli no. Aka, aole i kupono ia i ke ano o na Kanawai a pau, aole hoi me ia ke ano o na olelo a ka poe hoike a na Lunahoona i lohe ai. Aka, o ke pai i ka aina no ka hana ole, a no ka hana ino, a no ka hewa maoli, he mea ia e pomaikai ai ka lehulehu, no lakou hoi ke Alii ana.

Ma ka hana ana, ua ike maopopo na'lii, he mea nui ka pili paa loa ana o ka waiwai i ke kanaka, ina he aina oiaio, a ina he waiwai e ae oia no, a o ka hemo ole oia wale no ka mea e ikaika ai lakou. Ua ike no lakou aole mea e ae e pomaikai ai ke Aupuni, eia wale no, o ka hoopuka i ka waiwai mailoko mai o ko lakou wahi iho, a mailoko mai o ka aina ka nui. Aole hoi e mahi pono ke kanaka ina o kana ai wale no kana e loaa ai noloko o ka aina pili ole ia ia, aole hoi i kana keiki. I ka pili ana o na'lii me ko na aina e, ua ike lakou, i ka hana ana o ka poe ma ke ano e kaawale ai ka waiwai o kekahi, a me kekahi, a ua hoopaapaa nui lakou no ia pono, a e hoopiliia auanei ia pono i na aina e paa nei i na hoaaina ma ke ano a ka haole i ike ole ai. I keia manawa ua noho Aupuni okoa, a nolaila i ka manao ana o na Aupuni kahiko naauao, ua makemake lakou ma na mea nui e hoomahui i ka noho ana o ka poe naauao.

I ka manao ana o makou na Lunahoona, oia ke kumu o ka hookaawale ana i ko ke Alii aina ponoi, a me ko ke Aupuni ma ke Kumukanawai o ka makahiki 1840; a i keia manawa, ke manao nei makou oia ke ano o ka Haawina 4, Mokuna 7, o ka Apana mua o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina; ua hookumuia maluna o ka olelo hoike a ke Kokualunakanawai i ka la 21 o Mei, 1845. Malaila ua oleloia, "he mea pono ke hoomakaukau i ke Aupuni o ka Moi, e hana pu me

ko na aina i ae mai i ke Kuokoa ana. A hooholoia ka olelo na ke Alii e koho i mau Luna elima nana e hoona i na kumu Kuleana aina, a pela e kau ai maluna o lakou i kona mana a pau i kona ano kanaka, a i kona ano Alii, ka mana hoi e hiki ai ia ia ke haawi maluna o ka waiwai o kanaka iloko o ka aina.

O ka olelo koi i ke Alii e koho i na Luna e like me ia, aia no ma ka Haawina 4 o ka Mokuna 7 o ka Apana 1 o ke Kanawai a ka Poeahaolelo i hooholo ai i ka la 10 o Dekemaba 1845, a kau hoi i ka la 7 o Feberuari iho.

O kela Kanawai a pau kahi i kakauia'i kela olelo, ua kapaia, "He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina Alii." A nolaila ua akaka keia, o ka olelo a na Luna e hooholo ai, aole ia e like me ka na Lunakanawai wale no, he ano hooko maoli kekahi. O kela mau Apana Kanawai elima, ua hoohol loa ia a kau ke Alii i kona inoa Apono i ka la 27 o Aperila 1846, a hoolahaia i ka la 20 o Iune iho.

O ua poe Luna nei i hoonohoia, ua kohoia a hooponoponoia e like loa no me ka olelo o ke Kanawai; no ka mea, kau ke Kanawai i ka poaono i ka la 7 o Feberuari, i ka la i noa'i i ka la 9 hoi, maloko o ka Ahakukakuka Malu, koho ke Kuhina nui me ka ae mai o ka Moi, a hookohu hoi ia makou na mea i kakauia na inoa malalo; a ia manawa no, imua o ka Moi, a me ka Poe Kukakuka Malu makou i hoohiki ai a kau i ko makou inoa i keia olelo a na Luna e hoohiki ai.

"Ke hoohiki nei kela mea keia mea o makou e imi pono me ke paewaewa ole i na Kumukuleana aina a na kanaka i hoopii mai nei no ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, a e hooholo makou i ka olelo pono no ua Kuleana la, ke Kumukuleana, ka loihi o ke Kuleana, a me ka nui o ka aina, e like hoi me ka olelo iloko o ka Haawina eha o ka Mokuna ehiku o ka Apana mua o ke Kanawai i kapaia, "He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina, i hooholoia ma Honolulu i ka la 10 o Dekemaba, 1845."

"Kauia ka inoa a hoohikiia i keia la 9 o Feberuari 1846, imua o'u "

WILLIAM RICHARDS.
JOHN RICORD.
J. Y. KANEHOA.
JOHN II.
Z. KAAUWAI.

JOHN YOUNG,
Kuhina Kalaiaina.

I ka la 11 o Feberuari, oia hoi ka lua o ka la mahope iho o ko lakou hookohu ana, hooponopono na Luna i ko lakou noho ana penei:

OLELO HOIKE.

I ka halawai ana o na Luna i hoonohoia e hoona i na Kumukuleana aina i ko lakou noonoo ana i ka hoonohonoho pono i oleloia ma ka Haawina eha o ka Mokuna ehiku o ka Apana mua o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina.

I ka halawai ona o ia mau Luna hooholoia keia olelo.

1. E hoonohoia o William Richards i Peresidena.

2. E hoonohoia o J. H. Smith i kakauolelo me ka uku i hoakakaia mahope, a e hookaaia kona uku noloko iho o ke koina, a me na mea loaa i ke Aupuni mamuli o ka hana a na Luna.

3. E hoohiki ke kakauolelo e hana pololei i na hana i haawiia ia ia. Eia hoi kekahi olelo i hooholoia, na ua kakauolelo la e lawe i na olelo koi, a me na olelo hoike, i mea e noonoo ai makou mahope iho. E kakau no hoi oia ma ke kua o ia mau pepa i ka la a me ka hora i haawiia ia ia. E malama no hoi oia i hora hana ma ka Halekauila, Honolulu, i wahi e hana'i i kana mau hana, i wahi hoi e pono ai na mea koi.

Nana no hoi e kakau i na olelo a keia poe Luna, a me ka mooolelo no ka lakou hana.

4. O na palapala koi i hoikeia mai i mea hooponopono, o ka palapala loaa mua, oia ka palapala hana mua, a na ka nui o na Luna e hooholo i ka olelo no kela mea keia mea.

5. E halawai no lakou i ka poakolu o kela hebedoma keia hebedoma mai i ka iwa o ka hora o kakahiaka, a hiki i ke kolu o ka hora o ke ahiahi ma ka Halekauila ma Honolulu, o ka halawai mua ana i ka la 4 o Maraki, e hiki mai ana.

6. E hoolahaia keia olelo iloko o ka Elele, a e hoolaha pu ia no me ka olelo a ke Kanawai i olelo no ka mea koi, a i mea e ike ai lakou i keia mau lihi Kanawai a na Luna i kau ai.

Ua hanaia ma Honolulu i keia la 11 o Feberuari, 1846.

WILLIAM RICHARDS.
JOHN RICORD.
J. Y. KANEHOA.
JOHN II.
Z. KAAUWAI.

A paiia kela olelo ma ka Nupepa Polunesia i ka la 14 o Feberuari, 1846, a me keia olelo malalo ka mea a ke Kanawai i olelo ai, a paiia no hoi ma ka Elele i ka la 3 o Maraki.

NO NA MEA KULEANA AINA A PAU MA KO HAWAII PAE AINA.

Ua hoonoho mai ka Moi ke Alii ia makou i poe Luna nana e hookolokolo, a hooko, a hoole, i na Kuleana aina i hookumuia mamua o ka la 10 o Dekemaba, M. H. 1845. E haawi ma ke ano alodio na palapala sila nui, a i ole ia na palapala hoolimalima no na makahiki, e haawiia keia mau mea mamuli o ko makou hoakaka ana, e like me na mea i hoakakaia mai ia makou.

He halawai hebedoma ko ka Poe Luna ma ka Halekauila ma Honolulu, e hoolohe i ka na mea hoopii, a me ko lakou kokua paha i mea e akaka'i ko lakou Kuleana, a ua makaukau makou i kela la, keia la e lawe ma ka palapala i ka lakou olelo koi, a me na mea e ike ai ke Kuleana, na mea hoi a na hoopii e manao ai e hoike ma ka hale o Joseph Henry Smith, ma ka Halekauila ma Honolulu iwaena o na hora 9 o kakahiaka, a me ke 3 o ke ahiahi.

Ua noiia'ku na kanaka a pau e hoike mai ia makou i na Luna i ka olelo hoakaka i ko lakou Kuleana aina, a hoike mai hoi i ke kumu o ko lakou koi ana i kela Kuleana aina ma Hawaii nei, hana hoi mamua o na makahiki elua mai keia la aku, a i ole lakou e hana pela, mahope iho o ia manawa, alaila, ua hoonele loa ia lakou aole e loaa ia lakou na Kuleana ma na Anahookolokolo no ka pono.

Kakauia i keia la 11 o Feberuari, 1846.

WILLIAM RICHARDS.
JOHN RICORD.
J. Y. KANEHOA.
JOHN II.
Z. KAAUWAI.

Eia na hana i kupono i na Luna hoona.

1. O ka imi, a hooko a hoole i na Kuleana aina o na kanaka, na kanaka maoli hoi, a me na haole i nookumuia ke Kuleana mamua o ka hooholo ana i ke Kanawai a pau i komo ka Haawina 4, maloko o ka la 27 ia o Aperila, 1846.

2. Ua hoakaka loa ia ka hana a na Luna no ka hooponopono ana, a no ka hooko i na hana, a ua haawiia ka mana e hiki ai, o ka halawai, a hoopanee, a hoonoho i kakauolelo, o ke kii aku i na aoao, o ka hooko i na olelo kena, o ka haawi i ka olelo hoohiki, a me ka hoonoho i Luna nana e lawe i na olelo hoike. He mana keia i hoohuiia, me ka mana o na Luna hoona Kumukuleana aina, na lakou e hooko, a hoole hoi i na Kuleana.

3. O na kumu manao i rula no na Luna i ko lakou hooholo ana i ka olelo, o ke Kanawai waiwai o ke Aupuni, a mamuli oia lakou e hooholo ai, i ka olelo no "ka noho mau ana, i ka pa ana, i ka hana ana i ka mea paa maluna, i ka aoao kahiko no na Kuleana-aina, i ka pono o ka wai, i ka pono o ka lawaia, i ka pono o na

wahine, i ka pono o na mea e noho ana ma kahi e, i ka pono o na hoaaina, a me na lopa, i ka pono o ka hiapo, a me ka pono o ke keiki hookama. Ma ka olelo pili i o ia nei o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina, ma ka Pauku 3, ua hoakaka ke Kanawai: penei, "Mamua o ke kau ana i ke Kanawai hou no ka waiwai, e lilo no na kumu manao iloko o keia Kanawai, a me na Kanawai maoli o keia wa, i Kanawai pili i ka waiwai, a e pono io maloko o keia Aupuni, oia hoi ka na Ahahookolokolo e hooko ai i ko lakou hooponopono ana ma na mea a pau loa, ke pili ia mau olelo."

Malaila, ua akea loa kahi e hiki ai i na Luna ke hooholo i ka olelo. E imi mau nae lakou i ka oiaio ma na waha o na hoike pololei i ike lakou i ka mooolelo no kela Kuleana, keia Kuleana, a e hoonohonoho ia mau olelo ma ke ano ku like i ke Kanawai waiwai, ina he Kanawai i pili ia Kuleana, a ina aole Kanawai i pili, e hiki no ia lakou ke hoopili ma ka aoao kahiko i ko lakou hooholo ana i ka olelo, aole ma ke ano o na Kanawai i keia wa, aole ma ke ano kue i ka oiaio, e hana pololei maoli no, a e lokomaikai no hoi.

4. No ka waiho ana mai o ka Moi, ka mea Kuleana ma na aina a pau, i kela mana nui e hooko a hoole i na Kuleana, na na Luna wale no e hana, ua akaka no kona manao e lokomaikai loa aku i na mea Kuleana, a hapa paha kona manao ia ia iho, nui kona manao i na kanaka mea Kuleana.

5. Aka, aole i manao na Luna hoona e hiki ia lakou mamuli o kela lokomaikai nui o ke Alii, ke pale ae i kekahi mau olelo iloko oia Kanawai hookahi no, aia ma ka Haawina 4, Mokuna 7, Apana 1. No ka mea, o kela Ahaolelo nana lakou i hoonoho, ua hoopaa i ko lakou lima; penei,

1. "Aole e loaa i ka lahui e no lakou ponoi ma ke ano alodio kekahi aina iki."

2. "Aole e lilo io i ua poe lahui e la ka waiwai paa i hoolimalimaia, a loaa mua ia lakou ka palapala noho e hoakaka ana i ko lakou aina e like me ka olelo ma keia Haawina 'mua o ka Mokuna 5.'"

6. Eia wale no ka hana a na Luna hoona i haawiia ma ua Kanawai la, o ka hoakaka i ke ano o ke Kuleana, a hooiaio, a hoole paha ia Kuleana, a hooiaio, a hoole hapa paha. Aole hiki ia lakou ke haawi i palapala hoolimalima, aole hoi i palapala sila nui, aole hoi e hiki ia lakou ke lawe i ka uku i oleloia ma ka Pauku 10. Aka, no ke kulike ana o ka uku pono i ka aina, me ka nui o ke Kuleana, nolaila, pono i na Luna hoona e imi a e hoakaka i kona nui, i mea e ike ai ke Kuhina Kalaiaina.

7. Ua pili pu me ke Kuleana aina ke ano o ka holo ana o na Mokuna a me ka nui o ka ili aina maloko, a ina aole imiia a hoa-

kakaia, aole e hiki ke hooholo pono i ka olelo, a hana i ke Kumukuleana iwaena o na mea i pili ko laua aina.

Nolaila, aole e hiki i na Luna ke hana, me ke ana ole ia o ka aina, a na ka mea nona ka aina e uku mamua o ka hooholo ana i ka olelo. Ua manaoia keia mea ma ka Pauku 17, i ka olelo ana i "na dala i hilo i ka imi ana."

Eia na pono e loaa ia mau imi ana, a me ka hooholo ana i ka olelo.

1. E hookaawale lakou i na Kuleana o ke Alii, a me ke Aupuni, na mea i hui mamua, a koe mai i ka mea nona kahi, a kuokoa oia ma kona manao, a hiki ia ia ke hana e like me kona makemake i kona aina, ina he ano alodio oia, ina no ke ola ana oia, a ina no na makahiki oia no hoi, e like hoi me ka olelo i hooholoia Ina mau aku ke Kuleana o ke Aupuni, a o ke Alii paha iloko o ka aina. alaila, ua mau pu no ka pono o ka ae ana o ke Alii, a me ke Kuhina nui, mamua o ke kuai ana a me ka hoolilo ana i ka aina, mai kekahi kanaka i kekahi, e like hoi me ke Kanawai kahiko; a pela no hoi ke haawiia na palapala Moraki, e hookaawaleia keia mau Kuleana, a hoopauia na hemahema, a me na mea e paa ai ka mea nona kahi, i hiki ia ia ke hana e like me kona makemake, he mea ia e pomaikai loa ai oia, a pomaikai pu ke Aupuni ilaila, no ka mea, ua loaa i ka mea Kuleana kona iho, a ua hemo ka paa ana o kona mau lima, a hiki ia ia ke hana aku i Kanawai me ke keakea ole ia mai, a haawi i ka palapala Moraki i mea e pono ai ke kuai ana, a hiki no ke hana i hale paa, me ka hoomaopopo mua e ili aku ia i kona hooilina. He mea ia e loaa koke ai ka waiwai lawe aku i ka aina e, he mea e mau ai ke kuai pono ana ma ke ano paa, a ina aole pela, aole loaa i ke Aupuni ka waiwai makahiki e hiki ai ke hoponopono i ko loko o ka aina.

2. O na palapala sila nui, a me na palapala hoolimalima, e haawiia ma ke ano maopopo no na mokuna o ka aina. Nolaila, aole loaa pinepine ka hakaka no na mokuna mahope. No ke kii ana i na mea a pau i pili mamua o ka hooholo ana i ka olelo, nolaila, aole hiki kekahi ke olelo mahope, he Kuleana kona. E hiki no ke hoopii i na Lunakanawai kiekie, o ka mea nae i hoopii mua i na Luna hoona, oia wale no.

Ua paa papalua na palapala sila nui ma ka Waihona Kalaiaina. Nolaila, e ike auanei ke Aupuni i ke kumu o na Kuleana, a pela no na mea a pau e ninau mau. Aole loa e hiki kekahi ke hoopunipuni mai i kanaka, no ka mea, ua maopopo kahi e hele ai a loaa ka mea e hoole ai i kona wahahee ana. O ka mea kuai mahope iho, a loaa ka palapala Moraki, aole lakou e hana maloko o ka naaupo ke oiaio ole na Kuleana o na mea manao kuai.

Ua manao makou na mea i kauia na inoa malalo, he mea pono ke hoakaka mua i keia mau Kumumanao i mea e maopopo ai i na

kanaka na olelo a makou e hooholo ai; a i mea e pololei ai hoi ko makou hooholo ana i ka olelo, he mea pono ke kakau mua i na kumu malalo, ua loaa ia mau kumu i ka noonoo nui ana i na Kanawai i pili i ka waiwai, a me ka hoolohe ana i na olelo a na hoike. O kekahi hoike he Alii kahiko, a nui kona aina, a na makou ka olelo no ia mau aina, a mamuli o ia mau kumu makou e hooholo ai i ka olelo no ia mau aina. O na'lii i ai aina pela, he mea e poino ai o lakou iho kela hoike ana, no ka mea, ua kue ko lakou hoike ana i ko lakou Kuleana iho a e uku auanei lakou i ke Aupuni ke haawiia ia lakou ka palapala ma ke ano alodio. Ua pili hke keia kumu i na kanaka maoli mea Kuleana, a me na haole e noho ana maanei, e like hoi me ka olelo ma ka Haawina 2 o ke Kuikahi i hooholoia me Beritania, a me Farani i ka la 26 o Maraki, 1846.

1. I mea e pono ai ka hana a makou ka poe hoona, eia ka makou e imi mau, ina no ke Alii ponoi mai ke Kuleana, a no kona Kuhina me ka ae o ka mua, a hookumuia mamua o ka la 7 o Iune, 1839, aole nae palapala, alaila, eia wale no ka makou e imi ai, o ke ano o ka haawi ana, a ina i mau ka noho ana mai ia manawa mai, ua kukuluia paha na hale maluna iho, a ua kanuia, a ua hooponoponoia paha, me ke keakea ole ia, a ina aole hoopaapaa iwaena o na kanaka, alaila, e manao makou he Kuleana ko ka mea koi, he Kuleana nae malalo o ke ano alodio.

2. I na manawa a pau, ina he kuee kekahi koi i kekahi koi, alaila eia ka makou e imi ai, o ka mea i oi aku ka pono o kona Kuleana a kupono ia ia ka palapala hoolilo ma ke ano i oleloia.

3. I na manawa a pau, ina no ke Alii mai ka loaa ana o ka aina, a na ke Kuhina paha me ka ae o ke Alii, a na ke Kiaaina, a na kekahi Alii, a na kekahi mea e ae, mahope mai o ka la 7 o Iune 1839, ina pela eia wale no ka makou e imi ai o ke Alii, a o kekahi Alii iho, a o ka haku nana i haawi i ua aina la, a e hooko makou, a e hoole e like no me ke Kuleana, a Kuleana ole paha o ka mea nana i haawi, a hoolilo, a hoolimalima aole makou e manao iki i ka uku, aole ka noho ana, aole hoi i ke kukulu ana o ka hale.

4. I na manawa a pau, ina i loaa pono ka aina ma ka palapala haawi, palapala kuai, a palapala hoolimalima paha na ka mea nona mai kahi, alaila, e hooko makou e like me ke ano oiaio o na huaolelo maloko o ka palapala.

5. Ina hookumu pono ia na Kuleana ma ka palapala a ma ka olelo wale paha, na ka mea nona kahi i haawi mai, no ka uku pono aku, a na ka mea e paha, aka, aole i noho ka mea koi mai ka la 7 o Iune, 1839, a hiki mai i keia manawa, e manao no makou aole Kuleana i koe, eia ka mea e maopopo loa ai, o ka Pauku 6, Mokuna 3, o ke Kanawai kahiko.

6. Ina makemake kekahi mea Kuleana i hookoia e loaa ka palapala alodio e like me ka olelo ma ka Mokuna 7, o ka Apana ekolu o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina Alii,

ke manao nei ka Poe hoona Kumukuleana i ko lakou noonoo ana i na olelo i hoikeia mai ia lakou, he mea pono i ka mea koi, ke uku aku i ke Kuhina Kalaiaina i kekahi hapakolu o ke dala kupono i ke kuai i ua aina la, me ka manao ole nae i ka waiwai i hanaia maluna o ua aina la. A ina uku aku ua mea koi la i kela hapakolu, alaila, pau ke Kuleana o ke Alii, ma ua aina la, a lilo ka alodio i ke kanaka, ua mau nae ka pono o ke Aupuni iloko o ia aina, a na ke Alii e hana mamuli o na Kanawai; na na Luna nae a ke Kanawai e olelo ai, aka, i ka olelo ana a na Luna hoona i keia mea, aole o makou manao ua paa ke Alii, a me ka Poekukakuka Malu, a hiki ole ia lakou ke hoemi i ka uku ana malalo o ka hapakolu mamuli o ka Pauku 10 o ka Haawina i hoonoho i na Luna hoona Kumukuleana. Eia hoi kekahi mea i koe, o ko ka hoaaina Kuleana, ina he hoaaina e noho ana. Aole hiki i ke Alii ke hoolilo i kona Kuleana, ke ae ole mai ia.

Ua manao makou he mea pono ia makou ke hoakaka i ka nui o ko ke Aupuni Kuleana i keia manawa iloko o na aina a pau: no ka mea, a hiki mai i keia la, aole i uku pono ia ke Aupuni no na aina, a o na'lii hoi ka poe i haawi i ka aina i kanaka aole lakou i uku.

Aole loa e oi aku ko ke kanaka Kuleana mamua o ko ka mea nana i haawi ia ia, aole hoi e hiki i kekahi Alii ke hooi aku i kona haawi ana mamua o kona i loaa mai ai.

O ko lakou ai ana i ka aina, ina aole hoaaina malalo o lakou. ua loaa ia lakou ke Kuleana e like me na hapakolu o ke Alii uku makahiki lakou ia ia, i ka waiwai o ka aina. a me ka hana. O na haole i loaa ko lakou kuleana na ia poe Alii mai, i kekahi manawa aole lakou i uku i ka makahiki, i kupono i kona mua ke haawi i ke Aupuni, a nolaila, ua nalowale i ko lakou manao ko ke Aupuni kuleana iloko o ko lakou aina mamua.

E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kuai aku ia kuleana ke loaa mai ia ia ka uku no ka hapakolu o ka aina, e like me ka olelo maluna. Alaila, aole olelo hou ke Aupuni maluna o ua aina la, eia wale no, o na mea i olelo mua ia.

7. O na Kumukuleana aina a pau, maloko o keia Aupuni mai o a o, o na mea i koi pono, a me na mea i koi hewa ia, ina aole i hoikeia mai ia makou no ka hookolokolo a me ka hooko, a me ka hoole i ka la 14 o Feberuari, M. H. 1848, a mamua aku paha, ua hai mua ia'ku ma ka Pauku 8 o ka Haawina hoonohonoho ia makou, no ke Aupuni ia aina. O ka poe hoopanee, a hoike ole mai i ko lakou kuleana, hoowahawaha no lakou i ke Kanawai, nolaila, aole hiki ia lakou ke hoohalahala i ko lakou hookuli iho.

Maluna o keia mau kumu manao ke hoomaka nei makou e hooholo i ka olelo no na kuleana i hoikeia mai imua o makou.

WILLIAM RICHARDS. JOHN II.
JOHN RICORD. J. Y. KANEHOA.
Z. KAAUWAI.

Hale Ahaolelo, Honolulu, Okatoba 26, 1846.

I ka Akoakoa ana o na'lii, a me ka Poeikohoia e na Makaainana, heluheluia imua o lakou na kumu manao o ka Poehoonakuleana aina i kakauia i ka la iwakalua o Augate, 1846, a noonoo pono lakou a hooholo i keia manao.

Ua aponoia kela kumu manao, a ua kauia i Kanawai, a mai keia la aku, ina koi mai kekahi i aina ma keia Aupuni, e hoohalikeia kona kuleana me ia mau kumu manao, a ma ia mau manao e hookoia'i, a e hooleia'i.

Hale Ahaolelo, Honolulu, Okatoba 26, 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

OLELO I HOOHOLOIA, E HOOLOLI A E HOOPONOPONO I KE KANAWAI NO KA MARE ANA.

No ka mea, ua nui na haole i mare me na wahine maoli o keia Pae Aina, a noho liuliu me lakou, haalele a holo aku i na aina e, a waiho mai i ka lakou ohana me ka pilikia nui; A, NO KA MEA, ke koi mai nei na Kanawai i hooholoia i mea e pau ai keia hihia, ina makemake ka haole e mare me ka wahine o keia Pae Aina e hoohiki mua oia mamuli o ka Moi, alaila, mare; A, NO KA MEA, ua makemake kekahi poe haole e mare i na wahine o keia Pae Aina, aole nae e makemake e hoohiki, nolaila, ua hooholoia e na Lii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ko Hawaii nei Pae Aina, i ko lakou Ahaolelo ana; penei,

E hoopauia, a ua pau hoi ke kauwahi o na Kanawai e noho nei i hooholoia mamua ma keia Aupuni e koi ana i na haole, mamua o ko lakou mare ana i na wahine o keia Pae Aina, e hoohiki lakou mamuli o ka Moi, a e kau ia, a ke kau nei no hoi keia Kanawai hou i panihakahaka no kela; penei,

PAUKU 1 O kela haole keia haole i noho ma keia Aupuni i na makahiki elua, a makemake e mare i ka wahine maoli, e loaa ia ia ka palapala mare na ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi i noho ai ua haole la, ke haawi mua mai oia i ke Kuhina Kalaiaina i ka palapala hoopaa ma ke ano maikai i ko ke Kuhina manao, aole nae e oi aku na dala o ka hoomalu ana mamua o ke tausani hookahi, e hoopaa ana no hoi ia ia e hana maikai oia i na hana kupono i ke kane, a i ka makuakane no hoi, e like me ka hiki pono ia ia; aole hoi oia e haalele i kana wahine, a i kana poe keiki, aole hoi e holo i ka aina e me ka manao e hoi mai, ke hoomakaukau ole oia i kumu e ola ai lakou a hoi mai ia, aole hoi ana wahine e ma kekahi aina. Aka hoi, ina makemake kela haole keia haole e hoohiki

imua o ke Kiaaina Oahu, a olelo mai aole ana wahine ma kekahi aina, e malama no hoi oia i ke Kumukanawai a me na Kanawai o ko Hawaii nei Pae Aina, a e lilo maoli no oia i kanaka no ka Moi i ke Lii, alaila, loaa ia ia ka palapala mare na ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi e noho ai ua haole la.

PAUKU 2. Aole e lilo ka mare ana o kekahi haole me na wahine o keia Pae Aina i oiaio, a i kupono i ke Kanawai, ke haawi ole oia i ka palapala hoopaa, a i ole ia, ua hoohiki hoi e like ma na olelo iloko o ka Pauku maluna, o keia Kanawai.

PAUKU 3. Mahope o ka hoolaha ana i keia Kanawai, e kau koke ia no i Kanawai no ke Aupuni.

Hanaia a hooholoia ma ka Hale Ahaolelo, ma Honolulu, i keia la 7 o Sepatemaba, M. H. 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

KANAWAI NO KA PUUKU PAIPALAPALA.

Ua hooholoia e na Lii o ka Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina a me ka Poeikohoia, i ko lakou Ahaolelo ana; penei,

O ke "Kanawai Hoonohonoho i na Kuhina," Apana 1, Mokuna 1, Haawina 1, Pauku 4, e olelo ana na ka Puuku Paipalapala e hoopuka i Nupepa, oia hoi ka leo o ke Aupuni o Hawaii nei, e hooloiia, a ua hooloiia no hoi i ano e hiki pono ai i ka Moi, a me ke Kuhina nui, ke haawi i ka Oihana Puuku Paipalapala a me ka hoopuka ana aku i ka Polunesia i ka Luna hookahi, a i ole ia, e hookaawale i keia mau Oihana, a e haawi aku i na Luna elua, e like me ka manao ana.

E kauia keia Kanawai i ka la o ka hooholo ana.

Hooholoia ma ka Hale Ahaolelo i keia la 27 o Sepatemaba, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI HOOLE I KA HAALELE ANA O NA KANAKA HAWAII I KA LAKOU OHANA.

No ka mea, ua holo kekahi poe kanaka maoli a me na haole hoohiki, mai keia Aupuni aku, a haalele i ka lakou ohana me ka pilikia, no ka nele i ke kumu ola a ola'i lakou; Nolaila,

Auhau ana, nolaila, aole e hiki ia ia ke hana i na Papa Auhau i oleloia ma ka Apana 3, o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina Alii o keia Pae Aina, Mokuna 2, Pauku 4, a me ka Haawina 4, Pauku 4, o ia Kanawai; a no ka mea ua kuhi hewa paha na Lunaauhau i ka Auhau ana i ka waiwai e hiki ai ke Auhauia ke hoike mai ke Kuhina Waiwai pela, a me ka Auhau mau a ke Kanawai i kau ai; Nolaila,

Ua hooholoia e na Lii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia, i ko lakou Ahaolelo ana, penei;

Pauku 1. E ohi na Lunaauhau o na Mahele a pau o na Mokupuni o keia Pae Aina, i na Auhau; penei,

Ka Auhau aina, e like me ua Kanawai la, Mokuna 2, Haawina 2, "No ka Auhau Aina."

I ka Auhau kino, e like me ka olelo o ua Kanawai la, Mokuna 2, Haawina 1, "No ka Auhau kino."

A i ka Auhau Waiwai e like me ua Kanawai la, Mokuna 2, Haawina 4, ma keia mau waiwai nae e ohi wale ai;

Na lio a me na hoki a me na miula, e like me ka Pauku 7, o ia Haawina.

Na ilio a me na popoki, e like me ka Pauku 9, o ia Haawina.

E pono i na Lunaauhau, o lakou no a o ko lakou hope paha ke kii maoli aku a ohi mai i keia mau Auhau a pau a hiki i ka la mua o Ianuari, i kela makahiki a i keia makahiki, alaila, o ka mea i hoole a o ka mea uku ole mai, e pono i ka Lunaauhau a o kona hope paha, ke kii koke aku a lawe mai i waiwai o ka mea i Auhauia e lawa ai ka Auhau ana, a me na lilo a pau no ka ohi ana, a e haawi i ua waiwai la iloko o ka lima o ke Kiaaina, no ka Waihona Waiwai o ke Aupuni.

Pauku 2. Aole e pono ke koi aku i ke Kuhina Waiwai e hoike mai i papa Auhau e like me ka olelo o ua Kanawai la i oleloia maluna, a hiki i ka wa e hoike pono mai ai na Kiaaina e like me ka olelo o ua Kanawai la, aka, e imi pu ke Kuhina Waiwai me na Kiaaina i mea e koiako ai i na hoike ana no na waiwai lewa a me na waiwai paa, e like me ko laua manao e hiki mai ai ua mau hoike ana.

Pauku 3. O na aina i Auhauia e ua Kanawai la, Haawina 2, Pauku 1, ina aole i hookaaia mai ka Auhau a hiki i ka la mua o Ianuari i kela makahiki a i keia makahiki, alaila, e hoakaka ka Lunaauhau i ke Konohiki i aeia e na kanaka e noho ana ma ua aina la, a i nele ka aina i ke kanaka ole, i ke Konohiki i loheia, a lohe ke Konohiki i ka nele o kona aina, aole nae oia e hookaa mai i ka Auhau a hala na la he 30 mahope o ia lohe ana, alaila, e hoike ka

Lunaauhau i ke Kiaaina a i ke Kuhina Waiwai, e hiki ai na laua ke hoakaka aku i ka Moi, i ka hemo o ua aina la i ke Aupuni.

Hooholoia ma ka Hale Ahaolelo, Honolulu, i ka la 29, o Sepatemaba, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI HOOKE I KA HAALELE ANA O NA KANAKA HAWAII I KA LAKOU OHANA.

No ka mea, na holo kekahi poe kanaka maoli a me na haole hoohiki mai keia Aupuni aku, a haalele i ka lakou ohana me ka pilikia, no ka nele i ke kumu ola e ola'i lakou: Aolaila,

Ua hooholoia e na Lii o ka Ahaolelo o ke Aupuni Hawaii, a me ka Poeikohoia, i ko lakou Ahaolelo ana: penei,

Pauku 1. Ina o ka mea malelo o keia Aupuni, he mea ohana no hoi, ua kokoke e holo, a haalele i kana ohana me ka nele, alaila, ina i hoopii pono ia mai e hiki i na Kiaaina, a me na Lunakanawai a pau o keia Aupuni ke hopu a ke kaohi i na mea la malelo o ke Aupuni, a haawi mai oia i ke Luna nana i olelo e paa, i ka palapala hoopaa e like me ka manao he pono e hoopaa ana ia ia, aole ia e haalele loa i kana ohana, a e hoomakaukau oia i kumu e ola ai lakou a hoi mai ia.

Pauku 2. O ke Kapena moku, a o kekahi Luna e ae o ka moku kahiki, ina oia i makemake e hoolimalima i ke kanaka, a i ka haole hoohiki paha, e hana no oia e like me ke Kanawai e noho nei no ka hoolimalima ana i na kanaka maoli malaila o na moku kahiki, a i ole ia e hana e like me ia, e pili ia ia na hihia a me na uku e like me na Kanawai la.

Pauku 3. E kauia keia Kanawai i Kanawai no keia Aupuni ma ka pau ana i na la he 30, mahope aku o ka la o ka hooholo ana.

Hooholoia ma ka Hale Ahaolelo i keia la 27 o Sepatemaba, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

KANAWAI HOOPONOPONO I KE KUAI ANA I KA ALE, POTA, BIA, KAIDA, A ME NA MEA LIKE.

No ka mea, ma na Kuikahi e noho nei, i hanaia iwaena o keia Aupuni a me na Aupuni e ae, ua aeia na bia, a me ke kaida, e

komo maloko o keia Aupuni ke ukuia ke dute elima hapa haneri i kaulikeia maluna o ka waiwai kahiki; a no ka mea ua nui ke kanalua i ke Kanawai e noho nei, i ka hiki paha i kela mea keia mea hale kuai ke kuai ia mau mea inu la mamuli o kana palapala ae no ka hale kuai, a nolaila, e mahuahua ka ona ana a me na hihia e ae; a no ka mea, ua nui ka ona ana no ke kuai ana i ka mea inu, ua komo paha ka awa a o ka mea ona e ae paha maloko, a kapaia ma ka inoa o "bia."

Nolaila, ua hooholoia e na'lii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia i ko lakou Ahaolelo ana; penei,

Pauku 1. E like na Kanawai a me na rula a me na hoopai, no ke kuai ana i ke kaida, ale, bia, pota, a me na mea inu ua hoohuia, me ko na wai ikaika i puhiia, ke kuai kukaa a ke kuai liilii no hoi, aole hoi e hiki ia hai ke kuai ia mau mea, o ka poe wale no i loaa ia lakou ka palapala ae i ke kuai rama.

Pauku 2. O ke kuai ana i ka bia a me na wai hoohuia a pau i hanaia mauka nei, e pili na Kanawai a me na rula a me na hoopai i oleloia ma na Kanawai no na Hotele, a me na Hale Ahaaina, aole hoi e hiki ia hai ke kuai ia mau mea. o ka poe wale no i loaa ia lakou ka palapala ae i ke hana i Hotele, a i Hale Ahaaina, a me ka hale kuai liilii i ka rama.

Pauku 3. Ina paha e kue kekahi i keia Kanawai, a kuai i ke kaida, ale, pota paha, a i kekahi mea e ae paha, ua hoohuiia, ina paha ua hanaia ma keia Pae Aina a ma ke aina e paha, ina i hookolokoloia keia hihia imua o kekahi Lunakanawai haahaa o keia Aupuni a ku ka hewa: e hooukuia oia i elima haneri dala. E hiki ke hoomalu i ka waiwai o ka mea i hewa i keia Kanawai a e kukala aku a lilo i mea e loaa ai i na dala o ke hoopai ana, e hiki no hoi i ka Ahahookolokolo ke hoopaa i ua lawelawela la iloko o ka hale paahao, aole nae e oi aku i na malama eono.

Pauku 4. O kela mea keia mea, o ka mea palapala ae i ke kuai rama, a me ka mea i loaa ole i ka palapala kuai rama. ina e kuai oia i kaida, ale, bia, pota, a me kekahi mea inu e ae e ona ai, i ka mea ua hanauia malalo o keia Aupuni, ina ua hookolokoloia a hewa imua o kekahi Lunakanawai haahaa, alana, e pili ia ia na uku a me na hoopai i oleloia ma ka Pauku 3 o keia Kanawai.

Pauku 5. E kauia keia Kanawai a e lilo i Kanawai o keia Aupuni ma ka pau ana o na la he kanakolu mahope o ka hooholo ana.

Hooholoia ma ka Hale Ahaolelo i keia la 27 o Sepatemaba, 1847.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA

NA KUIKAHI

I HANAIA IWAENA O KE AUPUNI O HAWAII NEI A ME KO FARANI, A ME KO BERITANIA NUI.

No ka mea, ua makemakeia kekahi Kuikahi nui e pani ai i ka hakahaka o na palapala ae like e noho nei iwaena o Beritania Nui, a me ko Hawaii Pae Aina, nolaila, i mea e ko ai ia manao, ua ae like ia keia mau Pauku malalo a ua kau like ia na inoa, iwaena o na Aupuni o Beritania Nui, a me Hawaii; a ua hooholoia ka manao paa e hoopauia na Kuikahi e ae, a me na olelo ae like a pau iwaena o na aoao elua, a mai keia manawa aku, e lilo ia mau olelo i mea ole, i mea ole loa hoi.

Pauku 1. E mau loa aku no ka malu, a me ke aloha iwaena o ka Moi, ke Alii Wahine o ke Aupuni huiia o Beritania Nui laua o Irelani, a me ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, a iwaena hoi o na hooilina a me na hope o laua.

Pauku 2. Ma na Kuleana maoli, a me na kino a me ka waiwai e hoomalu ia ka poe o ka Moi Wahine o Beritania e noho la malalo o ke Alii o Hawaii e like me ka hoomalu ana i na kanaka maoli, a ke ae aku nei ke Alii o ko Hawaii Pae Aina e haawi i na kanaka Beritania i na pono a pau, a me na pomaikai i haawiia i keia manawa a i kekahi manawa mahope aku paha i ko ka aina i aloha nui ia.

Pauku 3. Ina e hoopiiia ko Beritania maanei no kekahi karaima, aole ia e hookolokoloia ia hai, i ka jure wale no a ke Kanikele Beritania e hoike ai, i kanaka maoli paha, a i ole ia i haole no e noho ana, a ae ia e na'lii o ko Hawaii Pae Aina.

Pauku 4. E pili ka hoomalu ana o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina i na Moku Beritania, a me na'lii moku a me na luina. Ina ili kekahi moku ma ke kau wahi, e kokua no na'lii a me na kanaka o ko Hawaii Pae Aina, i hao ole ia ka waiwai. Ina he hoopaapaa, alaila, na ka poe i kohoia e na aoao elua e hooholo i ka olelo no ka uku o ka poe nana i hoopakele.

Pauku 5. E keakea na Luna o kela wahi keia wahi me ke ku e ikaika aku i ka mahuka ana o na luina mai na moku o Beritania

mai, a e like me ka mea hiki ia lakou e hopu no i na mahuka: a na na Kapena, a me na ona o ua mau moku la e uku i ka lilo pono no ka hopu ana.

PAUKU 6. O ka waiwai kuai o Beritania a me na mea i ikeia ua laweia, mai kekahi aina o Beritania mai, aole hiki ke hookapu ia waiwai, aole hoi e oi ke dute mamua o elima hapananeri o ke kumu lilo. Ua hookoeia nae ka waina a me ka barani. a me na wai ikaika e ae; a e hiki no i ke Aupuni Hawaii ke kau i dute kupono e like me ko lakou manao, aole nae e pii ke dute e hiki ole loa'i i ka lawe ana mai o ia mau mea iuka.

PAUKU 7. O ke dute i kauia maluna o na tona moku, a maluna o ka waiwai a me ka ukana i laweia mai iloko o na moku Beritania aole ia e oi aku mamua o ka mea i kauia maluna o na moku a me ka waiwai o ka aina i aloha nui ia.

PAUKU 8. I ke kuai ana a i ka hana ana i na mea e ae me ko Beritania e hana like ia na kanaka o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina me ko ka aina i aloha nui ia.

Ua hanaia ma Honolulu, i keia la 26 o Maraki, 1846.

WM. MILLER,
H. B. M. Kanikele Nui no na Mokupuni ma ka Moana Pakifika.
[L. S.]

R. C. WYLLIE,
Ko ka Moi Hawaii Kuhina no ko na Aina e.
[L. S.]

IOANE II,
Kekahi Luna Wawai.

---

* Ua like loa keia me ke Kuikahi Farani. Eia nae kahi like ole, o ka inoa o na aina a me na hua pili i na 'Lii. Eia kekahi; maloko o ka Pauku 3 o ko Farani, ua komo na hua, "No kekahi delit paha."

KE KUIKAHI

I HANAIA IWAENA O KE AUPUNI O HAWAII NEI, A ME KO DENEMAKA, I HOOPONOPONOIA E R. C. WYLIE, ESQ., H. H. M. KUHINA NO KO NA AINA E, I KOHOIA NO IA HANA, A ME KA PUUKU O KAPENA STEENA BILIE O H. D. M. MANUWA GALATHEA, E LIKE ME KE KAUOHA NUI E PONO AI KE KALEPA ANA A ME NA MOKU O DENEMAKA.

No ka makemake nui ia o ke Kuikahi, a me ka olelo ae like iwaena o Denemaka, a me ko Hawaii Pae Aina, nolaila, a no ia manao, ua hooholo maikai ia keia mau Pauku iwaena o na Aupuni o Denemaka, a me ko Hawaii Pae Aina, a ua kakauia na inoa.

PAUKU 1. E mau loa aku no ka malu, a me ke aloha iwaena o ka Moi, ke Alii o Denemaka, a me ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, a iwaena hoi o na hooilina, a me na hope o laua.

PAUKU 2. Ma na Kuleana maoli, a me na kino, a me ka waiwai, e hoomaluia ka poe o ka Moi, ke Alii o Denemaka e noho la malalo o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, e like me ka hoomalu ana i na kanaka maoli: a ke ae aku hoi ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, e haawi aku i na kanaka o Denemaka i na pono a pau, a me na pomaikai i haawiia i keia manawa, a i kekahi manawa mahope aku paha, i ko ka aina i aloha nui ia.

PAUKU 3. E pili ka hoomalu ana o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina i na moku o Denemaka, a me na hi moku a me na luina, ma na awa, a me na wahi ku moku o kona Aupuni. I ka manawa kaua, e hoomalu ikaika ia lakou ke mea mai na enemi o ke alii o Denemaka. Ina ili kekahi moku ma ke kau wahi, alaila, e hooikaika loa ko laila poe Alii, a me na Luna o ke Alii e kokua ia lakou, i hao ole ia ka waiwai. O ka uku no ka hoopakele ana, e hooholoia mamuli o ke Kanawai nui no ka hoopakele waiwai. Ina he hoopaapaa, alaila, na na mea i kohoia e na aoao elua o hooholo i ka olelo no ia uku.

PAUKU 4. E keakea na Luna o kela wahi keia wahi me ke ku e ikaika aku i ka mahuka ana o na luina, mai na moku o Denemaka mai, a e like me ka mea hiki ia lakou, e hopu, a e hoopaa i na

mahuka. a na na Kapena, a me na ona o na moku e uku i ka lilo ana, e like me ke Kanawai.

PAUKU 5. E aeia ko Denemaka poe kanaka e hele mai, a e noho ma na wahi a pau iloko o ke Aupuni o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, ke loaa nae ka palapala na ke Kanikela o Denemaka mai, e hoakaka ai a he poe kanaka pono lakou, aole nae e pono ia ia ke haawi aku i ka palapala e like me ia ia hai, i na kanaka ponoi no o ka Moi, ke Alii o Denemaka.

Ina makemake na luna o Denemaka e noho ma keia Pae Aina, e loaa mua i ke Kanikela Denemaka ka ae o keia Aupuni.

PAUKU 6. Ua ae like ia, e aoia mai ke Kanikela Denemaka e hooikaika nui i ka hoopau i na hihia me na kanaka o Denemaka, me ka hoopii ole mai i na Ahahookolokolo, a ina i laweia kekahi hihia inua o ka Ahahookolokolo no na haole, na ka Luna Kanawai o ia Aha e hoike aku i ke Kanikela Denemaka, a ina i hoopaaia na luina, a me na kanaka o Denemaka no ke kolohe, a no kekahi hewa, na ka Luna Makai, a i ole ia, o kekahi kanaka e ae o na Makai e hoike koke aku ia ia i ua paa ana la.

PAUKU 7. O na mea ulu ma Denemaka, a me ka waiwai e ae maluna o na moku Denemaka, a laweia mai maluna o kolaila moku, ina i aeia na moku o ka aina e ke lawe mai, alaila, aole hiki ke hookapu, aole hoi lakou e uku i ke dute a oi aku mamua o ko ka aina i aloha nui ia. Ina hoanoeia ke dute i kauia maluna o ka waiwai, aole e hookoia, a hala na malama umikumamalua mahope iho o ka hai mua ana ma ke akea.

PAUKU 8. O ko Denemaka mau mea kuai, a me ka waiwai, a me ka ukana i laweia mai maloko o na moku o Denemaka, ina oi aku ke dute mamua o elima hapahaneri, e aeia ka waiho wale ana i kela waiwai mauka nei malalo o ka palapala hoopaa, a e uku i ke dute maalo wale no.

Mamua o ke kukulu ana o ko Hawaii Aupuni i na hale papaa no ia waiwai palapala hoopaa, e aeia ka waiho ana o ko Denemaka mea kuai, a me kolaila waiwai, a me ka ukana i laweia mai ma na moku Denemaka, iloko o na hale papaa o kanaka, malalo o na sila, a me ka malama ana o na Luna dute Hawaii, maluna nae o ka mea nana ka waiwai, a o kona hope paha ke kaumaha o ka malama ana.

PAUKU 9. E haawiia no na moku Denemaka, na lakou e kuai i ka waiwai o na moku, a i kekahi hapa paha, ma na awa komo a pau o ke Aupuni Hawaii, na awa komo o keia wa, a pela no ma ke awa hou, ke wehcia kekahi awa no ke kuai i ka waiwai o ka aina e, a

pono no hoi i na moku Denemaka ke lawe aku i ka waiwai o ko Hawaii Pae Aina, i uku no ka waiwai o ko lakou moku. Aole nae lakau e aeia ke lawe i ka waiwai, a me na mea kuai, a me na mea hoouka, mai kekahi Mokupuni, a mai kekahi awa i kekahi awa, no ka mea, ua haawiia kela kuai ana mai kekahi awa i kekahi awa i na moku wale no i holo malalo o ka Hae Hawaii.

PAUKU 10. I ke kuai ana, a i ka hana ana i na mea e ae me ko Denemaka, a me ko kona mau aina, e hana like ia na kanaka o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina me ko ka aina i aloha nui ia.

Ua hanaia ma Honolulu i keia la 19 o Okatoba, 1846.

R C WYLLIE,
Ko ka Moi Hawaii Kuhina no ko na Aina e, a me ka hoa Kukakuka Malu o ke Aupuni.

[L. S]

STEEN BILLE,
Ko M. D Puuku, Kapena iloko o na manuwa o ke Lai, Alii o Danebroge, a me ko Farani poe "Pour Merite Militaire," ia ia ko ka Moi o Denemaka manuwa o Galathea.

[L. S.]

PAUKU HOU. Aole e paa loa keia Kuikahi, a hooiaioia ia e ka Moi, ke Alii o Denemaka, aka, i mea e pono ai na moku, a me na kanaka o Denemaka e hiki mai ana, ua ae like ia no keia manawa, e hookoia no, mai ka la aku o ka hooiaio ana o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina.

PAPA KUHIKUHI

No ke Kanawai. Buke 2.

	Aoao.	Pauku.
KANAWAI HOONOHONOHO OIH. LUNAKA,	3	1
MOKUNA 1.		
Ke ano o ka hoonoho ana i na Ahahookolokolo, a me na rula pili, - - - - - - - - -	3	1
Ke kaawale ana o na Lunakanawai a me na luna e ae,	3	2
Aole hoole ka mea e ae i ka lakou, - - - -	3	2
Ke Kumukanawai ke kumumanao, - - - -	4	3
Na na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo kakau e noonoo i ke kupono o ke Kanawai me ke Kumukanawai,	4	3
Na ka Ahahookolokolo kakau ke hai aku i ka ole a me ka noa loa o ke Kanawai, - - - - - -	4	3
Na lakou e hooholo i na olelo e pili ana i ka pono, a me na olelo ae like, - - - - - - - -	4	3
Ka lakou olelo hooholoia, a hoopii ole hoi e paa mau no,	5	4
O na olelo a me na manao a elua hapakolu o na Lunakanawai kiekie, e lilo no i Kanawai maoli no ke Aupuni, - - - - - - - - - - -	5	4
Ma na Ahahookolokolo kakau e hoike no i na olelo a me na manao i hooholo ia ma na aina e, - - -	5	4
Na mea hiki i kela i keia Ahahookolokolo ke hana ma ko lakou wahi iho, - - - - - - -	5	5
I na mea ma ko lakou wahi, - - - - - -	5	5
I na mea hewa a me na mea kolohe, - - - - -	5	5
I na mea hiha waiwai, - - - - - - -	5	5
Aole e lilo kekahi i hoike nona iho, - - - - -	6	6
Na ka poe jure e olelo aku ma ka oiaio a me ka ole o na hana i hoike ia, - - - - - - - - -	6	7
Na ka Lunakanawai e ao aku i ka poe jure i ke ano o ke Kanawai, - - - - - - - - -	6	7
Ka lakou mea e hiki ke hoopai koke, - - - - -	6	8
O ka olelo kuamuamu, - - - - - 1		
O ka hana uhauha, walaau, - - - - 2		
O ka hookuli i ka olelo, - - - - - 3		
O ke kue maoli, - - - - - - 4		
O ka hoole maoli i ka hoohiki, - - - - 5		
O ka hoopuka i ka olelo paewaewa, a wahahee paha, - - - - - - 6		

	Aoao	Paulu.
E hoopai, a e hoouku, aole e oi i na dala elima haneri,	6	8
Hoopaa hoi i ka halepaahao, aole e oi i na la he kanakolu,	7	8
Hoolilo i kekahi kanaka o ka Moi i Loio, - - -	7	9
Ka hana a ka poe Loio, - - - - - - -	7	9
Na Hope, Kokua, Koo, - - - - - - -	7	9
Ke ano a me ka hana a na Hope, Kokua, a Koo, -	7	10
Olelo hoohiki a na Loio mamua o ka hilo ana i Hope, i Kokua, a i Koo paha, - - - - - - -	8	11
Palapala hookohu na ka Hope, Kokua, a i Koo, - -	8	12
Ka hana a ka Hope, - - - - - - - -	8	13
No ke ao ana o ka mea e lilo ana i Hope, a i Kokua, a i Koo paha, - - - - - - - -	8	14
Elua ano o na Ahahookolokolo, - - - - - -	8	15
Ko ke Aupuni Ahahookolokolo kakau, - - - -	8	15
He sila ko lakou, - - - - - - - -	8	15
He mau Ahahookolokolo kakau ole, - - - - -	8	15
Na na Kiaaina e hoonoho i poe Lunakanawai, - -	8	15
Na na Kiaaina a me na Makai e hooko, - - -	9	15
Ano o na Ahahookolokolo kakau, - - - - -	9	15

MOKUNA 2.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU OLE, - 9

HAAWINA 1.

Ahahookolokolo haahaa, - - - - - - - -	9	
Ka mahele ana i ka Mokupuni o Hawaii, - - -	9	1
Mahele ana o Maui, - - - - - -	9	1
Mahele ana o Oahu, - - - - - -	9	1
Mahele ana o Kauai, - - - - - -	9	1
Na na Kiaaina e hoonoho i hookahi Lunakanawai i elua paha ma kela apana keia apana, - - - - -	10	2
Na ke Kiaaina e hoopau hoi, - - - - - -	10	2
Kapaia ia he poe Lunakanawai Apana, - - -	10	2
Na mea a na Lunakanawai Apana e hiki ai ke hana, -	10	3
Aole lakou malalo o na rula paa, - - - - -	10	4
Ma ke kauoha wale no, aole ma ka palapala e kii ai i ka poe kolohe, - - - - - - - - -	10	5
Hiki no i kekahi aoao ke hoopii, - - - - - -	11	6
Ke ano o ka hoopii ana, - - - - - - -	11	7

HAAWINA 2

No na Ahahookolokolo Haahaa ma Lahaina, Maui, a ma Honolulu, Oahu, - - - - - - - -	11	
O kekahi o na Lunakanawai Apana, oia ka Lunahoomalu no Lahaina, - - - - - - - -	11	1
O kekahi hoi no Honolulu, - - - - - - -	11	1
Na ia mau Lunahoomalu e kakau i ka lakou hana ana,	11	1
Na mea a laua e hookolokolo ai, - - - - - -	11	1
Na laua e hoopuka i palapala kii i kekahi aoao, - -	12	2
Na mea a laua e hooholo ai i ka olelo, - - - -	12	2
Ke ano o ka palapala kii, - - - - - - -	13	3

	Aoao.	Pauku.
Na laua e kakau i na hihia i ka buke, - - - -	13	4
Mahope o ka hoohoio ana i ka olelo no ka hihia waiwai e kakali i na hora he kanawalukumamaha, - -	13	5
Ke ano o ka palapala ohi, - - - - - - -	13	5
No ka hoopii ana no ka hookolokolo pololei ole, - -	13	6
Hiki no ia laua ke hoopuka i palapala hoomalu i ka waiwai,	14	6
Ke ano o ia palapala hoomalu waiwai, - - - - -	14	6
No ka hoohiki wahahee malaila, - - - - - -	14	7
Ina oi aku ka aie mamua o ka haneri dala hookahi, alaila hoihoi ia i ka Ahakaapuni, i ka Ahakoikoi paha,	14	8
Aole pono e hoopuka i ka palapala hoomalu a haawi mua mai ka hoopii i palapala hoopaa me ka uku poho ole,	14	8
Ke ano o ua palapala la, - - - - - - -	15	8
E hoihoiia ka palapala kii a me ka palapala hoomalu maloko o na la he umi, - - - - - - - -	15	9
A lilo ia i mea ole, ke hooakaka ole ka mea hoopii, -	15	9
Ina hele mai a hooiaio i kona mea i hoopiiia, alaila, hiki no ke ohi, - - - - - - - - - -	15	9
Ka hooko ana i na palapala hoomalu, - - - - -	15	10
Aole e laweia ka waiwai ma kahi e, - - - - -	15	10
Na ka Makai nana e hoomalu e kakau, - - - -	16	10
Ina he aina, a me ka waiwai paa, e kau oia i palapala hoike, - - - - - - - - - - -	16	10
Ke ano o ua palapala la, - - - - - - - -	16	10
No ka hoopau ana i ka palapala i kau ia maluna o ua aina la, - - - - - - - - - - -	16	10
Ina he waiwai hiki ke lawe ia, e kau ka Makai i palapala hoakaka, - - - - - - - - - -	16	10
Ano o ia palapala, - - - - - - - - -	16	10
Ke ano o ka ohi ana, e lawe maoli ka Makai a malama no,	16	11
E kakau no i kona mea e lawe, - - - - - -	16	11
E hoolaha no i ka lawe ana i na la he kanakolu, - -	16	11
Ma ka Nupepa e hoolaha ai, a i ole, ma na wahi ike nui ia ekolu, - - - - - - - - - - -	16	11
Ke ano o ia palapala hoolaha, - - - - - -	17	11
I ka la kuai, hoike ka Makai i ka waiwai, - - - -	17	12
Ka palapala hoakaka i ke kuai ana, - - - - -	17	12
Hiki i ka Makai ke koho i jure ke hoole kekahi mea e aku,	17	13
Ina i kuai aku ka Makai i ka waiwai o hai no ka Makai ka hewa, - - - - - - - - - - -	17	14
Na ka Makai e hoole, aole hoomalu ke haawi ole mai ka hoopii i palapala hoopaa, - - - - - -	17	15
Ke ano o ka palapala hoopaa, - - - - - -	18	15
Ina loaa ka Makai ka palapala hoopaa, hiki no ke koi aku i ka uku ana, - - - - - - - - -	18	16
Aole jure ma ia hana ana, - - - - - - - -	18	16
Ina e hana hewa kekahi i ka waiwai o hai, - - -	18	17
Hiki i ka Lunakanawai ke hoopuka i ka palapala huli, -	18	17
Ke ano o ua palapala huli la, - - - - - -	19	17
Na hua hope o ka Pauku ewalu o ka palapala hoopaa, -	19	18
Aole e hiki i ua mau Lunakanawai nei ke hookolokolo no ka hoino inoa, - - - - - - - - -	19	19

	Aoao.	Pauku.
Ko laua mea hiki a me ko laua mea hiki ole, - -	20	19
Hiki no ke hoopuka i palapala hopu no ka hewa, a e ninau a waiho i ka halepaahao, - - - -	20	20
Ke ano o ka palapala hopu, - - - - - -	20	21
Na mea e hiki ai i ka Makai nana e hooko i ka palapala hopu, - - - - - - - - - -	21	22
Ka palapala hopu ka palapala huli, - - - -	21	22
Ka hana ana, ina hopuia ke kanaka no ka hana i hoakakaia ma ke Kanawai he karaima, - - - -	21	23
E kakau no ka Lunakanawai i mooolelo, - - -	21	23
Ke ano o ka palapala lawe, - - - - - -	21	23
Ka mea e kuuia'i ka mea i hoopiiia, - - - -	22	24
E hiki i na mea hoopaapaa ma ke Kanawai, ke koho i mau mea paewaewa ole nana e olelo, - - -	22	25
Hiki no i ka mea aie ma kona kino iho, a ma kona hope paha, e ae aku no ia aie, - - - - - -	22	26
Na ka Lunakanawai ke hoopaa ia olelo, - - -	22	26
O ka waiwai e hiki i ka ohiia a me ka ole, - - -	23	27
Na mea e hiki ai i ua mau Lunakanawai la, - - -	23	28
Ina pilikia kekahi i ka Lunakanawai hoomalu, - -	23	29
Na hihia a na Lunakanawai hoomalu e hookolokolo, hiki no ke hoopii hou, - - - - - - -	23	30
Ke ano o ka hoopii ana, - - - - - - -	23	30
Ina noiia mai ka Lunakanawai a ukuia ke koina ka haneri dala, a i palapala hoopaa paha, alaila hoike koke,	24	31
Ina hoopii kekahi a ko, - - - - - - -	24	33
Ina hoopii hou kekahi mai ka Luna apana a i ka Lunakanawai maluna, - - - - - - - - -	25	34
Ina aole e hoopii mamua ae o na la he umi mahope o ka holomanao ana, o ka pau no ia, - - - - -	25	35
Ina hooholo na kanaka i kohoia i ka olelo no kekahi hihia,	25	36
Aole e lilo maoli ke kanaka Hope, i Kokua, i Koo paha, e like me ka hana ana imua o ka Ahakakau, - -	25	37
E hele nona iho kela a me keia, - - - - - -	25	37
O ka uku no ia hookolokolo ana, - - - - - -	26	38

MOKUNA 3.

NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU, - - - 26

HAAWINA 1.

No na Ahahookolokolo kaapuni, - - - - - -	26	
Ke ano o ia Ahahookolokolo, - - - - - -	26	1
He mau wahi e hookolokolo ai, - - - - - -	26	1
Na manawa e hookolokolo ai, - - - - - -	26	2
Na kekahi o na Lunakanawai koikoi e noho Peresidena,	26	2
He sila ko ia mau Aha, - - - - - - -	26	3
Na na Kiaama e hoonoho i elua mau Lunakanawai hele ole e hana pu, - - - - - - - - -	27	4
Na ke Alii iloko o ka Ahakukakuka Malu e hooholo i ka olelo no ka uku o ua mau Lunakanawai hele la, -	27	4
No ka hoakaka ana i ka manawa e hookolokolo kaapuni ai,	27	5
Na mea e hiki ai i ka Ahakaapuni ke hana, - - -	27	6

	Aoao.	Pavku.
Hiki no ke hookolokolo hou i na hihia i hoopii hou ia,	28	7
Na mea e hiki ole ai ke hana, - - - - - -	28	8
Na mea e hiki ai i na Lunakanawai hele ole, - -	28	9
Aole e oi ka manawa hookolokolo mamua o na la he umikumamaha i ka manawa hookahi, - - - -	29	10

HAAWINA 2

NO KA AHAHOOKOLOKOLO KOIKOI A KAULIKE, - - - - - - - - -	29	
Ka hoonoho ana o ia Aha, - - - - - - -	29	1
Ma Honolulu kahi e akoakoa ai, - - - - - -	29	1
Ekolu no o ia Aha, na ka Poeikohoia e koho, - -	29	2
Na ke Alii a me ke Kuhina Nui e haawi i ka palapala sila,	29	2
Ano o ka Hoohiki ana o lakou ekolu, - - - - -	29	3
Na ka Moi a me ka poe Kukakuka Malu ka uku, -	30	4
Na ia mau Lunakanawai e hooholo i na rula a me na mea e pololei ai ka hana, - - - - - - -	30	5
Na mea a lakou e hiki ai ke hana, - - - - -	30	6
Hookahi malama ka manawa e hookolokolo ai i ka manawa hookahi, - - - - - - - -	31	7
Ina he mooaie loihi a hihia, e hiki no ke koho i na mea e ae nana e olelo, - - - - - - - -	31	8
Hiki no ke hoopai i ka mea pale hihia no kona hele ole mai, - - - - - - - - - - -	31	9
O ka mana i haawiia i ua mau Lunakanawai la, - -	31	10
E hoonoho no lakou i Kakauolelo, e noho no oia ma Holulu, - - - - - - - - - - -	32	11
Ka hana a ke Kakauolelo, - - - - - - -	32	11
Ka hana o ke Kakauolelo, Pauku 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, - - - - - - - - -	33—35	

HAAWINA 3.

NO KA AHAHOOKOLOKOLO KIEKIE, - -	35	
O ke Alii ka Peresidena o na Lunakanawai Kiekie, -	35	1
I ole ia o ke Kuhina Nui, - - - - - - -	35	1
Kahi a lakou e akoakoa ai, ka manawa hoi, - - -	36	2
Ka lakou olelo, he olelo mana, he olelo hope loa, - -	36	3
Hihi ke hookolokolo mua, ina he Kiaaina ma kekahi aoao,	36	4
Aole e hiki ke hoopii i na Lunakanawai kiekie, a pau na aha hookolokolo kupono malalo i ka hana, - -	36	5
O na hoopii mai na Luna hoona aina e hoopii no i na Lunakanawai kiekie, - - - - - - -	36	5
Ina hihia iwaena o na kanaka maoli, hiki no ke hoopii ilaila,	36	5
Pela no Pauku 6, a me 7, a 8, a 9, - - - - -	37	
Aole hookolokolo jure imua o na Lunakanawai kiekie, -	37	10
Hiki nae ina he Kiaaina ma kekahi aoao, - - -	37	10
Ina he jure, imua o ka Ahakoikoi ka hana, - - -	37	10
Ma ka olelo Hawaii ka olelo, - - - - - -	38	11
Ma ka pepa pai, a i ole ia ma ka pepa kakau ka hana ana,	38	11
O ke Kuhina Aopalapala ke kakau olelo no ia Aha, -	38	12

	Aoao.	Pauku.
Ka hana a ke Kakauolelo, - - - - - - -	38	13
Pela no, - - - - - - - - -	38	14
Pela no, - - - - - - - - -	39	15
Na pono o na Ahakakau a pau ma ke keena e pili no i ka poe Lunakanawai kiekie, - - - - -	39	16
He sila ko na Lunakanawai kiekie, - - - - -	39	17

MOKUNA 4.

KE ANO O KA HANA ANA A NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU, - - - - - - - 39

HAAWINA 1.

NO KA HOOMAKA ANA, A ME KA HANA ANA, A ME KA HOOHOLO LOA ANA I KA OLELO I NA HOOPII WAIWAI, - - - 39

Na mea hoopii e kakau i palapala noi na ka Peresidena,	40	1
Ano o ia palapala noi, - - - - - - -	40	1
Ina haawiia ka palapala noi, e hoopuka no ke kakau olelo i palapala kii, - - - - - - - -	40	2
Ke ano o ka palapala kii, - - - - - - -	40	2
E sila ia na palapala kii a pau o keia aha, - - -	40	3
Ina hoikeia ka palapala kii i kekahi, nana no e haawi aku i palapala hoakaka maloko o na la he iwakalua, -	41	4
Ina huikau a loihi na mooaie, hiki i na luna kanawai ke hoonoho i mau mea imi, - - - - - -	42	5
O ka poe hoonohoia pela e hoohiki mua - - -	42	6
Ka hana ana o ia poe, - - - - - - -	42	7
Ka hana ana ke kolohe maoli ka mea aie, - - -	42	8
A hakiia ka palapala hoopaa, - - - - - -	43	9
Ma na hihia waiwai o kela ano keia ano ma ka palapala noi e hana'i, - - - - - - - -	43	10
Ke ano o ia palapala noi, - - - - - - -	43	10
Ina loaa hou ka mea kupono i kekahi waiwai maopopo, e waiho ka mea hoopii i palapala noi, - - -	43	10
Ke ano o ia palapala hoopii, - - - - - -	44	10
Ina aole manao e hoopaa i ke kanaka, alaila, aole koi i ka mea hoopii e hoohiki, - - - - - - -	44	11
Ina e hoopaa ia kekahi me ka hoohiki no, - - -	44	11
Ina haawiia ka palapala noi, aole nae olelo kaohi e hoopuka ke kakau olelo i palapala kii, - - -	45	12
Ke ano o ia palapala kii, - - - - - - -	45	12
Ina hoikeia ma kela palapala ke kumu e hoopaaia'i ka mea i hoopiiia'i, - - - - - - - -	45	12
Ina hoomaluia ka waiwai paa, na ka luna e haawi i ke kope, - - - - - - - - - -	45	13
O ka mea i hoopoino, e uku ka mea i hana, - - -	46	14
Ina hoopiiia kekahi, a olelo ole mai, alaila hiki i ka Lunakanawai e hooholo, - - - - - - -	46	15
Ina e wehe hou, e kakau ia ma ka Moohihia, - -	46	16
Ke ano o ka uku ma ka Pauku umi, - - - -	46	17

	Aoao.	Pauku.
Ke ano o ka hana ana ke hoohemoia kekahi, - -	46	18
Ina he hoopaapaa kumu, na ka jure, - - - -	47	19
No ka hooko ana i ka Moraki, - - - - -	47	20
Ke ano o ka hana ana, - - - - - -	47	20
Ua lilo na Moraki hope o ia waiwai i mea ole, - -	48	20
O na hihi ma na Moohihia, e hookolokolo mua ka mea i kakau mua ia, - - - - - - - -	49	21
O ke kanaka i hai mai i ka mea hihia, oia ka hoopii no ia hihia, - - - - - - - - - -	49	22
Ina he hihia e lewa wale ana na ka Lunakanawai e hoonoho i ka Luna, - - - - - - - -	50	23
Ina hookolokoloia kekahi a hoaponoia, - - - -	51	24
O ka luna hooko e ohi no, - - - - - -	51	25
Ka waiwai lewa i kapu, aole ohi ilaila, - - -	51	26
A ohi ka Luna, alaila, hoolaha i ke kuai, - - -	52	27
Ke ano o ia hoolaha ana, - - - - - -	52	27
Hoopukaia ka palapala ohi, na ka Lunakanawai ke haawi i ka palapala hooki, - - - - - -	52	28
Ina hoohalahalaia kekahi hookolokolo ana, - - -	53	29
Ina manao kekahi ua poino oia, - - - - -	53	30
Ke ano o ka hana ana, - - - - - -	53	30
Aole hiki ke hoopii ma ke kanawai i ka olelo waha ke hala ka makahiki hookahi, - - - - - -	53	31
Pela ka aie ma ka buke Mooaie ke hala na makahiki elua,	53	31
Ke ano o kela aie keia aie, - - - - - - -	54	31

HAAWINA 2.

NO KA HOOMAKA ANA, HANA ANA A ME KA HOOHOLO ANA I KA OLELO NO NA HEWA, - - - - - - - - - -	54	
O na hewa a pau ma ke ano kue i na kanawai na ka Ahahookolokolo kakau e hana, - - - - - -	54	1
Na ka Loio o ke aupuni e haawi i papainoa, - -	54	2
Na ka Lunakanawai mai ka palapala hoopa, - -	55	3
Heluheluia ka palapala hoopii e ninauia ka mea hewa, -	55	4
Ina ae ka mea hoopuia, aole jure, - - - - -	55	5
E aeia i ke pio ke hoohuahualau i na hoike, - - -	55	6
Ina aole mea kokua i ka mea i hoopiiia na ka ahahookolokolo e hoonoho i kokua nona, - - - -	55	7
O ka olelo a ke jure, o ka olelo a ka Lunakanawai oia ke kumu e hooholo ai ka olelo, - - - - - -	56	8
Hiki i ka Lunakanawai ke hoopanee i ka hoopai, - -	56	9
Aole e hoopai a make ka mea hehena, - - - -	56	10
Aole e hoopai a make a hala e na hora 44, - - -	56	11
Na ka Ilamuku a o kona hope e hoopai i ka make, -	56	12
Ke ano o ka li i ka mea i hoohewaia, - - - -	56	12
Ina holo ka olelo no kekahi uku iho i ka make, - -	56	13
Na na Lunakanawai ka mana o na mea pili i ke kanawai ke hoopuka i palapala kena, - - - - - -	56	14

	Aoao.	Pauku.
HAAWINA 3.		
NO NA HANA KUPONA I KA LUNAKANAWAI KE HANA MA KONA KEENA HIO, - -	57	
E malama na Lunakanawai oia aha i hale hana, e kapaia keena, - - - - - - - - -	57	1
Na mea hana malaila, - - - - - - -	57	1
Na mea hana a ka Peresidena, - - - - - -	57	2
O ka mea make kauoha, - - - - - - -	58	3
O ka mea make kauoha ole, - - - - - -	58	4
No ke keiki malalo o na makahiki he umikumamalua, -	58	5
No ka noi ana o kekahi wahine kane make, - - -	58	6
Na ka Peresidena e mahele i ka poho, - - -	59	7
Hiki no hoi ke koho i mea paewaewa ole, - - -	59	7
Kekahi mau hana e ae a ka Peresidena, - - -	59	8
E lilo ka Peresidena ka Lunakanawai kaulike, - -	59	9
O na mea ma ka Pauku ehiku e hanaia ma ke ano bila e noi ana i kaulike, - - - - - - -	60	10
Na ka Peresidena e hoakaka i na rula o kana hana ana ma ke keena, - - - - - - - -	60	11
I ka hooponopono waiwai ana o na mea make e haawi oia i hana, - - - - - - - - -	60	12
Ke ano o ia haawi ana, - - - - - - -	60	12
I ka hoonoho ana i kahu, Penei, - - - - - -	60	13
E koi aku ka Peresidena i ka mea hooponopono waiwai hooilina e haawi i palapala hoopaa, - - -	60	14
E hooleia ka mea inu rama aole ia he kahu keiki, - -	61	15
Aole e koi i ke kahu keiki, a me ka hooko kauoha ke haawi i palapala hoopaa, - - - - - -	61	16
Na ka Peresidena e hoakaka i ka loihi o ka manawa a hooko, - - - - - - - - - -	61	17
E hiki i na Lunakanawai ke koiako aku i na hookokauoha e hana pono, - - - - - - - -	61	18
Hiki no i ka Peresidena Lunakanawai ke hoopuka i palapala kuu kino, - - - - - - - - -	61	19
Hiki no i ka Peresidena ke ae aku i ka hookolokolo ana ma kahi e, - - - - - - - - -	61	20
Na na Lunakanawai koikoi e hoolaha aku i na rula e malamaia'i i ka hoopii ana, - - - - - -	62	21
Hiki no na Lunakanawai koikoi ke koiako i ka mea hoopii e haawi i palapala hoopaa, - - - - -	62	22
Ia ia e ae aku a kii aku i ka jure haha i ke kino, - -	62	23
Kona mea e ae e hiki ai, - - - - - - -	62	24
NO KA HOOKOLOKOLO JURE, - - - - -	62	
Ke ano o ka hana ana i jure, - - - - - -	62	1
O ia hana no, - - - - - - - - -	63	2
O ia hana no, - - - - - - - - -	63	3
O ia hana no, - - - - - - - - -	64	4
Ina aole hiki i ka Peresidena, o ka Hamuku paha e unuhi i ka poe jure, - - - - - - - - -	64	5

	Aoao.	Pauku
Ina he haoli kekahi a he kanaka maoli, alike alike ka poe jure, - - - - - - - - - - -	64	6
Ina he haole hoohiki ole i hoopiiia no ke karaima, -	64	7
Na ke Kakauolelo koikoi e hana ma ka aoao o ke Aupuni, - - - - - - - - - - -	64	8
Ina hoole ke Kanikela, a o kona hope paha. - - -	64	9
A hoikeia ka papa inoa e ke Kanikela, - - -	64	10
E unuhiia ka jure no ke karaima e like me ia no ka hihia waiwai, - - - - - - - - - -	65	11
O na hoopiiia kekahi no ka hewa e make ai, hiki no ke hoole wale i ka jure a hiki i ka umi, - - - -	65	12
Ma ka hoakaka ana i keena kekahi hoole ana, - -	65	13
No ka holoi ana i na inoa jure, - - - - - -	65	14
Ke ano o ka holoi ana i ka poe jure, - - - - -	65	15
Na ka mea noi aku e holoi jure e uku, - - - -	66	16
No ka jure ma ka Ahahookolokolo kiekie, - - -	66	17
Na ke Kakauolelo o kela aha keia aha e unuhi, - -	66	18
Ina aole hele mai ka poe jure i kiiia, alaila na ka Lunakanawai e kauoha i ka Ilamuku e lawe mai i kekahi poe, - - - - - - - - - -	66	19
O na mea e kiiia e hele mai no a i ole e pili ke Kanawai,	66	20
Aole hooemi ka poe jure malalo o ka 12, - - - -	67	21
Ina like ole ka manao o ka poe jure, - - - - -	67	22
O ka uku no ka poe jure a no na hoike, - - - -	67	23
OLELO PILI I O IA NEI, - - - - - -	67	
No ke kuee ana i keia Kanawai, - - - - - -	67	1
E paiia keia Kanawai i ka Olelo Hawaii a me ka Olelo Enelani, - - - - - - - - - -	68	3
NA MEA I PAKUI HOU IA MAI, - - - -	69	
NO KA AWA.—OLELO AE LIKE, - - - - -	69	
Mai ka la i hoolahaia'i keia Kanawai, kapu ke kanu wale ana i ka awa, - - - - - - - - -	69	1
Na ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i ka palapala ae i ke kanu, - - - - - - - - - - -	69	2
Ka manawa e hookapuia'i ke kanu ana, - - - -	69	3
Pono i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala ae i ke kuai, - - - - - - - - - - -	69	4
Pono hoi ia ia ke haawi i ka palapala hoolilo no na Kakuna, - - - - - - - - - - -	69	5
O ka awa a pau e ulu ana mahope o Dekemaba, aole e kuai wale ia, - - - - - - - - -	70	6
O ka awa i ikeia e ulu ana kue i keia Kanawai e uhukua,	70	7
KANAWAI NO KA MAHELE O KA MOKUPUNI OAHU, - - - - - - - -	70	
NO KA AUHAU OLE A ME KA HELE OLE I KA HANA, - - - - - - - -	71	
Ua kuuia ka poe koa a pau, - - - - - -	71	1
Kuuia na kamana a me na paahana e ae, - - -	71	2

	Aoao.	Pauku
O ka poe aialo a me na aipuupuu, - - - -	71	3
O na misionari a pau, aole e auhauia, - - - -	71	4
NO NA KULEANA AINA, A ME KA HOOLIMAlima ana, a me ke kuai ana, a me ka mahele ana i ka aina —Olelo ae like, - - - - - -	71	
Ko ka hoaaina kuleana iloko o ka aina, - - -	71	1
Ko ke Konohiki kuleana, - - - - - -	72	2
Ko ke Aupuni kuleana, - - - - - -	72	3
No ka lilo ana i kekahi ma ke ano alodio, - - -	72	4
Lilo kekahi aina i mahiia, a koe ke kula, - - -	72	5
Ina makemake ke kanaka aina ole e kuai, - - -	72	6
Ina makemake kekahi Konohiki e mahele i kona aina, -	73	7
Ina makemake ke Aupuni e mahele, - - - -	73	8
O na kanaka i hemo i ka paahao, - - - -	73	9
NO NA HOLOHOLONA AEA.—Olelo ae like, -	73	
Ina komo hewa kekahi bipi, - - - - -	73	1
Ina komo hewa ka holoholona iloko o kahi mahi ole ia,	74	2
Ina kuuwale aku kekahi i ka holoholona o hai, - -	74	3
MANAO LIKE I HOOHOLOIA, - - - -	74	
No ka hoonoa ana i ke Kanawai i hooholoia i ka la 27 o Aperila, 1846, - - - - - - - -	74	1
Na na Lunakanawai koikoi e koho a e hoopan i ka noho ana o ka Hope Kokualunakanawai, - - -	74	2
Na ka Moi e hookohu i mea kakau i kope no ko Hawaii Pae Aina, - - - - - - - - -	75	3
Pela no ma Maui, Hawaii a me Kauai, - - -	76	4
Na ka Moi e hookohu i ka Ilamuku, - - - -	76	5
Pau ka noho ana o ke Kokualuakanawai i kekahi o na Luna hoona, - - - - - - - - -	76	7
OLELO AE LIKE E HOOULU AI I KA HOLO ana mai o na moku okohola, a no na mea e ae no hoi,	77	
KANAWAI NO KE KULEANA AINA O NA KAnaka o na aina e, - - - - - - - - -	79	
KANAWAI I HOOHOLOIA I MEA E PANI AI na hakahaka iwaena o ka "Poe hoona kumukuleana aina, - - - - - - - - - - -	80	
Na ka Moi e pani i ka hakahaka ke haule kekahi, -	80	1
E hoohiki no ka mea i komo, - - - - - -	80	2
Ina e hoopiiia kekahi, ua hana ino, - - - -	80	3
KANAWAI NO KA POE LUNA HOONA KUleana aina, - - - - - - - - - -	81	
NA RULA OIHANA I AEIA E KA POE HOOna kuleana aina, i kumu no ka hooholo ana i na kuleana ke hoopuka ia imua o lakou, - - -	81	
NO NA MEA KULEANA AINA A PAU MA KO Hawaii Pae Aina, - - - - - - -	90	
OLELO I HOOHOLOIA, E HOOLOLI A E HOOponopono i ke Kanawai no ka mare ana, - -	95	

Aoao. Pauku.

KANAWAI NO KA PUUKU PAIPALAPALA, 96

KANAWAI HOOLE I KA HAALELE ANA O na kanaka Hawaii i ka lakou ohana, - - 96, 98

KANAWAI HOOPONOPONO I KE KUAI ANA i ka Ale, Pota, Bia, Kaida, a me na mea like, - 98

NA KUIKAHI I HANAIA IWAENA O KE AUpuni o Hawaii nei a me ko Farani, a me ko Beritania Nui, - - - - - - - - - 100

KE KUIKAHI I HANAIA IWAENA O KE AUpuni o Hawaii nei a me ko Denemaka, - - - 102